

AİLE

İstanbul Aile Araştırmaları Dergisi

Aile Dergisi, ulusal bilimsel hakemli bir dergidir.

Aile Journal is an national peer-reviewed academic journal published twice a year.

E-ISSN

3023-641X

İmtiyaz Sahibi

İstanbul Aile Vakfı adına
Emine Yılmaz

Editör

Doç. Dr. Turgay Şirin

Sorumlu

Yazı İşleri Müdürü
Abdullah Güner

Yayın Aralığı

Yılda 2 Sayı

Yayına Başlangıç Tarihi

31/12/2023

Yayıncı

İstanbul Aile Vakfı

Grafik Tasarım

Ahmet Duman

Yönetim Yeri / Executive Office

İstanbul Aile Vakfı Araştırmalar Merkezi Beylerbeyi, Cennet Camii Yolu Sokağı No:13, 34676
Üsküdar/İstanbul

İstanbul Family Foundation Research Center 34676 Istanbul

dergi@isavak.org

[0 850 308 3193](tel:08503083193)

Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC) olarak lisanslıdır. Dergide yayınlanan çalışmalarının hukûkî sorumluluğu yazarlarına aittir.

Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC The legal responsibility of the studies published in the journal belongs to the author

Editör

Doç. Dr. Turgay Şirin (İstanbul Medeniyet Üniversitesi, İstanbul, Türkiye)

Editör Yardımcısı

Dr. Orkun Osman Bilgivar (Sabahattin Zaim Üniversitesi,
İstanbul, Türkiye)

Yayın Koordinatörü

Melih Demirci

Yazı İşleri

Ahmet Burak Can

Süleyman Ramazanov

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Ayşin Satan (Marmara Üniversitesi, İstanbul,
Türkiye)

Prof. Dr. Naci Kula (Uludağ Üniversitesi, Bursa, Türkiye)

Prof. Dr. Orhan Koçak (İstanbul Üniversitesi, İstanbul,
Türkiye)

Doç. Dr. Ahmet Canan Karakaş (Kocaeli Üniversitesi,
Kocaeli, Türkiye)

Doç. Dr. Emir Kaya (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi,
Ankara, Türkiye)

Doç. Dr. Muhammet Esat Altıntaş (Erciyes Üniversitesi,
Kayseri, Türkiye)

Doç. Dr. Nadire Gülçin Yıldız (Medipol Üniversitesi,
İstanbul, Türkiye)

Doç. Dr. Turgay Şirin (İstanbul Medeniyet Üniversitesi,
İstanbul, Türkiye)

Dr. Melike Günyüz (İbn Haldun Üniversitesi, İstanbul,
Türkiye)

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Abdulmuttalip Arpa (Sabahattin Zaim Üniversitesi,
İstanbul, Türkiye)

Prof. Dr. Ahmet Akın (İstanbul Medeniyet Üniversitesi,
İstanbul, Türkiye)

Prof. Dr. Ahmet Öztürk (Türkiye)

Prof. Dr. Hasan Kamil Yılmaz (Sabahattin Zaim
Üniversitesi, İstanbul, Türkiye)

Prof. Dr. Mehmet Emin Ay (Uludağ Üniversitesi, Bursa,
Türkiye)

Prof. Dr. Mehmet Lütfi Arslan (İstanbul Medeniyet
Üniversitesi, İstanbul, Türkiye)

Prof. Dr. Ömer Mırac Yaman (İstanbul Üniversitesi,
İstanbul, Türkiye)

Prof. Dr. Sefa Saygılı (Fatih Sultan Mehmet Vakıf
Üniversitesi, İstanbul, Türkiye)

Prof. Dr. Saffet Köse (Kâtip Çelebi Üniversitesi, İzmir,
Türkiye)

Prof. Dr. Süleyman Derin (Marmara Üniversitesi, İstanbul,
Türkiye)

Doç. Dr. Bilal Yıldırım (Sabahattin Zaim Üniversitesi,
İstanbul, Türkiye)

Doç. Dr. Ekmel Geçer (Marmara Üniversitesi, İstanbul,
Türkiye)

Doç. Dr. Emrah Kaya (Sakarya Üniversitesi, Sakarya,
Türkiye)

Doç. Dr. Recep Yıldız (Bandırma Onyediy Eylül
Üniversitesi, Balıkesir, Türkiye)

Doç. Dr. Ülkü Tosun (Medipol Üniversitesi, İstanbul,
Türkiye)

Doç. Dr. Veysel Akkaya (Sabahattin Zaim Üniversitesi,
İstanbul, Türkiye)

Dr. Meryem Şahin (Afyon Kocatepe Üniversitesi,
Afyonkarahisar, Türkiye)

Dr. Adem Ergül (Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul,
Türkiye)

Dr. Ahmet Hamdi Yıldırım (Sabahattin Zaim Üniversitesi,
İstanbul, Türkiye)

Dr. Fatıma Tuba Yaylacı (Fatih Sultan Mehmet Vakıf
Üniversitesi, İstanbul, Türkiye)

Dr. Kemal Aydın (Türkiye)

Doç. Dr. Lütfiye Söğütü (Sağlık Bilimleri Üniversitesi,
İstanbul, Türkiye)

Dr. Mücahit Gültekin (Afyon Kocatepe Üniversitesi,
Afyonkarahisar, Türkiye)

Öğr. Gör. Halit Serhan Ercivelek (Sabahattin Zaim
Üniversitesi, İstanbul, Türkiye)

İçindekiler

Farklı Sosyo-Kültürel Yapılardan Gelmiş Evli Bireylerin Aile Değerleri ve Aile Bütünlük Duygusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

The Analysis of The Relationship Between Family Values and Sense of Family Integrity of Married Individuals Who Come from Different Socio-Cultural Backgrounds..... 4

Elif ŞAHİN

Aile Danışmanlığında Bilişsel Davranışçı Psikoterapi Uygulamalarının Ergenlerin Sınav Kaygısı ve İyi Oluş Düzeylerine Etkisine Yönelik Deneysel Bir Çalışma

An Experimental Study on The Effect of Cognitive Behavioral Psychotherapy Practives on Test Anxiety and Well-Being Levels of Adolescents in Family Counseling 30

Mehmet Sait IŞIKAY

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Değerleri ile Aile İlişkilerine Dair Nitel Bir Araştırma

Qualitive Research On Preschoolers' values And Family Relationship..... 60

Zehra DEMİRCİ

Evli Bireylerde Öznel Mutluluk ve İlişkisel Mutluluğun Evlilik Doyumuna Etkisi

The Effect Of Subjective Happiness And Relational Happiness On Marital Satisfaction In Married Individuals 84

Ahmet Burak KOYUNCU

Grupla Psikolojik Danışma Uygulamalarının Boşanmış Ebeveyne Sahip Ergenlerin Depresif Belirtilerine Etkisinin İncelenmesi

Investigation Of The Effects Of Group Psychological Counseling On Depressive Symptoms Of Adolescents With Divorced Parents 100

Rana BULDUK

Farklı Sosyo-Kültürel Yapılardan Gelmiş Evli Bireylerin Aile Değerleri ve Aile Bütünlük Duygusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*

Elif ŞAHİN**

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, farklı sosyo-kültürel yapılardan gelmiş evli bireylerin aile değerleri ve aile bütünlük duygusunun bazı değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek, farklı sosyo-kültürel yapılardan gelmiş evli bireylerin aile değerleri ve aile bütünlük duygusu arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemek, ayrıca farklı sosyo-kültürel yapılardan gelmiş evli bireylerin aile değerlerinin, onların aile bütünlük duygusu üzerindeki etkisini araştırmaktır. Çalışmanın evrenini İstanbul İli Küçükçekmece İlçesinde görev yapan 1384 ortaokul öğretmeni, örnekleme ise Küçükçekmece İlçesinde görev yapan, çalışmaya katılmaya gönüllü evli ve öğretmen bireyler arasından seçkisiz örneklem yöntemine göre belirlenen 671 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan 671 katılımcının %72'si kadın, %28'i erkektir. Katılımcıların %54,2'si 35 yaş altı, %32,3'ü 35-44 yaş aralığında, %13,4'ü 45 yaş ve üzerindedir. Katılımcıların %90,6'sı kamu, %9,4'ü özel kurumda görev yapmaktadır. Katılımcıların %6,6'sı ön lisans, %81,4'ü lisans, %12,4'ü lisansüstü düzeyde öğrenim görmüştür. Çalışmada veri toplama aracı olarak; aile değerlerini ölçmek için 'Aile Değerleri Ölçeği', aile bütünlük duygusunu ölçmek için 'Aile Bütünlük (Tutarlılık) Duygusu Ölçeği' ve demografik özellikler için ise oluşturulan 'Kişisel Bilgi Formu' kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde SPSS 15.0 paket programı kullanılmış, katılımcıların demografik özellikleri ve ölçeklerden elde edilen veriler analiz edilmiş ve sonuç olarak örneklemin "Aile Değerleri" ile "Aile Bütünlük Duygusu" ölçek puanları arasında korelasyonel olarak pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Aile Değerleri Ölçeğinin cinselliğe bakış, farklı yaklaşımlar ve sosyo-ekonomik değer alt boyutları ile aile bütünlüğü arasındaki ilişki negatif yönlü ve anlamlı; diğer alt boyutlar ile arasındaki ilişki pozitif yönlü ve anlamlıdır. Aynı zamanda aile değerleri ile aile bütünlüğü arasındaki ilişkiyi gösteren modelin uygun olduğu görülmektedir. Aile değerleri, aile bütünlüğü değişkenindeki toplam varyansın yaklaşık %11'ini açıklamaktadır. Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin t testi sonucu incelendiğinde akraba ilişkileri ve duygusal bağ değişkenlerinin aile bütünlüğü üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı etkiye sahip olduğu; sosyo-ekonomik değer değişkeninin aile bütünlüğü üzerinde negatif yönlü ve anlamlı etkiye sahip olduğu; diğer değişkenlerin anlamlı etkiye sahip olmadıkları görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Sosyo-kültürel farklılık, aile değerleri, aile bütünlük

Sorumlu Yazar:

Elif Şahin

E-Posta:

psychologelif@gmail.com

e-ISSN: 3023-641X

Geliş Tarihi:01.09.2023

Kabul Tarihi:25.09.2023

Yayın Tarihi: 31.12.2023

* Bu makale "Farklı Sosyo-Kültürel Yapılardan Gelmiş Evli Bireylerin Aile Değerleri ve Aile Bütünlük Duygusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** ORCID: 0009-0003-0229-716X | psychologelif@gmail.com

Atıf: Şahin, E. (2023). Farklı sosyo-kültürel yapılardan gelmiş evli bireylerin aile değerleri ve aile bütünlük duygusu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Aile Dergisi*, 1(1), 4-29. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10560960>

The Analysis of The Relationship Between Family Values and Sense of Family Integrity of Married Individuals Who Come From Different Socio-Cultural Backgrounds*

Elif ŞAHİN**

ABSTRACT

The aim of this study is to examine whether the family values and sense of family integrity of married individuals from different socio-cultural structures differ according to some variables, to examine whether there is a significant relationship between family values and sense of family integrity of married individuals from different socio-cultural structures and also to study the effect of family values of married individuals who come from different socio-cultural structures on their sense of family integrity.

The target population of the study consists of 1384 secondary school teachers who work in Küçükçekmece District of Istanbul and the sample of the study consists of 671 teachers who were selected among the married and voluntary teachers who work in Küçükçekmece District according to random sampling method. 72% of 671 participants of the study are female while 28% of them are male. 54.2% of the participants are below the age of 35, 32,3% of them are between the ages of 35-44, 13,4% of them are at and above the age of 45. 90,6% of the participants work in state schools while 9,4% work in private schools. 6,6% of the participants have associate degrees, 81,4% have undergraduate degrees and 12,4% have graduate degrees. In the study, as data collection tool, 'Family Values Scale' was used to measure family values; 'Sense of Family Integrity (Consistency) Scale' to measure sense of family integrity and 'Personal Information Form' for demographic characteristics.

SPSS 15.0 package program was used to analyze the data, two independent samples t-test, Anova, LSD Post Hoc test, Pearson Correlation analysis and Multiple Regression Analysis were used for the analysis of the data obtained from the scales and for the demographic characteristics of the participants. The data obtained from the scales were analyzed and as a result, a positive and significant correlation was found between the "Family Values" and "Family Integrity" scale scores of the sample.

The relationship between sexual approach, different approaches, socio-economic value sub-dimensions and family integrity of Family Values Scale is negative and significant; the relationship with other sub-dimensions is positive and significant. At the same time, the model showing the relationship between family values and family integrity seems to be appropriate. Family values explain about 11% of the total variance in the family integrity variable. When the t-test related to the significance of the regression coefficient was examined, it was observed that relative relationships and emotional tie variables has a positive and significant effect on family integrity; socio-economic value variable has a negative and significant effect on family integrity; other variables do not have significant effect.

Keywords: Socio-cultural difference, family values, sense of family integrity.

Corresponding author:

Elif Şahin

E-Mail:

psychologelif@gmail.com

e-ISSN: 3023-641X

Received:01.09.2023

Accepted:25.09.2023

Published: 31.12.2023

* This article is extracted from my master thesis dissertation entitled "The Analysis of The Relationship Between Family Values And Sense of Family Integrity of Married Individuals Who Come From Different Socio-Cultural Backgrounds"

** ORCID: 0009-0003-0229-716X | psychologelif@gmail.com

Citation: Sahin, E. (2023). The analysis of the relationship between family values and sense of family integrity of married individuals who come from different socio-cultural backgrounds. *Aile Journal*, 1(1), 4-29. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10560960>

Giriş

Aile tarihsel, sosyolojik, kurumsal ve hukuki boyutlarıyla farklı yapıları içinde barındırmaktadır. Ailedeki bireyler arası ilişkiler, değerler sistemi, ailenin demografik yapısı bireylerin dünya ile uyumu, zaman-mekân boyutunda farklılaşmaktadır. Bunun temelindeki neden ise Türkiye'nin kültürel, siyasi, ekonomik ve toplumsal yapısında meydana gelen değişimlerdir (Koç, 2014: 24-53).

Değer kavramına değinecek olursak “bir kişi ya da topluluğun ideal kabul ettiği var olma ya da hareket etme tarzı” olarak tanımlayabiliriz. Sosyolojik bakımdan değerler, kişilerin, grubun veya toplumun davranış örneklerinin, amaçların ve diğer sosyokültürel faktörlerin önemlerini ölçmeye yarayan ölçütlerdir (Ficher, 1966: 73).

Günümüzdeki aile yapısının temel özelliklerini çözümleyebilmek için ailenin sosyolojik, psikolojik, tarihi ve hukuki kökeni hakkındaki temel bilgileri analiz etmek önem arz etmektedir. Kadın-erkek rolleri, eğitim, mesleki yaşam ilişkin değişimler, evlilik, boşanma, aile içi bireyler arası değer ve tutumların değişimi tüm toplumsal sistemi etkilediği için son yıllarda aileyi ilgilendiren bu tür çalışmalar nitelik ve nicelik olarak önemli bir noktaya gelmiştir. Özellikle kadın, çocuk, ergen, yaşlı ve engelli bireyler gibi aile içinden beslenen konular ve bu alanlara ilişkin sorunsallar kategorik olarak analiz edilmeyi gerekli kılmaktadır. Bu boyuttan yaklaştığımızda doğrudan ve dolaylı olarak aile ile ilgili çalışmaların aile sosyolojisi başlığı altında derlenip toplanması ve de literatürdeki yerini alması aile politikalarına ışık tutacak kapsamlı bir veri kaynağı oluşturmaktadır (AAK, 1991: 174).

Kültür, bireyin sosyalleşme sürecinde toplumdaki öğrendiği tutum ve davranışların bütünü olarak değerlendirilebilir. Eğer toplum içerisindeki birey alışılmış bir biçimde davranış geliştiriyor ise bunun nedenlerinden biri de belirli bir kültürel geleneğin içinde yetişmiş olmasından kaynaklanmaktadır. İnsanın sosyalleşme sürecinde toplumsal davranışlarını şekillendiren ve yönlendiren kültürel öğelerdir. Ayrıca, bir toplumun ortak kültürü, bireyin kişiliğinin oluşumuna da etki etmektedir (Atabek, 2002: 102).

Wallerstein'a göre “bireyi tanımlayabilmek için kullanılan birtakım kavramlar vardır ve bunlardan biri kültürdür. Evrensel ve şahsa münhasır mizaç özellikleri dışındaki değerler, inançlar ve davranışlar vs gibi özellikler hakkında bir değerlendirme yaparken kültür kavramı mutlaka gözden geçirilir. Bu bağlamda her birey farklı dil, din, sınıf, milliyet, cinsiyet, tarih gibi kendine özgü faktörler ile belirlenen ortak kültüre sahip ya da daha fazla gruba dahil birer üyedir” Kültür, belirli bir grubun yaşam şeklini ifade eden, paylaşılan ve aktarılan beslenme, dil,

giyim ve ritüeller gibi farklı öğeleri içine alan çok geniş bir kavramdır (Tezcan, 1994: 76).

Toplumsal yapıyı şekillendirme yönünden değerler ele alındığında, toplumsal yapıyı tayin eden temel toplumsal kurumların hepsinin kendine ait birtakım değerler içerdiği görülecektir. Bu kurumlar (aile, eğitim, din, ekonomi, siyaset vb.) değerlerin toplum tarafından benimsenmesinde, yaşatılmasında, yaygınlaştırılmasında, korunmasında yani bir sonraki kuşağa aktarılmasında da önemli roller üstlenirler. Ayrıca, bir toplumda değerlerin ifade edildiği temel yapı taşları, kişinin üstlendiği sosyal roller ile sınırlıdır. Bu roller de toplumun sınıflandırıldığı sistem ile sosyal yapıyı oluşturan sosyal süreçlerle yakından ilgilidir. Diğer yandan mevcut toplumdaki iyi ve kötünün belirlenmesi, ideal düşünme ve davranma yolları toplumsal değerler ve roller tarafından oluşturulur. Böylece, bir toplumda toplumsal kontrolü sağlayan sosyal kontrol mekanizması ve ödüllendirme araçlarının tamamı değer kaynaklıdır (Kağıtçıbaşı, 1980: 219).

Değerler ve aile konusu sosyal bilim literatüründe sık sık araştırılan ve tartışılmakta olan konuların en başında yer almaktadır. Literatürde özellikle değer konusunda farklı tanımlamalar ve yorumlar mevcuttur. Tanımlardaki farklılıklar ile ilgili olarak konunun sosyal bilimlerin çeşitli alanlarında farklı bakış açılarından yola çıkarak ele alınmasıdır. Türkiye’de aile değerleri yapısının tanımlandığı bu araştırmada konu sosyolojik açıdan araştırılıp incelenmiştir. Mevcut durum bu amaçla değer konusu kavramının tanımlanması, sınıflandırılması, aile değerleri ve toplumsallaşma bağlamında ilgili araştırmalarla tartışılmıştır (Köknel, 2007: 113).

Bütünlük duygusu kavramı kişinin dünyayı algılama biçimini anlaşılabilir, yönetilebilir ve anlamlı olarak değerlendirmesini ve teorik bir yapıyı ifade etmektedir (Antonovsky, 1987). Anlaşılabilirlik, aile bütünlük duygusunun bilişsel ve zihinsel basamağını oluşturmaktadır. Bu kavram kişinin içsel ya da dışsal uyaranları anlaşılabilir, öngörülebilir ve bir plan içinde algılanmasını ifade etmektedir. Yönetilebilirlik, içsel ve dışsal stres yapan olaylar karşısında bireyin stres yönetiminde kullanacağı davranışsal yönden ya da araç olarak sahip olduğu ya da sahip olduğuna inandığı argümanları işaret etmektedir. Anlamlılık ise bütünlük duygusunun motivasyonel bir parçasını oluşturmaktadır. Bireyin yaşamındaki olayları, ortaya çıkarma yönünde olan olumsuzluklara meydan okuması ya da okumamaya ilişkin olarak ne derece anlamlı gördüğüne ilişkin kişisel algısını ifade etmektedir.

Lindström ve Erikson (2011) Antonovsky’nin bütünlük duygusunu, salutogenic teoriye dayandırmaktadırlar ve bu teoriye göre dünyaya yön veren evrensel bir görüş olduğunu iddia etmektedirler. Ayrıca mevcut teoriye göre, bütünlük duygusu insanların sağlıklı yaşamlarında olumlu bir etki ortaya koymuştur. Bütünlük duygusu, insanların stresli durumlarda nasıl iyi hissettiklerini ve hatta

sağlıklarını iyileştirebildiklerini açıklamaktadır. Salutogenesis teorisinin kökeni ikinci dünya harbine dayanmaktadır. İkinci dünya harbi sırasında toplama kampında hapsedilen ve sağlıklarını yitirmemiş olan kadınlarla yapılan görüşmelerden çıkarımlarda bulunulmuştur (Lindström ve Erikson, 2011: 82).

Özetle toplumun önemli birimlerinden biri olan aile ile kamusal alanın çözüm bekleyen sorunları bir arada düşünülerek ele alınmış ve her iki alanla ilgili sorunlar daha anlaşılır bir biçime dönüşmüş olacaktır. En önemlisi aile konusu kendi dışındaki toplumsal faktörlerden etkilenen bir birimdir ve bu birimin derinlemesine ve kapsamlı bir yöntemle analiz edilmesi aile çalışmalarını daha sağlam bir zemine oturtacaktır. Bu gayeyle bu araştırmanın amacı İstanbul İli Küçükçekmece İlçesinde yaşayan; Farklı sosyo-kültürel yapılardan gelmiş evli ve öğretmen bireylerin aile değerleri ve aile bütünlük (tutarlılık) duygusunun bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek, farklı sosyo-kültürel yapılardan gelmiş evli ve öğretmen bireylerin aile değerleri ve aile bütünlük duygusu arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek olarak belirlenmiştir.

Araştırmada farklı sosyo-kültürel yapılardan gelmiş evli ve aynı zamanda eğitimci olan bireylerin aile değerleri ve aile bütünlük duygusu arasındaki ilişki bunu etkileyecek olan bazı demografik bilgiler düzleminde incelenmiştir. Literatürde farklı sosyo-kültürel yapılardan gelmiş evli bireylerle ilgili bu kavramlar ile ilişkilendirilmiş bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu konuda oldukça az olan literatüre veri sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmadan elde edilen verilerin olgunun tanımlanması açısından önemli olmakla birlikte bu konu ile ilgili yapılabilecek deneysel çalışmalar için zemin oluşturacağı, uygulama alanında ise bu araştırmadan elde edilen verilerin evli bireyler ile çalışan tüm uzmanlara ışık tutacağı kanaatindeyim. Ayrıca farklı sosyo-kültürel yapılardan gelen evli bireyler için bu faktörler göz önüne alınıp, aileleri bu konularda bilinçlendirecek programlar ve eğitimlerin hazırlanıp, uygulamaya geçirilmesine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın belirlenen amaçları doğrultusunda, aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Temel Problem: Farklı sosyo-kültürel yapılardan gelen evli bireylerin aile değerleri ve aile bütünlük duygusu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Alt Problem: Farklı sosyo-kültürel yapılardan gelen evli bireylerin aile değerleri ve aile bütünlük duygusu demografik değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkiyel tarama modeli kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Hedef evren, İstanbul İli Küçükçekmece ilçesinde çalışan farklı sosyo-kültürel yapıdaki evli ve öğretilen bireylerden oluşmaktadır. Toplam 671 gönüllü katılımcı öğretilen seçkisiz örneklem yöntemiyle belirlenmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Demografik Özellik	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	48	72,0
	Erkek	3	
Yaş	35 yaş altı	18	28,0
	35-44 yaş	8	
	45 yaş ve üzeri	4	
Görev yapılan kurum türü	Kamu	36	54,2
	Özel	4	
Öğrenim düzeyi	Ön lisans	21	32,3
	Lisans	7	
	Lisansüstü	90	
Görev yapılan kurum türü	Kamu	60	90,6
	Özel	8	
Öğrenim düzeyi	Ön lisans	42	6,6
	Lisans	54	
	Lisansüstü	6	
Görev yapılan kurum türü	Kamu	63	9,4
	Özel	63	
Öğrenim düzeyi	Ön lisans	42	6,6
	Lisans	54	
	Lisansüstü	83	

Araştırmaya katılan 671 katılımcının %72'si kadın, %28'i erkektir. Katılımcıların %54,2'si 35 yaş altı, %32,3'ü 35-44 yaş aralığında, %13,4'ü 45 yaş ve üzerindedir. Katılımcıların %90,6'sı kamu, %9,4'ü özel kurumda görev yapmaktadır. Katılımcıların %6,6'sı ön lisans, %81,4'ü lisans, %12,4'ü lisansüstü düzeyde öğrenim görmüştür (Tablo 1).

Veri Toplama Araçları

Kişisel bilgi formu, Aile Değerleri Ölçeği ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği kullanılmış, ölçeklerin güvenilirliği katılımcılardan alınan onam formu ile sağlanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanmış olan kişisel bilgi formu bu araştırma için düzenlenmiştir. Form, evli bireylerin demografik özellikleriyle ilgili bilgileri elde etmek amacıyla geliştirilmiş olup evli bireylere ait demografik özelliklerin sorulduğu toplam 17 sorudan oluşmaktadır. Kişisel bilgi formunda cinsiyet, yaş, çalışma durumu, eğitim, evlenme kararı, evlilik yılı, nüfusa kayıtlı olduğu bölge/ülke, eşin nüfusa kayıtlı olduğu bölge/ülke, evlenme yaşı, eş ile aradaki yaş farkı, kadın için ideal evlilik yaşı, erkek için ideal evlilik yaşı, çocuk sahibi olup olmama, çocuk sayısı, varsa çocukla kaliteli zaman geçirip geçirmediği, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, eş ile kültür çatışması yaşanıp yaşanmadığı, sosyo-kültürel farklılıkların evlilikler üzerinde etkili olup olmadığı üzerine düşüncelerinin alınması vs ile ilgili sorular yer almaktadır.

Aile Değerleri Ölçeği

“Aile Değerleri Ölçeği” Özkan (2009) tarafından geliştirilerek güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yapılmıştır. Bu süreçte öncelikle lisans ve yüksek lisans düzeyinde eğitim görmüş bireylere “ aile ve aile değerleri” konusundaki görüşlerini kompozisyon şeklinde yazmaları istenmiştir. Ulaşılan 57 kişiden 32 kompozisyon alınmış ve içerik çözümlemesi ile maddeler hazırlanmaya başlanmıştır (Özkan, 2009: 182).

Ölçek geliştirme analizleri, elenen 33 - 62 kişinin ardından 127'si kadın, 186'sı erkek olmak üzere toplam 313 kişi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Uygulamaya katılanların yaşlarının ranjı 34 olup (min: 18; max: 52), yaş ortalaması $x=31,90$ ve standart sapması ise 7,73 olarak hesaplanmıştır. Ölçek geliştirme süreçleri;

geçerlik analizleri, güvenilirlik analizleri, madde-toplam, madde-kalan analizleri ve ayırt edicilik analizlerinden oluşmaktadır. Yapılan faktör analizleri ve güvenilirlik analizleri sonucunda 65 maddeli ve 14 faktörlü Aile Değerleri Ölçeği ortaya çıkmıştır ve ölçeğin gerçekleştirilen iç tutarlık analizleri sonucunda toplam alpha kat sayısı $\alpha = ,890$ olarak hesaplanmıştır ve ayrıca da toplam alpha kat sayısını düşüren herhangi bir madde bulunmamaktadır. Cronbach Alpha kat sayısının belirlenmesine ek olarak maddelerin iki eş değer yarıya bölünmesi ile elde edilecek güvenilirliği de ayrıca hesaplanmıştır. Bu bağlamda, Guttman değeri $G = ,897$ ve Spearman değeri $S = ,899$ olarak hesaplanmıştır. Guttman ve Spearman değerlerinin hesaplanması sürecinde oluşturulan iki yarımdan ilkinin alpha kat sayısı $\alpha 1 = ,772$; ikinci grubun alpha kat sayısı ise $\alpha 2 = ,824$ olarak hesaplanmıştır. Yapılan madde toplam korelasyonları için gerçekleştirilen Pearson çarpım moment korelasyon analizi sonucuna tüm maddelerle toplam puan arasındaki ilişki istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuş ve aynı durum madde-kalan analizlerinden elde edilen sonuçlar için de geçerlidir. Aynı zamanda, maddelerin ayırt ediciliklerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda tüm maddeler için alt ve üst grupların ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Sonuç olarak ölçek geliştirme sürecinde yapılan analizlerden elde edilen tüm değerler, ölçeğin güvenilir ve geçerli biçimde kullanılabileceğini göstermektedir ve böylece altmış beş madde ve on dört alt boyuttan oluşan Aile Değerleri Ölçeğine son şekli verilmiştir. Ölçekte beşli likert tipinde (1-kesinlikle katılmıyorum, 5-kesinlikle katılıyorum) 59 madde ve 13 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyut puanları madde puanlarının ölçek ve alt boyuttaki madde sayısına bölünmesi ile elde edilmektedir. Yüksek puan aile değerlerine verilen önemin yüksekliğini ifade etmektedir. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0,81; alt boyutların Cronbach Alpha katsayıları sırasıyla 0,62 – 0,61 –

0,69 – 0,63 – 0,65 – 0,67 – 0,74 – 0,66 – 0,62 – 0,63 – 0,67 – 0,62 – 0,64 olarak tespit edildi.

Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği

Ölçek, Antonovsky (1987) tarafından geliştirilmiş ve 1 ile 7 arasında değişen toplam 13 maddeden oluşan bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması gerçekleştiren Scherler ve Lajunen'in (1997) yaptıkları kültürlerarası çalışmada Scherler 152 Türk üniversite öğrencisi üzerinde ölçeğin doğrulayıcı faktör analitik çalışmasında ölçeğin üç faktörlü bir yapıya (anlaşılabilirlik, yönetilebilirlik, anlamlılık) sahip olduğunu rapor etmektedir. Ölçeğin güvenilirlik çalışmalarında iç tutarlık katsayılarının anlaşılabilirlik için 57, yönetilebilirlik için 54, anlamlılık için 62 ve tüm ölçek için 69 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada her bir alt ölçek için iç tutarlık katsayılarının yönetilebilirlik için 57, anlaşılabilirlik için 60 ve anlamlılık için 67 olduğu görülmüştür. Tüm ölçek için tutarlılık katsayısına bakıldığında ise 80 olarak hesaplanmıştır. Ölçek, alt ölçek puanlarını kullanmanın yanı sıra toplam puan alınmasına izin vermektedir. Ölçekten alınacak olan yüksek puanlar bireyin bütünlük duygusunun yüksek olduğuna işaret etmektedir. Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği'nin (ABDÖ), orijinal hali Antonovsky ve Sourani (1988) tarafından 26 madde olarak geliştirilmiş ancak daha sonra Sagy (1998) tarafından ölçeğin 12 maddeli kısa formu oluşturulmuştur. Ölçek 1 ve 7 arasında değişen 7'li likert tipinde bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Ölçekten alınacak olan yüksek puanlar cevaplayan bireyin ailesine ilişkin bütünlük duygusunun yüksek olduğuna işaret etmektedir. Daha önce yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında ölçeğin madde-toplam puan korelasyonlarının 45 ile 65 arasında değiştiği ayrıca ölçeğin Aile Fonksiyonlarını Değerlendirme Ölçekleri ile ilgili olarak pozitif işlevlerle olumlu ve orta düzeyde, olumsuz işlevlerle negatif korelasyonlara sahip olduğu Sagy (1998) tarafından rapor edilmektedir. Ölçeğin

iç tutarlılık katsayılarına bakıldığında ise 88 (Sagy, 1998) ve 77 (Sagy, 2002) olarak belirtilmektedir. Ölçeğin Türkçeye uyarlanma çalışmaları ise Çeçen (2007) tarafından yapılmıştır. Çeçen (2007), 562 Üniversite öğrencisinden elde edilen veriler üzerinde ölçeğin geçerlik çalışmaları kapsamında madde analizi, faktör analizi, benzer ve farklı ölçekler geçerliği tekniklerini uygulamıştır. Çeçen faktör analizi (n=437) sonucunda belirtilen örneklem üzerinde ölçeğin tek boyutlu bir yapıya uygun olduğunu ve ayrıca madde analizi çalışmalarında madde-toplam puan korelasyonlarının 48 ile 65 arasında değiştiğini belirlemiştir. Güvenirlik çalışmalarını gerçekleştirirken ise ölçeğin Cronbach alfa (n=437) iç tutarlılık katsayısının 80 ve iki hafta arayla uygulanan test tekrar test (n=55) güvenilirliğinin ise 85 olduğunu saptamıştır. Bu çalışma kapsamında (n=393) iç tutarlılık katsayısı 79 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Toplanması

Veriler farklı sosyo-kültürel yapılardan gelen evli bireylerin ‘Kişisel Bilgi Formu’, ‘Aile Değerleri Ölçeği’ ve ‘Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği’ne verdiği yanıtlardan oluşmaktadır. Ölçeklerin hepsi bir sayfalık yönerge ile bir araya getirilerek bir ölçek bataryası oluşturulmuş ve katılımcılara elden verilmiştir. Örneklemi oluşturacak kişilere araştırmacı tarafından ulaşılmıştır. Katılımcılar ölçekleri iş yerlerinde ya da evlerinde doldurmuşlardır. Her iki eşe aynı anda uygulama yapıldığında da, eşlerin birbirlerinin yanıtlarını görmemesine özen gösterilmiştir.

Araştırmada dört bölümden oluşan veri toplama aracı kullanılmıştır. Veri toplama aracının ilk bölümünde katılımcıların cinsiyet, yaş, öğrenim düzeyi, kurum türü bilgilerden oluşan demografik bilgi formu yer almaktadır. İkinci bölümde katılımcıların evlenme kararı, evlilik süresi, nüfusa kayıtlı olduğu bölge, eşinin nüfusa kayıtlı olduğu bölge, evlilik yaşı, eşiyile arasındaki yaş farkı, erkek ve kadın için ideal evlenme yaşı önerisi, çocuk sayısı, çocuklarıyla kaliteli

zaman geçirme durumu, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, eşiyile kültürel çatışma yaşama durumu ve sosyo-kültürel farklılıkların evlilik üzerindeki etkisine ilişkin düşünce bilgilerinden oluşan aile bilgi formu yer almaktadır.

Veri toplama aracının üçüncü bölümünde Özkan (2009) tarafından geliştirilen ve güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yapılan “Aile Değerleri Ölçeği” yer almaktadır. Ölçekte beşli likert tipinde (1-kesinlikle katılmıyorum, 5-kesinlikle katılıyorum) 59 madde ve 13 boyuttan oluşmaktadır. Alt boyut puanları madde puanlarının ölçek ve alt boyuttaki madde sayısına bölünmesi ile elde edilmektedir. Yüksek puan aile değerlerine verilen önemin yüksekliğini ifade etmektedir. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0,81; alt boyutların Cronbach Alpha katsayıları sırasıyla 0,62 – 0,61 – 0,69 – 0,63 – 0,65 – 0,67 – 0,74 – 0,66 – 0,62 – 0,63 – 0,67 – 0,62 – 0,64 olarak tespit edildi.

Veri toplama aracının dördüncü bölümünde Antonovsky ve Sourani (1988) tarafından geliştirilen ve Çeçen (2007) tarafından Türkçe’ye uyarlanarak güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yapılan “Aile Bütünlük -Tutarlılık- Duygusu Ölçeği” yer almaktadır. Ölçek, her biri farklı cevap seçeneklerine sahip ve yedili likert tipinde 12 madde ve 3 boyuttan oluşmaktadır. Alt boyut puanları madde puanlarının ölçek ve alt boyuttaki madde sayısına bölünmesi ile elde edilmektedir. Yüksek puan bireyin ailesine ilişkin bütünlük duygusunun yüksek olduğunu işaret etmektedir. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0,84; alt boyutların Cronbach Alpha katsayıları sırasıyla 0,66 – 0,65 ve 0,66 olarak tespit edildi.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 15.0 programı kullanılmıştır. Katılımcıların demografik ve aile bilgileri frekans ve yüzde tablosuyla; ölçek ve alt boyutlarına ait ortalama, standart sapma ve çarpıklık değerleri betimsel istatistikler tablosunda gösterilmiştir. Ölçek puanlarının normallik sınavında Çarpıklık

(Skewness) katsayısı kullanılmıştır. Sürekli bir değişkenden elde edilen puanların normal dağılım özelliğinde kullanılan arpıklık katsayısının (Skewness) ± 1 sınırları içinde kalması puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanabilir. Normal dağılım koşullarının sağlanmadığı durumlarda değişken puanlarının karekök, logaritmik veya ters döndürme (inverse) dönüşümleri yapılarak parametrik testler kullanılabilir (Büyüköztürk, 2011:40). Ölçek puanlarının normal dağıldığı durumlarda parametrik testler, normal dağılmadığı durumlarda ise nonparametrik testler kullanılmıştır.

Ölçek ve alt boyut puanlarının cinsiyet, kurum türü, çocuklarla kaliteli zaman geçirme, eş ile kültürel çatışma yaşama durumuna göre karşılaştırılmalarında bağımsız iki örnekleme t testinden; yaş, öğrenim düzeyi, evlilik kararı, evlilik süresi, kendisi ve eşinin nüfusa kayıtlı olduğu bölge, evlilik yaşı, eşle yaş farkı, erkek ve kadın için ideal evlenme yaşı, ocuk sayısı, sosyo-ekonomik düzey, eşle yaş farkının etkisine göre karşılaştırılmalarında ANOVA testinden yararlanılmıştır. ANOVA testinde anlamlı farklılık grldğinde farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla öncelikle grupların homojenliğini test etmek üzere LEVENE testi yapılmış, bu test sonucuna göre, grupların homojenliği şartı sağlanan verilerde ikili karşılaştırmalarda LSD post hoc testinden yararlanılmıştır. Grupların homojenliği şartını sağlamayan veriler için Tam hane testi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçekler arasındaki ilişkiyi incelemek için Pearson korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Değişkenlerin birbirine anlamlı şekilde yordayıp yordamadığını anlamak için ise regresyon analizlerinden yararlanılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Katılımcıların kişisel bilgi formundan elde edilen bilgilerine göre, örneklemin %79,3'ü ailenin onayını alarak kendi kararıyla, %11,9'u görücü usulüyle kendi kararıyla, %8,8'i ailenin itirazına rağmen kendi kararıyla evlilik kararı almıştır. Katılımcıların %34,7'sinin evlilik süresi 4 yıl ve daha az, %25,5'inin 5-9 yıl, %17,4'ünün 10-14 yıl, %10,3'ünün 15-19 yıl, %12,1'inin 20 yıl ve üzerindedir.

Katılımcıların %17,4'ü Marmara, %22,2'si Karadeniz, %19,2'si İç Anadolu, %11,9'u Ege, %13,1'i Akdeniz, %11,2'si Doğu Anadolu, %4,9'u Güneydoğu Anadolu bölgesindeki illerin nüfuslarına kayıtlıdır. Katılımcıların eşlerinin %14,5'i Marmara, %17,4'ü Karadeniz, %15,8'i İç Anadolu, %12,8'i Ege, %13'ü Akdeniz, %13'ü Doğu Anadolu, %10'u Güneydoğu Anadolu bölgesindeki illerin, %3,6'sının eşi yurt dışı nüfusuna kayıtlıdır.

Katılımcıların %32,6'sı 18-24 yaş aralığında, %56,9'u 25-29 yaş, %10,4'ü 30-34 yaş arasında evlenmiştir. Katılımcıların %72,4'ünün eşi ile 0-4 yaş, %24,9'unun 5-9 yaş, %2,7'sinin 10-14 yaş farkı vardır. Katılımcıların %3,1'ine göre erkek için ideal evlenme yaşı 18-24 yaş, %52'sine göre 25-29 yaş, %38,7'sine göre 30-34 yaş, %6,1'ine göre 35-39 yaş aralığıdır. Katılımcıların %24,5'üne göre kadın için ideal evlenme yaşı 18-24 yaş, %64,1'ine göre 25-29 yaş, %11,9'una göre 30-34 yaş aralığıdır.

Katılımcıların %26,7'si çocuk sahibi değil, %41,7'si 1 çocuk, %14,9'u 2 çocuk, %16,7'si 3 ve daha fazla çocuk sahibidir. Çocuk sahibi olan katılımcıların (N=492) %83,7'si çocuklarıyla kaliteli zaman geçirdiğini belirtmiştir. Katılımcıların araştırma tarihi itibarıyla %29,1'inin ailesinin aylık geliri 2500-5000TL arası, %40,8'inin 5000-7500TL arası, %30,1'inin ailesinin aylık geliri 7500TL'nin üzerindedir.

Katılımcıların %50,1'i eşi ile kültürel çatışma yaşadığını ifade etmiştir. Katılımcıların %39,6'sı sosyo-kültürel farklılığın evlilik üzerinde çok fazla etkili olduğu, %51'i etkili olduğu, %9,4'ü çok az etkili olduğu görüşündedir.

Araştırmada kullanılan ölçeklere ve alt ölçekler dair elde edilen betimsel bulgular Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2. Ölçek ve Alt Boyutlarına Ait Betimsel İstatistikler

Ölçek	Alt Boyutlar	N	\bar{X}	SS	Skewness	Kurtosis
AİLE DEĞERLERİ	Akraba İlişkileri	671	3,82	0,72	-0,11 ¹	0,69 ¹
	Anne-Çocuk İlişkisi	671	3,46	0,79	0,16 ¹	0,80 ¹
	Cinselliğe Bakış	671	2,03	0,80	0,70	-0,10
	Çocuğun Değeri	671	3,57	0,81	0,12 ¹	0,40 ¹
	Duygusal Bağ	671	3,93	0,79	-0,31 ¹	0,34 ¹
	Evliliğe Bakış	671	2,99	0,82	0,11	0,15
	Geleneksel Aile Değerleri	671	3,64	0,81	-0,78	0,92
	Kadın Rollerini	671	2,73	0,81	0,33	-0,37
	Karar Alma Süreçleri	671	3,47	0,71	0,63 ²	0,77 ²
	Farklı Yaklaşımlar	671	2,43	0,80	0,55	-0,16
	Sadakat	671	2,02	0,95	0,87 ²	0,74 ²
	Sosyo-Ekonomik Değer	671	2,96	0,82	-0,26	0,18
	Şiddet	671	1,34	0,64	-0,17 ³	-0,12 ³
TOPLAM	671	3,05	0,36	0,26 ²	0,11 ²	
AİLE BÜTÜNLÜĞÜ	Anlaşılabilirlik	671	5,54	1,13	0,39 ²	-0,28 ²
	Yönetilebilirlik	671	5,33	1,02	-0,67	0,32
	Anlamlılık	671	4,82	1,40	-0,69	0,07

Ölçek	Alt Boyutlar	N	\bar{X}	SS	Skewness	Kurtosis
	TOPLAM	671	5,27	0,98	-0,74	0,59

1: Logaritmik dönüşüm sonrası

2: Karekök dönüşüm sonrası

3: Ters dönüşüm sonrası

Çarpıklık ve basıklık değerleri 1 aralığı dışında olan değişkenler olduğu tespit edildiğinden uygun dönüşümlerle normal dağılımları sağlanmıştır. Tablo 2'ye göre aile değerleri ölçek puanı ($3,05 \pm 0,49$) ve evliliğe bakış ($2,99 \pm 0,82$), kadın rolleri ($2,73 \pm 0,81$), sosyo-ekonomik değerler ($2,96 \pm 0,82$) alt boyut puanları “orta düzeyde” tespit edilmiştir. Akraba ilişkileri ($3,82 \pm 0,72$), anne-çocuk ilişkisi ($3,46 \pm 0,79$), çocuğun değeri ($3,57 \pm 0,81$), duygusal bağ ($3,93 \pm 0,79$), geleneksel aile değerleri ($3,64 \pm 0,81$), karar alma süreçleri ($3,47 \pm 0,71$) alt boyut puanları “yüksek düzeyde” tespit edildi. Cinselliğe bakış ($2,03 \pm 0,80$), farklı yaklaşımlar ($2,43 \pm 0,80$), sadakat ($2,02 \pm 0,95$) alt boyut puanları “düşük” düzeyde, şiddet alt boyut puanı ($1,34 \pm 0,64$) çok düşük düzeyde tespit edildi (5-1=4/5=0,8; 1-1,80: çok düşük; 1,81-2,60: düşük; 2,61-3,40: orta; 3,41-4,20: yüksek; 4,21-5,00: çok yüksek).

Aile bütünlüğü ölçek puanı ($5,27 \pm 0,98$) ve anlaşılabilirlik ($5,54 \pm 1,13$), yönetilebilirlik ($5,33 \pm 1,02$), anlamlılık ($4,82 \pm 1,40$) alt boyut puanları “yüksek düzeyde” tespit edildi (7-1=6/5=1,2; 1-2,20: çok düşük; 2,21-3,40: düşük; 3,41-4,60: orta; 4,61-5,80: yüksek; 5,81-7,00: çok yüksek) (Tablo 2)

Tablo 3. Aile Değerleri Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına Ait t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t	p
Akraba İlişkileri	Kadın	483	3,79	0,68	-1,62	0,10
	Erkek	188	3,89	0,81		
Anne-Çocuk İlişkisi	Kadın	483	3,51	0,80	2,67	0,00
	Erkek	188	3,33	0,75		

Cinselliğe Bakış		Kadın	483	2,06	0,78	1,73	0,08
		Erkek	188	1,94	0,87		
Çocuğun Değeri		Kadın	483	3,54	0,80	-1,10	0,27
		Erkek	188	3,62	0,85		
Duygusal Bağ		Kadın	483	3,93	0,76	0,19	0,85
		Erkek	188	3,92	0,86		
Evliliğe Bakış		Kadın	483	2,85	0,74	-7,61	0,00
		Erkek	188	3,36	0,90		
Geleneksel Değerleri	Aile	Kadın	483	3,55	0,77	-4,61	0,00
		Erkek	188	3,86	0,86		
Kadın Rollerini		Kadın	483	2,51	0,70	-12,98	0,00
		Erkek	188	3,31	0,78		
Karar Süreçleri	Alma	Kadın	483	3,42	0,65	-3,04	0,00
		Erkek	188	3,61	0,85		
Farklı Yaklaşımlar		Kadın	483	2,48	0,79	2,91	0,00
		Erkek	188	2,28	0,80		
Sadakat		Kadın	483	2,04	0,91	0,92	0,35
		Erkek	188	1,97	1,04		
Sosyo-Ekonomik Değer		Kadın	483	2,94	0,81	-0,91	0,36
		Erkek	188	3,01	0,86		
şiddet		Kadın	483	1,22	0,51	-7,62	0,00
		Erkek	188	1,63	0,83		
TOPLAM		Kadın	483	3,01	0,34	-4,63	0,00
		Erkek	188	3,15	0,40		

Tablo 3'te görüleceği üzere, "araştırmaya katılan deneklerin aile değerleri ölçeği puanları cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?" sorusuna ilişkin yapılan t testi sonucunda ölçeğin akraba ilişkileri, cinselliğe bakış, çocuğun değeri, duygusal bağ, sadakat, sosyo-ekonomik değer alt boyut puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Anne-çocuk ilişkisi ($t=2,67$; $p<0,05$), evliliğe bakış ($t=-7,61$; $p<0,05$), geleneksel aile değerleri ($t=-4,61$; $p<0,05$), kadın rollerini ($t=-12,98$; $p<0,05$), karar alma süreçleri ($t=-3,04$; $p<0,05$), farklı yaklaşımlar ($t=2,91$; $p<0,05$), şiddet ($t=-7,62$; $p<0,05$) alt boyut puanlarının ve aile değerleri ölçeği toplam puanlarının ($t=-4,63$; $p<0,05$) cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edildi. Kadın katılımcıların anne-çocuk ilişkisi ve farklı yaklaşımlar puanları, erkek katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Erkek katılımcıların evliliğe bakış, geleneksel aile değerleri, kadın rollerini, karar alma süreçleri, şiddet ve aile değerleri ölçeği toplam puanları, kadın katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir (Tablo 3).

Tablo 4. Aile Değerleri Ölçeği Puanlarının Eşle Kültürel Çatışma Yaşama Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Ait t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Eşle Çatışma	Kültürel	N	\bar{X}	SS	t	p
Akraba İlişkileri	Evet		336	3,85	0,65	1,31	0,18
	Hayır		335	3,78	0,79		
Anne-Çocuk İlişkisi	Evet		336	3,50	0,77	1,24	0,21
	Hayır		335	3,42	0,81		
Cinselliğe Bakış	Evet		336	1,98	0,80	-1,60	0,11
	Hayır		335	2,08	0,81		
Çocuğun Değeri	Evet		336	3,61	0,80	1,54	0,12
	Hayır		335	3,52	0,82		
Duygusal Bağ	Evet		336	3,97	0,72	1,18	0,23
	Hayır		335	3,89	0,85		
Evliliğe Bakış	Evet		336	2,99	0,87	-0,18	0,85
	Hayır		335	3,00	0,77		
Geleneksel Aile Değerleri	Evet		336	3,71	0,75	2,37	0,01
	Hayır		335	3,56	0,86		
Kadın Rollerini	Evet		336	2,77	0,81	1,15	0,25
	Hayır		335	2,70	0,80		
Karar Alma Süreçleri	Evet		336	3,49	0,71	0,52	0,60
	Hayır		335	3,46	0,72		
Farklı Yaklaşımlar	Evet		336	2,39	0,80	-1,01	0,31
	Hayır		335	2,46	0,80		
Sadakat	Evet		336	2,03	0,95	0,16	0,87
	Hayır		335	2,02	0,94		
Sosyo-Ekonomik Değer	Evet		336	3,00	0,81	1,34	0,18
	Hayır		335	2,92	0,83		
Şiddet	Evet		336	1,33	0,65	-0,32	0,75
	Hayır		335	1,35	0,64		
TOPLAM	Evet		336	3,07	0,32	1,41	0,15
	Hayır		335	3,03	0,40		

“Araştırmaya katılan deneklerin aile değerleri ölçeği puanları eşle kültürel çatışmaya göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgulara dair yapılan t testi sonucunda geleneksel aile değerleri alt boyut puanlarının eşle kültürel çatışma yaşama durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edildi ($t=2,37$; $p<0,05$). Eşle kültürel çatışma yaşayan katılımcıların geleneksel aile değerleri alt boyut puanı, eşle kültürel çatışma yaşamayan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir (Tablo 4).

“Araştırmaya katılan deneklerin aile değerleri ölçeği puanları eşle kültürle çatışmaya göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgulara dair yapılan t testi sonucunda aile değerleri ölçeği ve diğer alt boyut puanlarının eşiyile kültürel çatışma yaşama durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edildi ($p>0,05$) (Tablo 3).

Tablo 5. Aile Değerleri Ölçeği Puanlarının Sosyo-Kültürel Farklılığın Evlilik Üzerindeki Etkisine Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Evlilik Üzerindeki Etki	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Akraba İlişkileri	Çok fazla etkili	266	3,78	0,80	0,77	0,46	
	Etkili	342	3,84	0,64			
	Çok az etkili	63	3,87	0,81			
Anne-Çocuk İlişkisi	Çok fazla etkili	266	3,46	0,84	0,09	0,91	
	Etkili	342	3,46	0,75			
	Çok az etkili	63	3,42	0,83			
Cinselliğe Bakış	Çok fazla etkili	266	2,09	0,81	1,16	0,31	
	Etkili	342	2,00	0,80			
	Çok az etkili	63	1,95	0,81			
Çocuğun Değeri	Çok fazla etkili	266	3,49	0,88	2,28	0,10	
	Etkili	342	3,61	0,74			
	Çok az etkili	63	3,67	0,84			
Duygusal Bağ	Çok fazla etkili	266	3,88	0,85	1,27	0,28	
	Etkili	342	3,98	0,72			
	Çok az etkili	63	3,87	0,85			
Evliliğe Bakış	A-Çok fazla etkili	266	2,89	0,87	3,66	0,02	B,C>A
	B-Etkili	342	3,04	0,76			
	C-Çok az etkili	63	3,14	0,84			
Geleneksel Aile Değerleri	Çok fazla etkili	266	3,56	0,86	2,28	0,10	
	Etkili	342	3,68	0,76			
	Çok az etkili	63	3,73	0,85			
Kadın Rollerini	A-Çok fazla etkili	266	2,57	0,80	9,23	0,00	B,C>A
	B-Etkili	342	2,84	0,78			
	C-Çok az etkili	63	2,86	0,89			
Karar Alma Süreçleri	Çok fazla etkili	266	3,46	0,74	0,11	0,89	
	Etkili	342	3,48	0,68			
	Çok az etkili	63	3,51	0,79			
Farklı Yaklaşımlar	A-Çok fazla etkili	266	2,52	0,82	4,04	0,01	A,B>C
	B-Etkili	342	2,39	0,76			
	C-Çok az etkili	63	2,23	0,86			
Sadakat	Çok fazla etkili	266	2,04	0,91	1,71	0,18	
	Etkili	342	1,98	0,93			

	Çok az etkili	63	2,22	1,15		
Sosyo- Ekonomik Değer	Çok fazla etkili	266	2,94	0,88	0,48	0,61
	Etkili	342	2,96	0,79		
	Çok az etkili	63	3,05	0,75		
Şiddet	A-Çok fazla etkili	266	1,29	0,59	3,25	0,03
	B-Etkili	342	1,35	0,64		
	C-Çok az etkili	63	1,52	0,83		
TOPLAM	Çok fazla etkili	266	3,02	0,38	2,01	0,13
	Etkili	342	3,07	0,34		
	Çok az etkili	63	3,09	0,39		

“Araştırmaya katılan deneklerin aile değerleri ölçeği puanları sosyo-kültürel farklılığın evlilik üzerindeki etkisine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgulara dair yapılan ANOVA testi sonucunda akraba ilişkileri, anne-çocuk ilişkisi, cinselliğe bakış, çocuğun değeri, duygusal bağ, geleneksel aile değerleri, karar alma süreçleri, sadakat, sosyo-ekonomik değer alt boyut puanları ve aile değerleri ölçek puanlarının sosyo-kültürel farklılıkların evlilik üzerinde etkili olduğu görüşüne göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edildi ($p>0,05$) (Tablo 5).

“Araştırmaya katılan deneklerin aile bütünlüğü ölçeği puanları cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgulara dair yapılan t testi sonucu Tablo 6 ’da verilmektedir.

Tablo 6. Aile Bütünlüğü Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına Ait t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t	p
Anlaşılabilirlik	Kadın	483	5,49	1,13	-1,73	0,08
	Erkek	188	5,66	1,13		
Yönetilebilirlik	Kadın	483	5,26	1,02	-2,81	0,00
	Erkek	188	5,51	0,99		
Anlamlılık	Kadın	483	4,67	1,42	-4,57	0,00
	Erkek	188	5,21	1,27		
TOPLAM	Kadın	483	5,19	0,98	-3,49	0,00
	Erkek	188	5,48	0,96		

“Araştırmaya katılan deneklerin aile bütünlüğü ölçeği puanları cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgulara dair yapılan t testi sonucunda anlaşılabilirlik alt boyut puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edildi ($p>0,05$) (Tablo 6).

Tablo 7. Aile Bütünlüğü Ölçeği Puanlarının Eşle Kültürel Çatışma Yaşama Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Ait t-testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Eşle Kültürel Çatışma	N	\bar{X}	SS	t	p
Anlaşılabilirlik	Evet	336	5,42	1,13	-2,59	0,01
	Hayır	335	5,65	1,12		
Yönetilebilirlik	Evet	336	5,20	1,01	-3,31	0,00
	Hayır	335	5,46	1,01		
Anlamlılık	Evet	336	4,70	1,48	-2,31	0,02
	Hayır	335	4,95	1,30		
TOPLAM	Evet	336	5,15	1,00	-3,24	0,00
	Hayır	335	5,39	0,95		

“Araştırmaya katılan deneklerin aile bütünlüğü ölçeği puanları eşle kültürel çatışmaya göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgulara dair yapılan t testi sonucunda anlaşılabilirlik ($t=-2,59$; $p<0,05$), yönetilebilirlik ($t=-3,31$; $p<0,05$), anlamlılık ($t=-2,31$; $p<0,05$) alt boyut puanları ve aile bütünlüğü ölçeği ($t=-3,24$; $p<0,05$) puanlarının eşyle kültürel çatışma yaşama durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edildi. Eşyle kültürel çatışma yaşamayan katılımcıların aile bütünlüğü ölçek ve alt boyut puanları, eşyle kültürel çatışma yaşayan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir (Tablo 7).

Tablo 8. Aile Bütünlüğü Ölçeği Puanlarının Sosyo-Kültürel Farklılığın Evlilik Üzerindeki Etkisine Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Evlilik Üzerindeki Etki	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Anlaşılabilirlik	Çok fazla etkili	266	5,33	1,29	8,83	0,00	B,C>A
	Etkili	342	5,64	1,01			
	Çok az etkili	63	5,86	0,86			
Yönetilebilirlik	Çok fazla etkili	266	5,17	1,14	5,36	0,00	B,C>A
	Etkili	342	5,42	0,92			
	Çok az etkili	63	5,49	0,92			
Anlamlılık	Çok fazla etkili	266	4,49	1,58	12,9	0,00	B,C>A
	Etkili	342	5,03	1,22			
	Çok az etkili	63	5,10	1,18			
TOPLAM	Çok fazla etkili	266	5,33	1,29	11,5	0,00	B,C>A
	Etkili	342	5,64	1,01			

“Araştırmaya katılan deneklerin aile bütünlüğü ölçeği puanları sosyo-kültürel farklılığın evlilik üzerindeki etkisine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgulara dair yapılan ANOVA testi sonucunda anlaşılabilirlik ($F=8,83$; $p<0,05$), yönetilebilirlik ($F=5,36$; $p<0,05$), anlamlılık ($F=12,92$; $p<0,05$) alt boyut puanları ve aile bütünlüğü ölçeği ($F=11,54$; $p<0,05$) puanlarının sosyo-kültürel farklılığın evlilik üzerindeki etkisine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edildi. Farkın hangi gruplar arasında olduğuna ilişkin yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre sosyo-kültürel farklılıkların evlilik üzerinde etkili ve çok az etkili olduğu görüşünde olan katılımcıların aile bütünlüğü ölçek ve alt boyut puanları, sosyo-kültürel farklılıkların evlilik üzerinde çok fazla etkili olduğu görüşünde olan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir (Tablo 8).

Tablo 9. Aile Değerlerinin Aile Bütünlüğü Üzerindeki Etkisine Ait Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	B	SH _B	β	t	p
Sabit	3,948	0,349		11,314	0,00
Akraba İlişkileri	0,231	0,064	0,170	3,607	0,00
Anne-Çocuk İlişkisi	-0,097	0,051	-0,078	-1,877	0,06
Cinselliğe Bakış	-0,041	0,062	-0,034	-0,662	0,50
Çocuğun Değeri	-0,080	0,055	-0,066	-1,444	0,14
Duygusal Bağ	0,306	0,060	0,245	5,105	0,00
Evliliğe Bakış	0,09	0,06	0,08	1,57	0,11
Geleneksel Aile Değerleri	-0,12	0,07	-0,10	-1,70	0,09
Kadın Roller	0,09	0,06	0,07	1,41	0,15
Karar Alma Süreçleri	0,08	0,06	0,06	1,20	0,23
Farklı Yaklaşımlar	-0,01	0,06	-0,01	-0,16	0,87
Sadakat	0,02	0,05	0,02	0,52	0,60
Sosyo-Ekonomik Değer	-0,19	0,05	-0,16	-3,81	0,00
Şiddet	0,09	0,07	0,06	1,40	0,16
R=0,364 R ² =0,132 Δ R ² =0,115					
F _(13;657) =7,695 p=0,000					

Aile değerleri ile aile bütünlüğü arasındaki ilişkiyi gösteren modelin uygun olduğu görülmektedir ($F_{(13;657)}=7,69$; $p<0,05$). Aile değerleri, aile bütünlüğü değişkenindeki toplam varyansın yaklaşık %11’ini açıklamaktadır ($\Delta R^2=0,115$).

Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin t testi sonucu incelendiğinde akraba ilişkileri ($\beta=0,17$; $t=3,61$; $p<0,05$) ve duygusal bağ ($\beta=0,24$; $t=5,10$; $p<0,05$) değişkenlerinin aile bütünlüğü üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı etkiye sahip olduğu; sosyo-ekonomik değer değişkeninin aile bütünlüğü üzerinde negatif

yönlü ve anlamlı etkiye sahip olduğu ($\beta=-0,16$; $t=-3,81$; $p<0,05$); diğer değişkenlerin anlamlı etkiye sahip olmadıkları görülmektedir (Tablo 9).

Sonuç ve Tartışma

Araştırmaya katılan deneklerin aile bütünlüğü ölçeği puanları cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? sorusuna ilişkin elde edilen bulgulara dair yapılan t testi sonucunda anlaşılabilirlik alt boyut puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edildi ($p>0,05$). Ancak araştırmaya katılan deneklerin aile bütünlüğü ölçeği puanları cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? sorusuna ilişkin elde edilen bulgulara dair yapılan t testi sonucunda yönetilebilirlik, anlamlılık alt boyut puanlarının ve aile bütünlüğü ölçeği toplam puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edildi ($p<0,05$).

Yine araştırmaya katılan deneklerin aile bütünlüğü ölçeği puanları eşle kültürle çatışmaya göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır Sorusuna ilişkin elde edilen bulgulara dair yapılan t testi sonucunda anlaşılabilirlik, yönetilebilirlik, anlamlılık alt boyut puanları ve aile bütünlüğü ölçeği puanlarının eşyle kültürel çatışma yaşama durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edildi ($p<0,05$). Literatüre bakıldığında Aluş'un (2015), "Kültürel ve Toplumsal Gerçekliğimiz Açısından Aile Anlayışlarının ve Türk Ailesinin Değerlendirilmesi" adlı çalışması da araştırmamızla benzer sayılabilecek sonuçlar içermektedir. Çalışmamız sonucunda eşyle kültürel çatışma yaşayan katılımcıların geleneksel aile değerleri alt boyut puanı eşyle kültürel çatışma yaşamayan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek bulunması bize konumuzla doğru orantılı bir sonuç sunmaktadır.

Araştırmaya katılan deneklerin aile bütünlüğü ölçeği puanları sosyo-kültürel farklılığın evlilik üzerindeki etkisine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Sorusuna ilişkin elde edilen bulgulara dair yapılan ANOVA testi sonucunda anlaşılabilirlik, yönetilebilirlik, anlamlılık alt boyut puanları ve aile bütünlüğü ölçeği puanlarının sosyo-kültürel farklılığın evlilik üzerindeki etkisine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edildi ($p<0,05$). Alan yazında Şahinkaya'nın (1991), "Türk Aileleri Hangi Yönlerden Birbirlerine Farklılık Gösterirler Aile Yazıları" adlı çalışması bizim araştırmamıza göre farklı sonuçlar içermektedir. Araştırmamızın sonucunda sosyokültürel farklılıkların evlilik üzerinde etkili ve çok az etkili olduğu görüşünde olan katılımcıların evliliğe bakış ve kadın rolleri alt boyut puanları, sosyokültürel farklılıkların evlilik üzerinde çok fazla etkili olduğu görüşünde olan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmasının nedeni ise örneklekimizi oluşturan grubun çoğunluğunun farklı kültürel dokulardan gelmemiş olmasının neden olabileceği düşünülebilir.

Araştırmaya katılan deneklerin aile bütünlüğü ile aile değerleri arasında ilişki var mıdır? Sorusuna ilişkin elde edilen bulgulara dair yapılan Pearson korelasyon testi sonucunda aile değerleri ile aile bütünlüğü arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki tespit edildi ($p < 0,05$). Aile değerleri ölçeğinin cinselliğe bakış, farklı yaklaşımlar ve sosyo-ekonomik değer alt boyutları ile aile bütünlüğü arasındaki ilişki negatif yönlü ve anlamlı; diğer alt boyutlar ile arasındaki ilişki pozitif yönlü ve anlamlıdır.

Aile değerleri ile aile bütünlüğü arasındaki ilişkiyi gösteren modelin uygun olduğu görülmektedir. Aile değerleri, aile bütünlüğü değişkenindeki toplam varyansın yaklaşık %11'ini açıklamaktadır. Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin t testi sonucu incelendiğinde akraba ilişkileri ve duygusal bağ değişkenlerinin aile bütünlüğü üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı etkiye sahip olduğu; sosyo-ekonomik değer değişkeninin aile bütünlüğü üzerinde negatif yönlü ve anlamlı etkiye sahip olduğu; diğer değişkenlerin anlamlı etkiye sahip olmadıkları görülmektedir.

Öneriler

Bu araştırma ile elde etmiş olduğumuz bulgular ve ulaşılan sonuçlara dayalı olarak aşağıdaki öneriler sunulmuştur;

Araştırmamızın evrenini İstanbul İli, Küçükçekmece İlçesi, örneklemini ise 671 evli ve öğretmen birey oluşturmaktadır. Türkiye'yi temsil eden farklı bölgelerdeki illerden seçilen daha geniş örneklem gruplarıyla da benzer çalışmalar yapılabilir.

Farklı sosyokültürel düzeylerden gelmiş evli bireylerin aile değerleri ve aile bütünlük duygusu arasındaki ilişkiye yönelik Türkiye ve diğer ülkeler örnekleminde karşılaştırmalı nitel ve nicel çalışmalar yapılabilir.

Bu araştırmamızda aile değerleri ve aile bütünlük arasındaki ilişki evli ve öğretmen bireyler üzerinden incelenmiştir. Örneklem grubunu diğer meslek türlerindeki bireylerden oluşan benzer çalışmalara da yer verilebilir.

Aile değerleri ve aile bütünlük duygusu ile ilgili ölçekler geliştirilmesi, konu ile ilgili yeni araştırmaların bilimsel niteliğini ve kalitesini arttıracaktır.

Evlilik adayları ve evli bireyler için kültürel farklılıkların aile üzerindeki etkisi üzerine yerel yönetimler ve ilgili eğitim birimlerince sertifikalı eğitim programlarının hazırlanması, seminer, konferans gibi etkinliklerin düzenlenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Öğretmen adaylarına, Türk toplumunun en önemli kurumlarından biri olan aileyi etkileyecek olan her türlü imajı fark etmeye ve eleştirel bir bakış açısı kazanmalarını sağlayıcı eğilimler verilebilmeli ve aynı zamanda da öğretmen yetiştiren fakültelerde değerler eğitimi ve değerlerin aile ile ilişkisi üzerine mutlaka eğitimler verilmelidir.

Kaynakça | References

- AAK. (1991). *Türk Aile Ansiklopedisi* (Cilt I.,II.,III. cilt, s. 51-174). içinde Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Antonovsky, A. (1987). *Unraveling Mystery of Health*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Arslandoğlu, İ. (2005). "Türk Değerleri Üzerine Bir Değerlendirme", Küreselleşme Karşısında Değerlerimiz Sempozyumu. *Felsefe Dünyası Dergisi*, 3-4 Haziran 2005, 41,64-77.
- Atabek, Ü. (2002). *İletişim ve Teknoloji* (s. 84,102,122). içinde Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Balı, A. (2001). *Çok Kültürlülük ve Sosyal Adalet "Öteki" ile Barış İçinde Yaşamak* (s. 63, 199-201). içinde Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Erinç, S. (1994). Kültürde Kültür, Kültür de Kültür. *Cogito Düşünce Dergisi*, *Güz Dönemi*(2), 107-112.
- Ficher, J. (1966). Sociology. *Chicago University of Chicago Press*, s. 93,237,294.
- Koç, İ. (2014). "*Türkiye'de Aile Yapısının Değişimi: 1968-2011*", *Türkiye'de Aile Yapısı Araştırması Tespitler, Öneriler Ed. Mustafa Turgut ve Semiha Feyzioğlu* (s. 24-53). içinde İstanbul: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayınları.
- Lindström, B., Erikson, M. (2011). From Health Education to Healthy Learning: Implementing Salutogenesis in Educational Science. *Scandinavian Journal of Public Health*, 85-92.
- Sayın, Ö. (1990). *Ailenin Toplumdaki Yeri* (s. 74-76,107). içinde İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Tezcan, M. (1994). *Eğitim Sosyolojisi* (9 b., s. 76). içinde Ankara: Zirve Yayıncılık.
- Timur, S. (1972). *Türkiye'de Aile Yapısı* (s. 72,97,116). içinde Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Türkdoğan, O. (1992). "*Türk Ailesinin Genel Yapısı*", *Sosyo Kültürel Değişme Sürecinde Türk Aile Yapısı* (Cilt I, s. 147). içinde Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.

Değerlendirme	İki Dış Hakem / ift Taraflı Krleme
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Turnitin
ıkar atışması	çıkar atışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Etik Bildirim	dergi@isavak.org
Lisans	Yazarlar dergide yayımlanan alışmalarının telif hakkına sahiptirler ve alışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Plagiarism Checks	Yes – Turnitin
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Complaints	dergi@isavak.org
License	CC BY-NC 4.0 This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

Aile Danışmanlığında Bilişsel Davranışçı Psikoterapi Uygulamalarının Ergenlerin Sınav Kaygısı ve İyi Oluş Düzeylerine Etkisine Yönelik Deneysel Bir Çalışma *

Mehmet Sait IşIKAY**

Öz

Bu araştırmanın amacı, aile danışmanlığında bilişsel davranışçı psikoterapi uygulamalarının ergenlerin sınav kaygısı ve iyi oluş düzeylerine etkisini incelemektir. Araştırmanın örneklemini İstanbul ili Kadıköy ilçesinde yer alan bir danışmanlık merkezine kendi istekleriyle müracaat eden ve üniversite sınavına hazırlanan 18 yaş grubu 7 danışan ve 20 yaş grubu 1 danışan olmak üzere toplam 8 danışan oluşturmuştur. Bu araştırma kapsamında katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi demografik özellikleri ile ilgili bilgi almak için Kişisel Bilgi Formu, sınav kaygı düzeylerini belirlemek amacıyla Westside Sınav Kaygısı Ölçeği, iyi oluş düzeylerini belirlemek için ise “İyi Oluş Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışmadaki veriler SPSS For Mac 23.00 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesi yapılırken tanımlayıcı istatistiksel yöntemler kullanılmıştır. Araştırma bulguları, danışanların iyi oluş ölçeğinde aldıkları toplam puanın yükselmesiyle sınav kaygısı puanlarında düşme olacağını göstermektedir. Bilişsel davranışçı psikoterapi alan danışanların iyi oluş ilk test ve iyi oluş son testleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Araştırma sonucunda bilişsel davranışçı ekolle gerçekleştirilen psikoterapi uygulamalarının, ergenlerin sınav kaygısını azaltırken buna bağlı olarak iyi oluş düzeylerinin artmasında etkili olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sınav Kaygısı, psikoterapi, bilişsel davranışçı psikoterapi, iyi oluş, aile danışmanlığı

Sorumlu Yazar:

Mehmet Sait Işıkay

E-Posta:

ms.isikay@gmail.com

e-ISSN: 3023-641X

Geliş Tarihi: 15.09.2023

Kabul Tarihi: 21.10.2023

Yayın Tarihi: 31.12.2023

* Bu makale “Aile Danışmanlığında Bilişsel Davranışçı Psikoterapi Uygulamalarının Ergenlerin Sınav Kaygısı ve İyi Oluş Düzeylerine Etkisine Yönelik Deneysel Bir Çalışma” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** ORCID: 0009-0004-4028-1908 | ms.isikay@gmail.com

Atıf: Işıkay, M. S. (2023). Aile danışmanlığında bilişsel davranışçı psikoterapi uygulamalarının ergenlerin sınav kaygısı ve iyi oluş düzeylerine etkisine yönelik deneysel bir çalışma. *Aile Dergisi*, 1(1), 30-59. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10561021>

An Experimental Study on The Effect of Cognitive Behavioral Psychotherapy Practives On Test Anxiety and Well-Being Levels of Adolescents In Family Counseling*

Mehmet Sait İŞIKAY**

Abstract

The aim of this study is to investigate the effects of cognitive behavioral psychotherapy practices on test anxiety and well-being levels of adolescents in family counseling. The sample of the study consisted of 8 counselors who applied to a counseling center in Kadıköy district of İstanbul and who were willing to take the exam for 7 university students who are 18 years old and 1 counselor in 20 age group. In order to get information about the demographic characteristics of the participants, such as age, gender, educational status, Goodness Scale 1sı was used. Data were analyzed using SPSS For Mac 23.00. Descriptive statistical methods were used to evaluate the data. The findings of the study show that there will be a decrease in test/exam anxiety scores along with the increase in total score of the well-being of the clients. Statistically significant differences were found between the well-being first test and well-being post-test of the clients who received cognitive behavioral psychotherapy. As a result of the study, it was observed that cognitive behavioral psychotherapy applications decreased the test/exam anxiety of the adolescents and increased their well-being levels consequently.

Keywords: Test Anxiety, psychotherapy, cognitive behavioral psychotherapy, well-being, family counseling

Corresponding author:
Mehmet Sait İşikay

E-Mail:
ms.isikay@gmail.com

e-ISSN: 3023-641X

Received: 15.09.2023

Accepted: 21.10.2023

Published: 31.12.2023

* This article is extracted from my master/doctoral thesis dissertation entitled An Experimental Study on The Effect of Cognitive Behavioral Psychotherapy Practives On Test Anxiety And Well-Being Levels Of Adolescents In Family Counseling.

** ORCID: 0009-0004-4028-1908| ms.isikay@gmail.com

Citation: Isikay, M. S. (2023). An experimental study on the effect of cognitive behavioral psychotherapy practives on test anxiety and well-being levels of adolescents in family counseling. *Aile Journal*, 1(1), 30-59. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10561021>

Giriş

Ülkemizde milyonlarca kişi her yıl üniversite ve lise sınavlarına girmektedir. Bu sınavlar ve sınav kaygısı, ülkedeki çoğu kişinin ilgisini çekmektedir. Yüksek öğrenci sayısının, sınavın ve sınav kaygısının doğrudan veya dolaylı olarak sonuçları üzerinde etkili olacağını göstermektedir. Başarı elde etme arzusu ve aile baskısı, heyecan faktörünü daha da önemli kılmaktadır. Heyecan, günlük hayatta önemli bir rol oynar; kişiyi uyarır ve becerilerini artırır. Ancak, heyecanın aşırı artması hata yapma olasılığını artırabilir.

Başarı, genellikle aileler tarafından sınav sonuçlarıyla ilişkilendirilmektedir. Özellikle lise ve üniversiteye geçiş dönemlerinde, anne babalar çocuklarıyla aynı veya daha yüksek düzeyde kaygı yaşayabilirler. Kaygı, bulaşıcı bir duygu olduğundan, ebeveynler sıkça kendi kaygılarını çocuklarına aktarabilirler. Sınavın sadece bir araç değil, aynı zamanda bir amaç olarak görülmesi, çocukları sürekli çalışmaya zorlayabilir ve kaygılarını artırabilir. Ayrıca, olumsuz sözlerle teşvik etmenin, başarı düzeyini düşürebilecek bir etkisi olabilir.

Bilişsel Davranışçı Terapi, sınav kaygısını azaltmada etkili bir tedavi yöntemi olarak öne çıkmaktadır. Bu terapi, çeşitli araştırmalarla desteklenmiştir ve toplumda giderek daha fazla bilinmektedir. Bilişsel ve davranışçı yaklaşıma dayalı müdahaleler, sınav kaygısını azaltmada etkili bulunmuştur (Türkçapar, Sargın, 2012). Bu bağlamda, ebeveynlerin çocukların sınav kaygısı üzerinde etkili olduğunu görmek, bu konuların birbirine yakın olduğunu ve daha fazla araştırmaya değer olduklarını göstermektedir.

Günümüzde en yaygın olarak kullanılan psikoterapi yaklaşımlarından biri Bilişsel Davranışçı Terapi'dir. Bu terapi, gözlem ve deneye dayalı bilimsel bir yöntem olarak kabul edilmektedir. Bilişsel Davranışçı ekolü, psikanalizin gölgesinde kalan davranışçılık kuramı ile 40 yıl boyunca gelişmiş ve 1980'li yıllarda güçlenmeye başlamıştır (Türkçapar, Sargın, 2012).

Özellikle 1960'lı yıllarda Ellis'in Akılcı Duygusal Davranış Terapisi (ADDT) ve Beck'in Bilişsel Terapi (BT) kuramıyla ortaya çıkan bilişsel davranışçı terapi, 1980'li yıllarda güçlenmeye başlamıştır (Türk, Buğa, Çekiç, Hamamcı, 2017). Bilişsel ekolün ortaya çıkmasına sebep olan etken davranışçılığın açıklayamadığı bazı bulgulardır (Türkçapar, Sargın, 2012).Günümüzde BT ve ADDT'nin yanısıra; Problem Çözme Terapisi, Bilişsel Analitik Terapi, Kişilerarası/Duygu Odaklı Bilişsel Terapi, Farkındalık Temelli Bilişsel Terapi, Kabul ve Kararlılık Terapisi gibi

birçok bilişsel davranışçı yaklaşım bulunmaktadır (Türk, Buğa, Çekiç, Hamamcı, 2017). Bu terapiler, insanların yaşamları içinde edindikleri deneyimlerdeki yanlış yorumlama biçimleri ve bilişsel süreçteki hataları belirleyip değiştirmeye odaklanmaktadır (Türk, Buğa, Çekiç, Hamamcı, 2017).

Bilişsel davranışçı terapi, insanın duygu ve düşüncelerini etkileyen temel öğenin düşünce sistemleri olduğunu savunur. Bu terapi, hastanın kendiyile ilgili yanlış sinyallerini düzelterek psikolojik ağrı durumlarını ortadan kaldırmayı amaçlar. Terapinin odak noktası hatalı düşünce mekanizmalarıdır. Psikolojik rahatsızlığa neden olan şey, olaylar değil, kişilerin bu olaylara ilişkin hatalı düşünceler geliştirmeleridir. Terapi, hastaya bu yanılığları aşabilmesi için etkili teknikler önerir ve etkisiz düşünce biçimlerine gerçekçi tepkiler verme sürecini gözlemler (Beck, 2015).

Bilişsel davranışçı terapi, düşüncelere vurgu yapmasına rağmen duyguları da önemser. Hastanın duygularına ulaşmanın yolu, bilişine odaklanmaktır (Beck, 2015). Hatalı düşünceler belirlenerek, hastanın duygusal tepkileri değiştirilebilir ve hatta yok edilebilir. Terapinin deneysel yönü, hastanın içsel yanlış kavramsallaştırmalarını güçlü tecrübelerle değiştirme amacını taşır. Bu yaklaşım, hastanın insan etkileşimlerinde gerçekçi bir algıya sahip olmasını sağlar. Ayrıca, terapi içerisinde psiko-eğitim ve ödevlere önem verilir, danışanın etkin bir rol oynaması teşvik edilir (Türkçapar ve Sargın, 2012).

Bütün bu özelliklerle birlikte bilişsel davranışçı terapiler, insanların yaşamındaki deneyimlerini anlamak, yanlış yorumlamalarını belirlemek ve bu hataları düzelterek değişim sağlamak amacıyla uygulanmaktadır.

Eğitim öğretimin başladığı ilk yıllardan itibaren öğrenciler belirli periyotlarla sınavlara maruz kalırlar. Tüm okulların ve kurumların çeşitli sınav kuralları olmasına rağmen, genel beklenti sınavlarda başarı elde edilmesidir. Öğrencilere, öğretmenler ve ebeveynler tarafından, bu başarının önemi ilk yıllardan itibaren vurgulanır.

Öğrencilerin sınavlardan başarı elde etmeleri, çalışma performansları ve motivasyonları yanında, sınav öncesi ve sınav sırasındaki kayęı düzeylerine de bağlıdır. Çocukluk döneminde oluşan sınav kayęısının cinsiyet, ailenin sosyoekonomik durumu, anne babanın eğitim durumu, kardeş sayısı ve çocuğun başarı durumuyla ilişkisi vardır. Kız çocuklarında erkek çocuklarına oranla daha fazla kayęı gözlemlenmektedir (Erözkan, 2004). Cinsiyet farklılıklarının yanı sıra, anne babanın eğitim durumu da çocuktaki kayęı durumunu etkiler. Eğitim durumu yüksek olan anne babaların çocuklarında daha düşük düzeyde kayęı görülürken, eğitim

düzeıı daha düşük olan anne babaların çocuklarında daha yüksek düzeyde kaygı görölmektedir. Aile içinde gerginlik yaratabilecek durumların çocuktaıı kaygı düzeyini artırabileceği de belirtilmiştir (Duman, 2008).

Kaygının asıl nedeni, olayla bağlantılı olmaksızın kişinin yorumlamasına bağlıdır (Duman, 2008). Öğrencinin sınavda sadece başarıya odaklanması, başarı değerlendirmesini kendi özdeğerleriyle örtüşürmesi, kaygı düzeyinde beden kimyasında değerşikliklere sebep olabilir. Bu durumlar, öğrencinin kaygı düzeyinin yüksek olmasına ve dolayısıyla başarısız olmasına neden olabilir. Sınav kaygısı, bilişsel süreçlere etki eden bir durumdur (Bozkurt, 2012). Sınav kaygısının özel bir durum ve yeni bir kavram olarak ortaya çıkması Mandler ve Sarason ile başlamıştır. Bu kavram 1950’li yıllardan itibaren araştırılmaya başlanmış olup günümüze kadar çeşitli araştırmalarda yer almıştır. Sınavların bireyin hayatında sıkça gündemde olması, kaygının bu dönemlerde başarıyı etkilemesi, psikoloji yaklaşımlarını ve hayatın her alanını etkilemesi sebebiyle sıkça araştırılan bir konu haline gelmiştir (Bozkurt, 2012).

Sınav kaygısı her insanda eşit oranda bulunmamakla birlikte, bazı öğrenciler için ciddi bir sorun olabilir. Sınav, bilgi düzeyi yüksek olsa dahi yaşanan kaygı, öğrencinin başarı düzeyini etkileyip bilgilerinin aksine daha geride bir başarı oranına sahip olmasına neden olabilir (Otrar, 2003). Literatürde birçok tanım ve model öne sürölmüş olsa da sınav kaygısı genellikle genel kaygının özel bir durumu olarak ele alınmıştır (Bacanlı, Sürücü, 2006). Sieber (1980)’e göre sınav kaygısı, öğrenme ve motivasyon gibi konular ele alınırken her zaman adı geçen bir konu olacaktır (Bozkurt, 2012). Sınav kaygısı, öğrencinin hayatındaki dönüm noktalarında başarıyı etkileyebilen evrensel bir konudur ve bu nedenle danışmanlar, psikologlar ve eğitimciler için önemli bir çalışma alanıdır.

Son dönemlerde araştırmalara sıklıkla konu olan iyi oluş kavramı, insanın doğasını ve davranışlarını inceleyen ve ortaya çıkması ikinci dünya savaşı sonrasına dayanan pozitif psikoloji ekolüne aittir. İnsanların mutluluğunu ve gelişimini göz ardı edip patolojiye odaklanan yaklaşımların aksine pozitif psikoloji insanların olumlu özelliklerine odaklanma çabası içerisindedir ve dengeli bir yaklaşım sergiler (Oruç, 2015). Pozitif psikolojiyle birlikte modern yaşamın bireyler için sağladıkları imkanlara, insanın olumlu ve pozitif yanlarına, çaresizlik, başarısızlık gibi kavramlardanansa mutlu yaşama, mutluluğa erişebilmeye odaklanmaya başlanmışır (Keleş, 2011).

Aile bireyleri arasındaki sağlıklı iletişimi sağlamak ve sürdürmek amacıyla ortaya çıkan aile danışmanlığı, psikolojik bir yardım niteliği taşımaktadır. Bu alandaki teoriler ve araştırmalar, 1950’li yıllara dayanmaktadır

(Akçabozan, 2016). Aile danışmanlığı, bireysel danışma ve rehberlikten farklı olarak aileyi aynı anda gözlemlene ve iletişimlerini gözlemlene avantajına sahiptir. Bu özelliği sayesinde bireysel danışmadan daha az zaman alır (Üstündağ, 2014).

Aile danışmanlığı, aile üyelerine problem tanımlama ve çözme becerileri kazandırmak, iletişimlerini sağlıklı düzeyde sürdürebilmelerine yardımcı olmak amacıyla hizmet verir. Temelde, aile üyelerinin kendi içindeki sorunları çözmelerini ve sağlıklı iletişim kurabilmelerini sağlamak hedeflenir. Aile içindeki sorunların belirlenmesi ve değişim için rehberlik, ailenin işlevselliğini koruma açısından önemlidir, aynı zamanda topluma da yardımcı olur. Aile danışmanlığı alanındaki çalışmalar, kitleler arası ilişkilere ve iletişime odaklanır. Ailedeki sorunların bireysel etkileri yerine aile ilişkilerine odaklanır. Aile danışmanlığı, aile üyelerinin danışmanla birlikte hareket etmesini ve ortak amaçlar doğrultusunda başa çıkma stratejileri geliştirmesini içerir.

Aile danışmanlığı, aile terapisine kıyasla daha kısa sürer ve giderek daha fazla önem kazanmaktadır (Korkut, 2001). "Danışmanlık" ve "terapi" kavramları zaman zaman birbirinin yerine kullanılsa da, genel olarak aynı anlama gelirler (Algan, 2016). Aile danışmanlığının içgörü kazandırma, farkındalık düzeyini artırma gibi işlevleri bulunurken, aile terapisinin biyopsikososyal açıdan "tedavi edici" bir rolü vardır. Aile terapisinde ruhsal açıdan değerlendirme ve tanı koyma işlevi bulunmaktadır (Algan, 2016).

Sınav kaygısı senelerdir psikoloji bilimin üzerinde durduğu yaygın görünen, bireysel ya da grup danışmanlığı şeklinde üzerinde çalıştığı bir konudur. Bilişsel Davranışçı Psikoterapi Uygulamalarının sınav kaygısı üzerindeki etkinliği ve yaygınlığı daha önceki araştırmalara konu olmuştur. Bu araştırmanın amacı, aile danışmanlığında bilişsel davranışçı psikoterapi uygulamaları kullanılarak yapılan bireysel psikolojik danışma uygulamalarının danışanların sınav kaygısı ve iyi oluş düzeylerine etkilerini incelemektir.

Bu çalışma sınav kaygısı yaşayan danışanların bilişsel davranışçı terapi sonucu iyi oluş düzeylerinin nasıl etkilediğini incelemeyi sağlayacaktır. İsmi sınav kaygısı olan bu tanının kaynağının aslında daha çok duygu durumu ve psikolojik sağamlık olduğu düşünölmektedir. Yapılan bu çalışmada danışanların sınav kaygısı patolojilerinin üzerinde çalışırken odak noktası gibi görünen sınav veya ders çalışma kabiliyeti her ne kadar göz önünde bulunsa da sınavı, ders çalışmayı ve performansın daha iyi olmasını sağlayacak şeyin aile ilişkileri ve çocuğun iyi oluşuna bağlı olduğu düşünölmektedir. Daha geniş bir perspektiften bakıldığında

çevresel faktörler, aile dinamikleri, okul dinamikleri, danışanın sosyal uyum becerileri, yeterlilik hissi, benlik algısı gibi birçok faktörün sınavda başarılı olabilmeye ve bu süreci kaygısız geçirebilmeye etkisinin büyük olduğu görülmüştür. Bu çalışma kapsamında alan yazın incelendiğinde Bilişsel Davranışçı Psikoterapi Uygulamalarının, sınav kaygısı ve iyi oluş düzeyi ile ilgili yapılmış grup çalışması olmadığı görülmüştür. Ayrıca, bununla birlikte sınav kaygısı üzerine bilişsel davranışçı teknikler kullanılarak yapılan psikolojik danışma uygulamalarını karşılaştıran gerek Türkiye’de gerekse yurt dışında az çalışma yapılmış olduğuna rastlanmıştır. Böyle bir çalışmanın hem alanda çalışan psikolojik danışmanlara hem de araştırmacılara yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın ana amacı doğrultusunda aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir;

Alt problem 1: Bilişsel Davranışçı Psikoterapi Uygulamalarının danışanın Sınav Kaygısı ölçeği toplam puanını azaltıcı bir etkisi var mıdır?

Alt problem 2: Bilişsel Davranışçı Psikoterapi Uygulamalarının danışanın iyi oluş ölçeği toplam puan ile ölçek alt boyutlarından mutluluk alt boyutu, bağlılık alt boyutu, kararlılık alt boyutu, iyimserlik alt boyutu, ilişkililik alt boyutu puanlarında azaltıcı bir etkisi var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, aile danışmanlığında bilişsel davranışçı psikoterapi uygulamalarının ergenlerin sınav kaygısı ve iyi oluş düzeylerine etkisini inceleyen deneysel bir çalışmadır.

Çalışma Grubu

İstanbul, Kadıköy ilçesinde bulunan bir danışmanlık merkezine başvuran ve üniversite sınavına hazırlanan 18-20 yaş arası toplam 8 danışanın katılımıyla oluşturulmuştur. Danışmanlık merkezinde bir uzman psikolog ve bir psikiyatr görev yapmaktadır. Katılımcılar kendi istekleriyle çalışmaya katılmış, kullanılan ölçekleri kendileri doldurmuş ve toplam 8 seanstan oluşan bireysel aile danışmalarına katılmışlardır.

Verilerin Toplanması ve İşlem

Katılımcılara çalışma başında ve sonunda uygun görülen ölçekler verilmiştir. Bu ölçekler, yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi demografik

bilgileri içeren Kişisel Bilgi Formu, sınav kaygısı için Westside Sınav Kaygısı Ölçeği ve iyi oluş düzeyleri için İyi Oluş Ölçeği'ni içermektedir. Veriler SPSS For Mac 23.00 kullanılarak analiz edilmiş, terapi öncesi ve sonrası ölçek ortalamalarındaki farklılıklar Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile incelenmiştir.

Araştırma grubuna, ölçekleri doldurabilecek bilişsel yeterliğe sahip, bütün ölçekleri eksiksiz dolduran, yaş itibarıyla ergenlik döneminde olan bireyler dâhil edilirken, ölçekleri doldurabilecek bilişsel yeterliğe sahip olmayan, ölçekleri eksiksiz dolduran, ergenlik dönemine girmemiş ya da ergenlik dönemini tamamlamış bireyler dâhil edilmemiştir.

Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıya verilen formda danışanın adı soyadı, yaşı, cinsiyeti, öğrenim düzeyi, sınıfı, annenin ve babanın tahsil durumu, ailedeki kardeş sayısı, anne ve babanın hayatta olup olmadığı, anne ve babanın birlikte yaşayıp yaşamadıkları, ailenin gelir durumu ve büyüdüğü yerin neresi olduğuna ilişkin sorular yer almaktadır. Ölçek araştırımcı tarafından düzenlenmiştir. Bunların yanı sıra anne ve babanın hayatta olmadığı danışanlara anne ve babasını kaç yaşında kaybettiği de sorulmuştur.

İyi Oluş Ölçeği

Ergenler için beş boyutlu iyi oluş modeli: EPOCH Ölçeği Kern ve arkadaşları (2015) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin amacı Seligman'ın 5 boyutlu kavramlaştırmasının ölçülmesidir. 5 boyutlu iyi oluş modelinin ergenler için uyarlanması sonucunda geliştirilen alt boyutları, bağlılık (engagement), kararlılık (perseverance), iyimserlik (optimism), ilişkililik (connectedness) ve mutluluk (happiness) tur. Ölçek toplamda 20 maddeden oluşmakta olup, her alt boyut için 4 madde bulunmaktadır. Ölçeğin her bir alt boyutundan alınan yüksek puan bireyin ilgili alt boyutun değerlendirdiği özelliğe sahip olduğunu göstermektedir. Ölçek ayrıca toplam iyi oluş puanı vermektedir. Ölçek puanlanırken alt boyutların ve toplam puanın ortalaması alınmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin iç tutarlılık katsayıları .72 ile .88 arasında değişmektedir. Ölçeğin toplam puanının iç tutarlılık katsayısı içi elde edilen oran .95'tir. Ölçekte 1 olarak gösterilen rakam "hiçbir zaman", 5 olarak gösterilen rakam "her zaman" anlamına gelmektedir. Ters puanlanan madde yer almamaktadır. Ölçeğin alfa güvenlik katsayısı tüm skala için .82 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin beş boyutlu modelinin uyumunu belirlemek amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda hesaplanan uyum indeksi değerleri kabul edilebilir düzeyde bulunmuştur ($\chi^2 = 381.29$, $sd = 160$, $RMSEA = .074$, $NFI = .96$, $NNFI = .98$, $CFI = .98$, $IFI = .98$, $RFI = .96$ ve $SRMR =$

.052). Ölçekteki maddelerin faktör yükleri .37 ile .84 arasında değişmektedir. EPOCH Ölçeği'nin toplam puanı ile Oxford Mutluluk Ölçeği-Kısa Formu arasında .61 düzeyinde pozitif yönde ilişki olduğu saptanmıştır. EPOCH Ölçeği'nin alt boyutları ve Oxford Mutluluk Ölçeği-Kısa Formu arasındaki korelasyon katsayıları, .35 ile .60 arasında değişmektedir.

Westside Sınav Kaygısı Ölçeği

Westside sınav kaygısı ölçeği, sınav kaygısını azaltmaya yönelik programların etkilerini belirlemek amacıyla Driscoll (2007) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçekle öğrencilerin sınav kaygısı düzeyleri belirlenmektedir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Totan ve Yavuz (2009) tarafından yapılmıştır. Ölçek tek faktörden oluşmaktadır ve toplam 10 soruyu içermektedir. 5'li likert tipiyle oluşturulmuştur. Ölçekte yer alan "Asla doğru değil" ifadesi 5 puan, "Nadiren doğru" ifadesi 4 puan, "Ara sıra doğru" ifadesi 3 puan, "Genellikle doğru" ifadesi 2 puan, "Daima doğru ifadesi 1 puana karşılık gelmektedir. Tüm sorular ters çevrilerek puanlanmaktadır. Elde edilen toplamın yüksek olması sınav kaygısının yüksek olduğunu, alınan düşük puanlar sınav kaygısının düşük olduğunu göstermektedir. Totan ve Yavuz (2009) betimleyici faktör analizinde ölçeğin açıklanan varyansının %46,05 olduğu, faktör yüklerinin .32 ile .78 arasında olan tek boyutlu yapının var olduğu belirlenmişlerdir. Doğrulayıcı faktör analizinde ölçeğe ait tek faktörlü yapının doğrulandığına ulaşılmıştır ($\chi^2= 155,02$, $sd= 42$, $\chi^2/sd= 3,69$, $CFI= .97$, $RMSEA= .05$). Madde toplam korelasyonları .47-.71 arasında olan ölçeğin test tekrar test geçerliği .57 Cronbach alfa katsayısı ise .89 olarak rapor etmişlerdir.

Bulgular

Demografik Bulgular

Tablo 1'de katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 1. Demografik Özelliklere İlişkin Dağılımlar

Değişkenler	N	%
Kadın	4	50.0
Erkek	4	50.0
Total	8	100
Baba Eğitim Düzeyi		
Lise	2	25
Üniversite	6	75

Total	8	100
Anne Eğitim Düzeyi		
İlkokul	1	12,5
Lise	2	25
Üniversite	4	50
Diğer	1	12,5
Total	8	100
Kardeş Sayısı		
Tek çocuk	1	12,5
Bir Kardeşe Sahip	1	12,5
İki Kardeşe Sahip	2	25
Üç Kardeşe Sahip	2	25
Altı Kardeşe Sahip	1	12,5
Total	7	87,5
Aile Gelir Durumu		
3001-5000TL arası	2	25
5001-7000TL arası	1	12,5
7001-10000TL arası	2	12,5
10.001TL ve üstü	2	25
Total	7	87,5
Büyüdükleri Yer		
Şehir	2	25
Büyükşehir	6	75
Total	8	100

Araştırmaya katılan 8 öğrencinin demografik özelliklerini gösteren tabloya göre, cinsiyet dağılımı %50 kadın (%4) ve %50 erkek (%4) olarak gerçekleşmiştir. Baba eğitim düzeyine göre, katılımcıların %25'i lise mezunu (%2) ve %75'i üniversite mezunudur (%6). Anne eğitim düzeyi incelendiğinde, %12.5'i ilkokul mezunu (%1), %25'i lise mezunu (%2), %50'si üniversite mezunu (%4) ve %12.5'i diğer eğitim düzeyine sahiptir (%1).

Kardeş sayılarına göre, %12.5'i tek çocuk (%1), %12.5'i bir kardeşe sahip (%1), %25'i iki kardeşe sahip (%2), %25'i üç kardeşe sahip (%2), ve %12.5'i altı kardeşe sahiptir (%1). Aile gelir durumlarına bakıldığında, %25'inin aile geliri 3001-5000 TL arasında (%2), %12.5'inin 5001-7000 TL arasında (%1), %12.5'inin 7001-10000 TL arasında (%2), ve %25'inin 10.001 TL ve üstünde olduğu görülmektedir (%2).

Büyüdükleri yerlere göre dağılıma baktığımızda, %25'i şehirde (%2) ve %75'i büyükşehirde büyümüştür (%6). Bu tablo, araştırmaya katılan öğrenci grubunun demografik özelliklerini detaylı bir şekilde açıklamaktadır.

Nicel Bulgular

Sınav Kaygısı Ölçeği terapi öncesi ve sonrası ölçek ortalamaları arasındaki farklılık Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile incelenmiş ve elde edilen bulgular aşağıda Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Sınav Kaygısı Ölçeği, İyi Oluş Ölçeği ve Alt Boyutları İçin Ön Test-Son Test Puanlarının Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Ölçekler	Katılımcı Sıraları	Sayı	Ort.	Sıra Top.	z	p
Sınav Kaygısı Ölçeği	Negatif sıra	6	5,50	33,00	-	0,03*
	Pozitif sıra	2	1,50	3,00	2,103	
İyi Oluş Ölçeği	Negatif sıra	0	0,00	0,00	-	0,01*
	Pozitif sıra	8	4,50	36,00	2,521	
Mutluluk	Negatif sıra	0	0,00	0,00	-	0,01*
	Pozitif sıra	8	4,50	36,00	2,524	
Bağlılık	Negatif sıra	0	0,00	0,00	-	0,01*
	Pozitif sıra	8	4,50	36,00	2,524	
Kararlılık	Negatif sıra	1	1,00	1,00	-	0,01*
	Pozitif sıra	7	5,00	35,00	2,395	
İyimserlik	Negatif sıra	0	0,00	0,00	-	0,01*
	Pozitif sıra	8	4,50	36,00	2,527	
İlişkililik	Negatif sıra	0	0,00	0,00	-	0,01*
	Pozitif sıra	8	4,50	36,00	2,536	

*p<0,05

Tablo 2 incelendiğinde terapi öncesi ve sonrası, katılımcıların Sınav Kaygısı Ölçeği ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunduğu anlaşılmaktadır ($z = -2,103$; $p < 0,05$). Yine terapi öncesi ve sonrası, katılımcıların İyi Oluş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($z = -2,521$; $p < 0,05$). Terapi öncesi ve sonrası, katılımcıların mutluluk alt boyutu ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($z = -2,524$; $p < 0,05$). Terapi öncesi ve sonrası, katılımcıların bağlılık alt boyutu ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($z = -2,524$; $p < 0,05$). Terapi öncesi ve sonrası, katılımcıların kararlılık alt boyutu ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($z = -2,395$; $p < 0,05$). Terapi öncesi ve sonrası, katılımcıların iyimserlik alt boyutu ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($z = -2,527$; $p < 0,05$). Terapi öncesi ve sonrası, katılımcıların ilişkililik alt boyutu ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($z = -2,536$; $p < 0,05$).

Bireysel Psikolojik Danışmanlık Uygulamalarına İlişkin Nitel Bulgular

Danışan-1'e İlişkin Bulgular

Danışan-1, 18 yaşında lise son sınıfta okuyan bir erkektir. 5 kişilik bir aileye sahip olan danışanın bir abisi ve bir ablası bulunmaktadır. Babası mimar, annesi ise ev hanımıdır. Abisinin evli olması nedeniyle evde dđrt kiři yaşamaktadırlar. Toplamda 9 oturumda gđrüşme gerçekteştirilmiştir. Danışan, son zamanlarda öfke, yoğun depresif duygu durumu, üzgün olma hali, ders çalışma motivasyonunun olmaması, sınavlarda yoğun kaygı yaşama ve kendisini ifade edememe şikayetleriyle başvurmuştur. Aynı zamanda intihar dűřünceleri de bulunmaktadır.

Danışanın üniversite sınavlarına hazırlanırken istediği başarıyı elde edememesi, başarısız olma kaygısına neden olmaktadır. Danışanın duygu ve dűřüncelerinin ne zamandır bu şekilde olduğu sorulmuş, danışan ise yaklaşık 6 aydır bu durumu yaşadığını ifade etmiştir. Anamnez sürecinde aile ilişkileri, sosyal çevresi, okuldaki akran ilişkileri ve kişisel hayatına dair detaylı bilgiler alınmıştır. Danışanın aile ilişkilerinde özellikle baba ile olan diyalogların sınırlı ve çatışmalı olduğu, sosyal çevresi ile iletişimde zorlandığını ve sevgi alıp verme konularında yanlış inançlara sahip olduğu belirlenmiştir.

Sınav hazırlıkları nedeniyle yaşadığını duygusal zorlukların ders çalışmasını olumsuz etkilediği, morali bozuk olduğu, ev içindeki tartışmalar ve öfke sorunları sebebiyle yeterince ders çalışamadığını, uyuyamadığını, beslenemediği gözlemlenmiştir. Sınav anında yaşadığını fiziksel ve duygusal belirtiler, başarı kaygısı ve olumsuz dűřünceleri ele alınmıştır.

Alınan bilgiler doğrultusunda, 9 oturum süresince Biliřsel Davranışçı Terapi ekolü kullanılarak danışana haftada bir gđrüşme planlanmıştır. İkinci oturumda, ilk oturumda konuşulanlar özetlenmiş ve danışana duygu, dűřünce ve davranışlarını fark etmesi için sorular yöneltilmiştir. Danışanın ilişkilerindeki yanlış inançlar tespit edilerek bilişsel yeniden yapılandırma tekniği uygulanmıştır. Ev ödevi olarak duygu ve dűřüncelerinin gözlemlenmesi istenmiştir.

Üçüncü oturumda, önceki oturumda konuşulanlar özetlenmiş ve verilen ödev üzerine konuşulmuştur. Danışanın istediği ilgi ve sevgiyi susarak beklediği, pasif davranışlar sergilediği tespit edilmiş ve doğru iletişim kurma konusunda danışmanlık verilmiştir. Ev ödevi olarak, danışmanlık konularının sosyal çevrede pratiğinin yapılması istenmiştir.

Dördüncü oturumda, önceki oturumların değerlendirmesi yapılmış ve duygu durumunun iyileşmesiyle sınav başarısının olumlu etkilendiği gözlemlenmiştir. Danışan ile duygu alışverişinin ders çalışma seviyesi üzerindeki etkileri ele alınmış, danışana anlatmanın işlevsel olduğu vurgulanmıştır. Bir sonraki haftaya kadar konuşmak isteyip konuşamadığı konuların belirlenmesi ve yazılması istenmiştir.

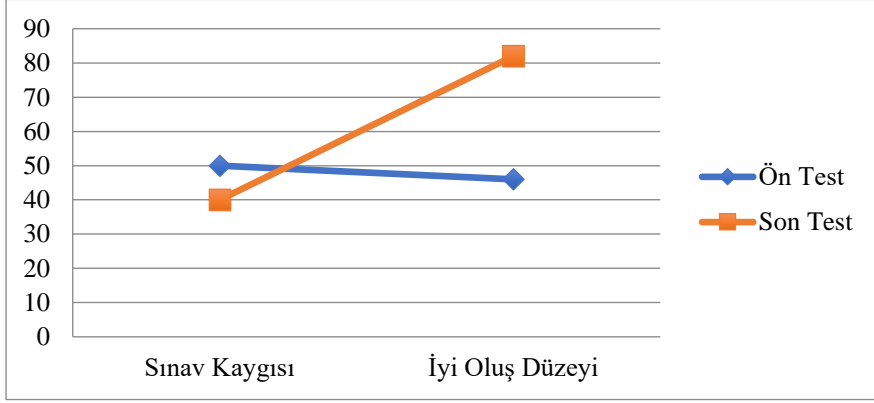
Beşinci oturumda, danışanın ailesi ile görüşülmüş ve terapi sisteminin çocuğun duygu durumu ve sınav başarısına olumlu katkısını anlatılmıştır. Aile ile sınav başarısızlığı, sınav kaygısı, yanlış inançlar ve genel yaşam sorunları konusunda danışmanlık yapılmıştır. Ailenin destekleyici rolü vurgulanmış, iletişimin artırılması önerilmiştir. Aile bireylerinin davranışları ve sorumlulukları üzerinde durulmuştur.

Altıncı oturumda, danışanın ödevleri değerlendirilmiş ve babasının daha az baskıcı olması, danışana söz hakkı tanınması talepleri üzerine konuşulmuştur. Danışanın benlik saygısı ile ilgili örselenme durumu ele alınarak bilişsel ekol çerçevesinde çalışılmıştır.

Yedinci oturumda, danışanın geribildirimleri doğrultusunda aile içi ilişkilerinin düzeldiği, öfkesinin azaldığı, sınavlardan beklentisinin yükseldiği ve abisi ile ablasıyla iletişimde gelişme olduğu belirtilmiştir. Danışana yapılan olumlu geribildirimlerin davranışlarını artırdığı gözlemlenmiştir. Özgüven ve öz yeterlik konularında desteklenen danışanın sınav başarısında olumlu etkiler görülmüştür.

Sekizinci oturumda, aile ile tekrar görüşülmüş ve daha önce konuşulan konuların uygulanabilirliği üzerinde durulmuştur. Ailenin geribildirimleri doğrultusunda danışanın okul, aile ve sosyal ilişkilerinde olumlu değişimler olduğu belirtilmiştir. Aileye süreklilik ve tutarlılık esaslı görevler verilmiştir.

Son oturumda, terapi süreci özetlenmiş, danışanın ihtiyaçları doğrultusunda tekrar terapistle iletişime geçebileceği bilgisi verilmiştir. Danışanın yaşadığı sorunların çözümlendiği ve baş edilebilir hale geldiği gözlemlenmiştir. Araştırma kapsamında hazırlanan ölçekler yeniden uygulanmıştır. Terapi sonlandırma kararı danışan ile birlikte alınmıştır.

Grafik 1. DANIŞAN-1'e Ait Ön Test ve Son Test Grafiği**Tablo 3. DANIŞAN-1'e Ait Ön Test ve Son Test Puanları**

	Ön Test	Son Test
Sınav Kaygısı	50	40
İyi Oluş	46	82

3.2.2. Danışan-2 İle İlgili Bulgular

Danışan-2, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, bir erkek kardeşi olan ve boşanmış ebeveynlere sahip bir gençtir. 12-13 yaşlarında ailesinin boşandığı bir dönemi yaşamıştır. Danışan, terapiye kendi isteğiyle başvurmuş ve annesiyle yaşamaktadır. Anamnez verilerine göre, danışanın öfke sorunu sınav hazırlık sürecini olumsuz etkilemektedir. Yapılan değerlendirmeler, İyi Oluş Ölçeği, Sınav Kaygısı Ölçeği ve Beck Depresyon Envanteri sonuçlarına dayanarak, depresyon düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

İlk oturumda aile ile görüşülmüş ve çocukla yapılan görüşme, sınav ve ders başarısını etkileyen faktörlerin aile temelli problemlere dayandığını ortaya koymuştur. İlk oturumda, sınav kaygısı ve iyi oluş düzeylerini belirlemek amacıyla önceden planlanmış ölçekler uygulanmıştır.

İkinci oturumda, danışana ailesel faktörlerin günlük yaşamını, duygularını ve düşüncelerini nasıl etkileyebileceği konusunda danışmanlık verilmiştir. Ders çalışma ve sınavlarda yaşadığı problemler üzerinde durulmuş, geçmişten bugüne anne ve babasının yaklaşımları ele alınmış ve bir sonraki görüşmede üzerine çalışılması planlanmıştır.

Üçüncü oturumda, ikinci oturumda verilen ev ödevi üzerinde konuşulmuş, danışanın yanlış inançları ve otomatik düşünceleri Bilişsel Davranışçı

Terapi ekolü ile fark edilmiştir. Benlik algısıyla ilgili çalışmalara odaklanılması planlanmıştır.

Dördüncü oturumda, önceki oturumun değerlendirmesi yapılmış, danışanın benlik algısının sınav ve ders çalışma üzerine etkisi çeşitli psikoterapi yöntemleriyle incelenmiştir. Danışanın deneme sınavlarındaki duygu, düşünce ve davranışları üzerine i gözlem yapılması planlanmış ve farkındalık sürecini artırmak amaçlanmıştır.

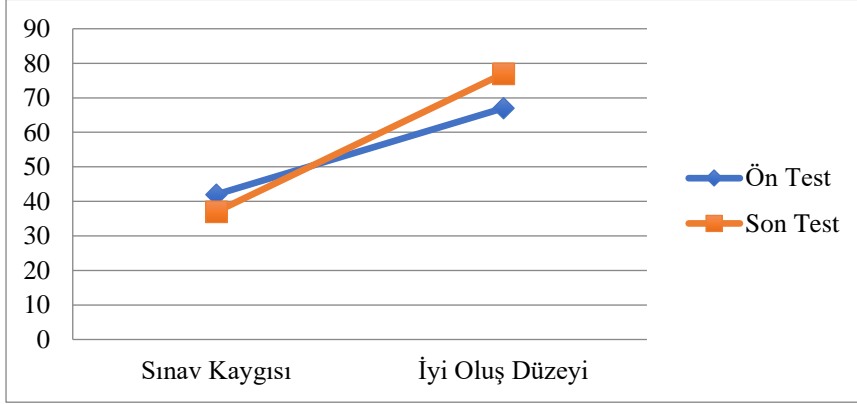
Beşinci oturumda, aile ile görüşülmüş ve ailenin danışan üzerinde duygusal ve sınav başarısına yönelik olumlu katkılarına odaklanılmıştır. Aile içi iletişimin artırılması, çocuğun psikolojik ve eğitim hayatına olumlu etkisi vurgulanmıştır.

Altıncı oturumda, danışanın daha mutlu ve dışa dönük olduğu gözlemlenmiş, başarılarının arttığı ve olumsuz düşüncelerin yerini problem çözme odaklı düşüncelere bıraktığı belirlenmiştir. Danışana olumlu geri bildirimlerde bulunulmuş ve benlik saygısının yükselişinin sınav ve ders çalışmaya etkisinin olumlu olduğu gözlemlenmiştir.

Yedinci oturumda, ev ödevi değerlendirilmiş ve danışanın öfke konusunda daha tutarlı olduğu, duygu durumunun pozitif yönde ilerlediği ve sosyal ilişkilerinde olumlu değişimler yaşandığı belirlenmiştir.

Sekizinci oturumda, aile ile görüşülerek danışanın problemleri ile ilgili sürecin değerlendirmesi yapılmıştır. Ailenin sınav kaygısının azaltılmasına yönelik daha etkili bir destek sağlayabileceği farkındalığına vurgu yapılmıştır.

Dokuzuncu ve son oturumda, danışan ile birlikte süreç değerlendirilmiş ve terapi sürecinin sonlandırılma kararı alınmıştır. Danışana, terapiye başlama nedeni olan problemlerinin azaldığı ve terapi süreci boyunca olumlu değişimler yaşandığı konusunda bilgi verilmiş ve gerektiğinde iletişime geçebileceği ifade edilmiştir. Araştırma kapsamında hazırlanan ölçekler tekrar uygulanmıştır.

Grafik 2. DANIşAN-2'ye Ait Ön Test ve Son Test Grafiği**Tablo 4. DANIşAN-2'ye Ait Ön Test ve Son Test Puanları**

	Ön Test	Son Test
Sınav Kaygısı	45	32
İyi Oluş	56	83

Danişan-3'e İlişkin Bulgular

Danişan-3, 18 yaşında bir kız öğrenci olarak tanımlanabilir. Anne ve babası öğretmen olan danişanın ailesinde psikiyatrik geğmiş bulunmaktadır. Lise son sınıf öğrencisi olan danişan-3 ile toplamda 9 oturum gerđekleřtirilmiř olup, ilk oturuma ailesiyle birlikte katılmıştır. Ailesiyle birlikte yaşayan danişanın ablası da bulunmaktadır.

Danişan, aşırı kaygı seviyeleri nedeniyle yaşadığı duygusal çöküntü, psikosomatik belirtiler (örneğin egzama), tırnak yeme, dudak eti yeme, ağlama krizleri, sınavlarda aşırı heyecanlanma, terleme gibi sorunlarla başvuruda bulunmuştur. Aile görüşmesinde danişanın endişeli tavırları ve huzursuz uyku gibi belirtileri tespit edilmiştir. İlk görüşme, danişanın isteği doğrultusunda hazırlanan anketlerle yapılmış ve danişandan terapi sürecinde neye ihtiyaç duyduğu konusunda düşünmesi istenmiştir.

İkinci oturumda, danişanın verdiği ödev üzerine konuşulmuş ve kişilerarası ilişkilerini düzenleme, daha mutlu olma, sınav kaygısını azaltma gibi hedefleri olduğu belirlenmiştir. Bilişsel Davranışçı Terapi metotları kullanılarak bu hedeflere ulaşmada danişanın düşünce ve inançlarını anlaması sağlanmıştır.

Üçüncü oturumda, danişanın aile ve sosyal ilişkileri ele alınmış, duygularını ifade edememe ve iletişim problemleri üzerinde durulmuştur.

Aile içi iletişim, sosyal ilişkiler ve okul arkadaşlarıyla iletişimi gözlemlemesi için ödev verilmiştir.

Dördüncü oturumda, bir önceki oturumda verilen ev ödevi değerlendirilmiş ve danışanın iletişim problemlerinde farkındalık kazandığı gözlemlenmiştir. Başarı ve başarısızlıkla ilgili negatif düşünceleri ele alınarak, psikoeğitim verilmiştir.

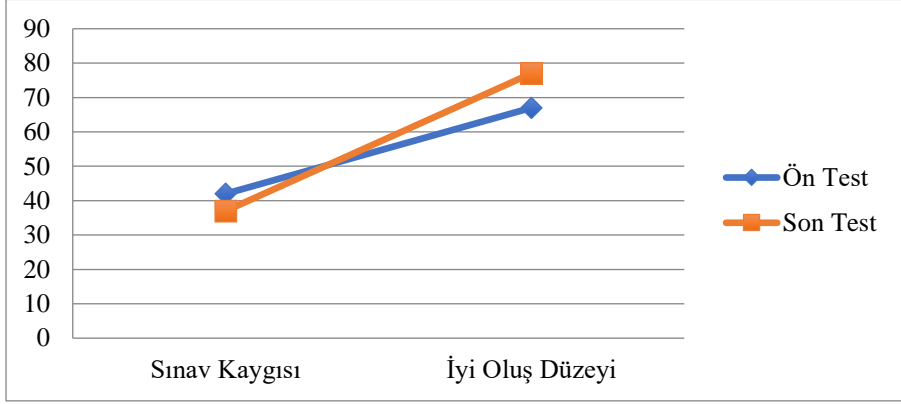
Beşinci oturumda, aile ile görüşme yapılmış ve sınav kaygısı, iletişim problemleri gibi konularda aileye danışmanlık verilmiştir. Aile içi iletişimin artmasıyla danışanın duygu durumunun düzenlenebileceği ve sınav kaygısının azalabileceği anlatılmıştır.

Altıncı oturumda, danışan-3 ile bireysel görüşme yapılmış, fiziksel sonuçlarda azalma, öz bakımının düzelmesi ve benlik algısının yükselmesi gözlemlenmiştir. Bilişsel Davranışçı Terapi ile yanlış inançlar üzerinde çalışılmış ve danışana deneme sınavlarındaki duygu durumunu gözleme ödevi verilmiştir.

Yedinci oturumda, danışanın verdiği ödev doğrultusunda kaygısının azaldığını ifade etmiş ve son deneme sınavında başarı elde ettiğini belirtmiştir. Psikosomatik belirtilerinde azalma, düzenli uyku ve tırnak yeme davranışındaki azalma da rapor edilmiştir.

Sekizinci oturumda, aile ile tekrar görüşme yapılmış ve aile içi iletişimin iyileşmesinin sınav kaygısını azalttığı belirtilmiştir. Aileye sürece devam etmeleri konusunda önerilerde bulunulmuştur.

Dokuzuncu oturumda, terapi sürecinin sonlandırılma kararı alınmıştır. Danışanın başlangıçtaki problemlerinin çoğunun ortadan kalktığı ve başa çıkılabilir düzeyde azaldığı fark edilmiştir. Danışana ihtiyaç halinde tekrar başvurma imkânı hatırlatılmıştır ve araştırma kapsamındaki anketler doldurularak terapi süreci tamamlanmıştır."

Grafik 3. DANIŞAN-3'e Ait Ön Test ve Son Test Grafiği**Tablo 5. DANIŞAN-3'e Ait Ön Test ve Son Test Puanları**

	Ön Test	Son Test
Sınav Kaygısı	42	37
İyi Oluş	67	77

Danışan-4'e İlişkin Bulgular

Danışan-4, 18 yaşında bir erkek lise öğrencisidir ve Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde DEHB ve Kaygı Bozukluğu tanısı almıştır. İlk görüşmeye annesiyle katılmıştır ve bir ablası Tıp Fakültesinde okumaktadır. Ailesi aktif meslek hayatlarında çalışmaktadır. Danışan-4, ilkokul birinci sınıftan beri dikkat eksikliği sebebiyle "Concerta" adlı ilacı kullanmaktadır. Ders başarıőı, sınav kaygısı ve sosyal iletişim sorunları nedeniyle terapiye baővurmuőtur. Bilişsel yetenekleri iyi olmasına rağmen duygusal içedönüklük gözlemlenmiştir. Sosyal ilişkileri yetersiz, utanç ve başarıősızlık duyguları hakimdir. Terapi süreci için 9 haftalık bilişsel davranışçı terapi planlanmıştır.

Danışanın psikopatolojik durumu, sınav kaygısı ve aile içi iletişim sorunları belirlenmiştir. Bilişsel őemalar ve içsel düşünce modelleri üzerinde çalışılmıştır. Danışanın akran, ebeveyn, öğretmen ve yönetici ilişkilerindeki mahcubiyet ve korkular ele alınmıştır. İlk oturumda danışana sürecin kolektif bir şekilde yürütülmesi anlatılmıő ve anketler doldurulmuştur.

Üçüncü oturumda, danışanın duygu, düşünce, davranış modelleri değerlendirilmiştir. Utanç, pasiflik ve eleőtirilme korkusu temelindeki

yanlış inançlar bilişsel davranışçı terapi ile işlenmiştir. Danışana kişilerarası ilişkilerinde iç gözlem ödevi verilmiştir.

Dördüncü oturumda, iç gözlem değerlendirilmiş ve bilişsel yeniden yapılandırma modeli uygulanmıştır. Kaygı kaynakları ve benlik algısıyla ilgili eğitici bilgiler verilmiştir.

Beşinci oturumda, aile ile görüşme yapılmış ve annenin kaygılı tutumu ve baba reddi ele alınmıştır. Abla ile kıyaslama davranışının danışanın benlik algısına etkisi vurgulanmıştır.

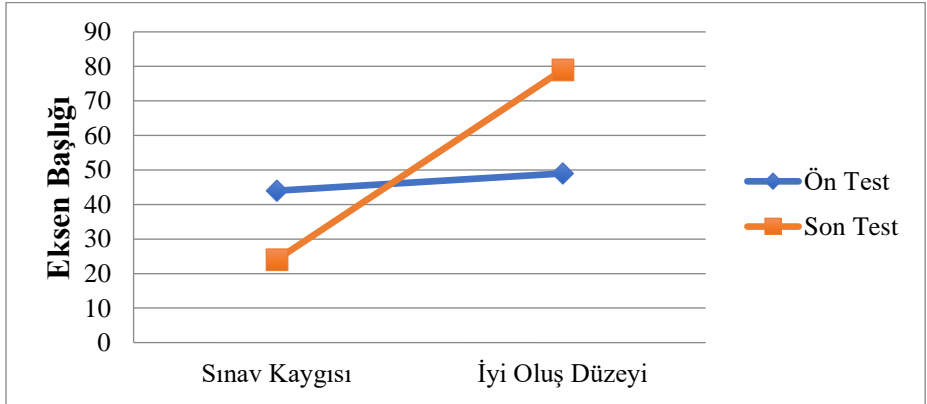
Altıncı oturumda, danışan ile bireysel görüşme yapılmış ve duygu, düşünce, davranış değişimleri gözlemlenmiştir.

Yedinci oturumda, önceki seansın değerlendirmesi yapılmış ve başarı-başarısızlık algısı üzerinde çalışılmıştır. Yanlış inançlar düzeltilmiş ve kişilerarası ilişkilerdeki yaklaşım tarzları ele alınmıştır.

Sekizinci oturumda, aile ile tekrar görüşülmüş, süreç hakkında genel bilgiler verilmiş ve sosyal faaliyetlere yönlendirilmesi önerilmiştir.

Planlanan son oturumda, danışan-4 ile terapi süreci değerlendirilmiş, sosyal aktivitelerin olumlu etkileri gözlemlenmiş ve terapi sonlandırılmıştır. İhtiyaç halinde tekrar iletişime geçebileceği belirtilmiş ve araştırma anketleri doldurulmuştur.

Grafik 4. DANIŞAN-4'e Ait Ön Test ve Son Test Grafiği

Tablo 6. DANIŞAN-4'e Ait Ön Test ve Son Test Puanları

	Ön Test	Son Test
Sınav Kaygısı	44	24
İyi Oluş	49	79

Danışan-5 Bulguları

Danışan-5 18 yaşında bir kız, lise son sınıf öğrencisi. Üniversite sınavına hazırlanıyor ve ilk görüşmeye annesiyle gelmiş. Danışanın annesi sürücü kursu eğitmeni, babası ise iki yıl önce vefat etmiş. Danışanın iki abisi ve bir ablası var. Uzun süredir devam eden korkuları (örneğin karanlık), takıntıları (bazı renkler, kokular, meyveler) ve kaygıları (seperasyon, performans) var. Daha önce psikoterapi almamış. Okul başarısı düşük, uyku düzeni ve beslenme alışkanlıkları düzensiz. Aile içinde çatışmalar yaşanıyor, sınav ve ders çalışma sürecinde konversif bayılmalar yaşanıyor.

Danışanın izniyle yapılan görüşme sonrasında terapi süreci planlandı. İlk görüşmenin ardından önceden belirlenmiş anketler danışana dolduruldu. Danışanın ikinci görüşmesinde, vefat etmiş babasıyla ilgili duygularını paylaştı. Özellikle ölüm korkusu düşünsel olarak gündeminde. Duygu durumu, sınav başarısı ve ders çalışma performansını olumsuz etkiliyor. Danışan işbirlikçi bir tutum sergiliyor, bir sonraki haftaya kadar kendisini tanımlayabilecek bir yazı yazması istendi.

Üçüncü oturumda, önceki seansın ödevi üzerine konuşuldu. Danışanın benlik algısıyla ilgili sorunlar belirlendi. Ailesel faktörlerin kaygı kaynağı olduğu anlaőıldı. Aile içi ilişkilerin gözlemlenmesi için bir sonraki görüşmeye kadar süre verildi. Dördüncü oturumda aile içindeki ilişkiler üzerine konuşuldu. Danışan, iç gözlem yapmanın kendisine iyi geldiğini ifade etti. Uykularının düzenlendiğini ve sınav sonuçlarına annesinin tutumunun etkisi olduğunu belirtti.

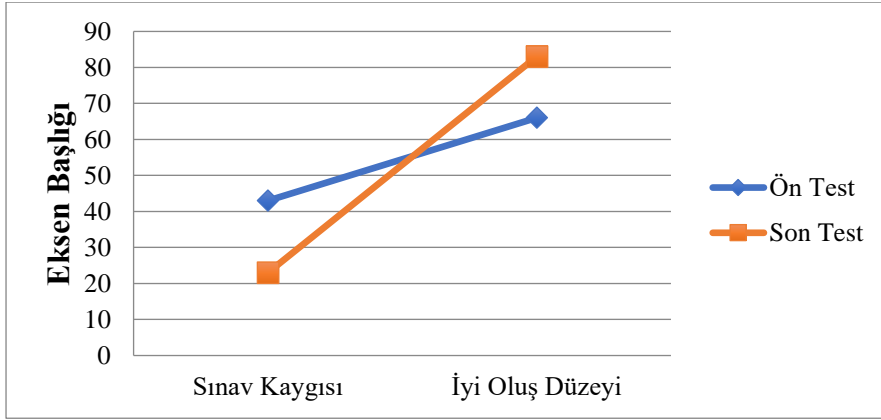
Beşinci oturumda, anne ile görüşme yapıldı. Anne, sürecin danışanın problemlerini azalttığı konusunda bilgilendirildi. Anne ile yapılan görüşmede sınavla ilgili tutum ve davranışlar konuşuldu. Aile bireylerinin sınav sonuçlarına yüklediği anlamın uzun vadede olumsuz etkileri olduğu anneye iletilmiş.

Altıncı oturumda, bireysel görüşme yapıldı. Danışanın yanlış inançları sorgulandı, bilişsel davranışçı terapi teknikleri uygulandı. Duygu durumunun sınav etkisi üzerine eğitim verildi. Uyku düzeni, beslenme alışkanlığı ve ders çalışma planı düzenlemeleri yapıldı.

Yedinci oturumda, danışanın getirdiği çizelge üzerinden değişimler gözlemlendi. Uykuları düzene girdi, psikosomatik belirtileri azaldı. Sekizinci oturumda aile ile tekrar görüşüldü. Baba vefatının aileye etkisi ve performans kaygısı üzerine danışmanlık verildi. Anne ile görüşmede bibliyografik bir kitap önerildi.

Dokuzuncu oturumda, danışanın belirgin bir şekilde değişim göstermesiyle terapi süreci sonlandırıldı. Daha dışa dönük hissediyor, sınav stresi ve psikosomatik belirtileri azaldı. Terapinin hedeflerine ulaşıldığı belirtilerek işbirlikçi bir tutumla sonlandırıldı.

Grafik 5. DANIŞAN-5'e Ait Ön Test ve Son Test Grafiği

Tablo 7. DANIŞAN-5'e Ait Ön Test ve Son Test Puanları

	Ön Test	Son Test
Sınav Kaygısı	43	23
İyi Oluş	66	83

Danışan-6'ya İlişkin Bulgular

Danışan-6, 18 yaşında bir erkek, lise son sınıf öğrencisi ve üniversite sınavlarına hazırlanan bir bireydir. Ebeveynleri bir yıl önce boşanmıştır; annesi akademisyen biridir. Danışan, 6 yaşından beri DEHB ve Tik Bozukluğu tanılarıyla psikiyatrik tedavi görmekte ve "Concerta" adlı ilacı kullanmaktadır. Anne, danışanın sınır konusundaki iletişim problemlerini, öfkeli davranışlarını, sorumluluk almama eğilimini, ilaçlarını düzensiz kullanmasını, alkol ve sigara kullanımını, dikkat eksikliği ve tik bozukluğunu destekleyen problemleri belirtmiştir. Bu durumlar, çocuktan alınan anamnezle doğrulanmıştır.

Danışanın ikinci görüşmesinde, ders başarısı, uyku düzeni, iletişim düzeni konularında düzensizlikler tespit edilmiştir. DEHB'nin etkisiyle dikkati dağılmakta, tikleri nedeniyle yetersizlik hissi yaşamaktadır. Terapi sürecinde, benlik saygısını artırmak, sosyal ve ders başarısını olumlu etkilemek adına terapötik çalışmalara odaklanılmıştır. Danışanın sınav başarısıyla ilgili yanlış inançları Bilişsel Davranışçı terapötik yöntemle düzeltilmeye çalışılmıştır.

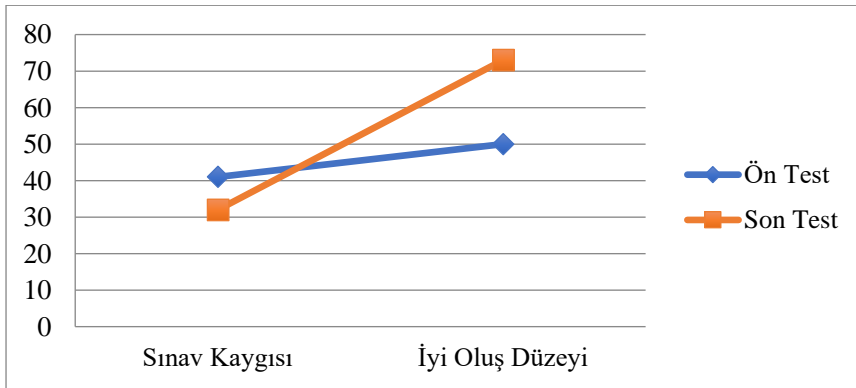
Sonraki oturumlar, uyku düzeni, yeme alışkanlıkları ve sosyal sorumluluklarla ilgili görevlerin yerine getirilmesini içeren ödevlerle devam etmiştir. Danışanın içsel düzeni, ders çalışma alışkanlıkları, sosyal ilişkilerindeki gelişmeler üzerine odaklanarak terapi ilerlemiştir. Ayrıca, danışanın spora yönlendirilmesi önerilmiştir.

Danışanın annesi ile yapılan görüşmelerde, ev içindeki düzenle ilgili önerilerde bulunulmuş ve iletişim diline dikkat çekilmiştir. Danışanın aile içi ve sosyal ilişkileri gözlem ödevleriyle değerlendirilmiştir.

Terapi sürecinin ilerleyen aşamalarında, danışanın bireysel gelişimi, spora başlaması, düzenli yaşam alışkanlıkları edinmesi olumlu bir etki yaratmıştır. İlaçlarını düzenli kullanması, ders başarısının artması, sosyal ilişkilerindeki gelişmeler terapiye olumlu yanıtlar olarak ortaya çıkmıştır.

Terapi sürecinin sona erdiği dokuzuncu oturumda danışanın iyileşme sürecindeki memnuniyeti ve değişiklikleri dile getirilmiştir. Sınav başarısı ve sosyal ilişkilerindeki gelişmelerle mutlu olduğunu ifade eden danışan, ihtiyaç duyarsa tekrar terapiye başvurabileceği hatırlatılmıştır. Son testler, danışan tarafından doldurulmuştur.

Grafik 6. DANIŞAN-6'ya Ait Ön Test ve Son Test Grafiği

Tablo 8. DANIŞAN-6'ya Ait Ön Test ve Son Test Puanları

	Ön Test	Son Test
Sınav Kaygısı	41	32
İyi Oluş	50	73

Danışan-7'ye İlişkin Bulgular

Danışan-7, 18 yaşında bir kız öğrencidir. Babasını 1 yaşındayken kaybetmiş ve annesi 13 yaşına geldiğinde başka bir evlilik yapmıştır. Toplamda iki öz, üç üvey ve bir ortak kardeşi vardır. Annesi ve babası özel bir kurumda çalışmaktadır. İlk görüşmede, daha önce psikiyatrik tedavi gördüğü, Atarax ilacı kullandığı, kalp kapakçığıyla ilgili kronik bir rahatsızlığı olduğu, öz anne ve ablasının öfke problemleri nedeniyle tedavi gördüğü öğrenilmiştir. Terapiye gelme sebebi, mutsuz, öfkeli, stresli ve kaygılı hissetmesidir. Psikiyatriste yönlendirilmiştir.

Danışan, psikiyatri kliniğine başvurdu ancak doktorun verdiği ilaçları reddederek psikoterapiyle tedavi olmak istediğini belirtmiştir. Bilişsel-Davranışçı terapötik yöntemler kullanılarak otomatik düşünceleri ve yanlış inançları ele alınmıştır. Danışanın kaygı düzeyindeki artış, performans düşüklüğüne neden olmuştur. Sosyal ilişkilerinde ve aile içi iletişimde çatışmalar yaşamaktadır.

Araştırma kapsamında yapılan ön testler sonucunda terapi sürecine odaklanılmıştır. Üçüncü oturumda danışanın uykusu düzenlenmiş, beslenme alışkanlıkları sağlıklı hale gelmiş ve yürüyüşe başlamıştır. Aile ve sosyal ilişkilerdeki öfke kaynağı üzerinde durulmuş, danışana ödevler verilmiştir.

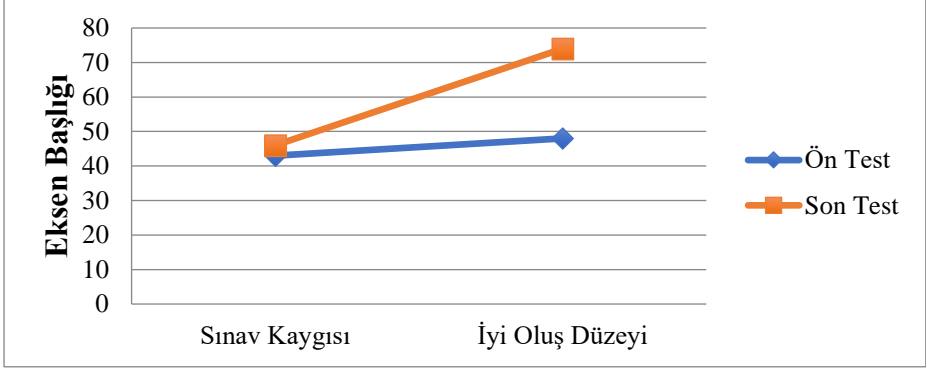
Dördüncü oturumda, önceki seansın önerilen kitap üzerinde konuşulması ve terapinin özetlenmesi yapılmıştır. Danışanın uykusu, iştahı ve konsantrasyonu artmıştır. Aile içi iletişimin olumsuz etkisi üzerinde konuşulmuş ve danışana bir kitap önerilmiştir.

Beşinci oturumda, anne ile görüşülerek babanın ölümünün danışan üzerindeki etkisi ele alınmıştır. Aileye danışmanlık verilmiştir. Altıncı oturumda, süreç genel olarak değerlendirilmiş ve danışanın iyileşme gösterdiği gözlemlenmiştir.

Yedinci oturumda, danışanın öfkesiyle başa çıkma yolları konuşulmuş, duygu durumu olumlu yönde ilerlemiştir. Sekizinci oturumda aile görüşmeye gelmemiştir.

Dokuzuncu oturumda, danışanın gidişatı değerlendirilmiş ve başlıca problemlerinin çözüldüğü veya azaldığı görülmüştür. Danışan ile beraber terapi süreci sonlandırılmıştır. Uygun testler uygulanmıştır.

Grafik 7. DANIŞAN-7'ye Ait Ön Test ve Son Test Grafiği

Tablo 9. DANIŞAN-7'e Ait Ön Test ve Son Test Puanları

	Ön Test	Son Test
Sınav Kaygısı	43	46
İyi Oluş	48	74

Danışan-8 ile İlgili Bulgular

Danışan-8, 18 yaşındaki lise son sınıf öğrencisi bir kızdır ve üçüzlerdendir. Kendini son zamanlarda özgüvensiz, odaklanamayan ve kendini ifade edemeyen biri olarak tanımlamaktadır. Ayrıca, uykusuzluk ve amaçsızlık hissi yaşamaktadır. Danışan, sıklıkla ağladığını, başarısız olacağını düşündüğünü ve üniversite sınavıyla ilgili yoğun endişeler taşıdığını ifade etmiştir. Aile ve sosyal ilişkilerinde olumsuz gelişmeler yaşandığını belirtmiş, ayrıca özgüven konusundaki sorunlarının farkındalığına varılmıştır.

Görüşmelerde Bilişsel Davranışçı Terapi teknikleri kullanılarak danışanın yanlış inançları ve otomatik düşünceleri ele alınmıştır. Danışanın kendini diğer kardeşleriyle kıyaslaması, özgüvenini olumsuz etkilemiştir. Terapi sürecinde, aile içi ilişkilerin gözlemlenmesi, danışanın olumlu yönlerinin fark edilmesi ve benlik algısının güçlendirilmesi önemli adımlardır.

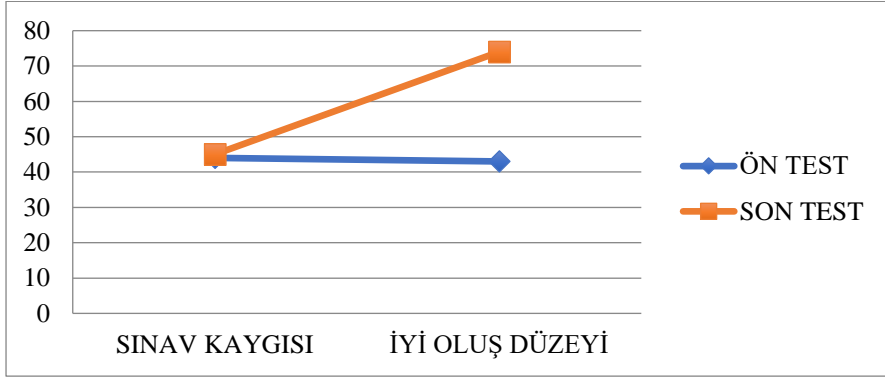
Danışanın ilerleyen seanslarda olumlu değişimler gösterdiği gözlemlenmiştir. Kendisiyle ilgili olumlu yanlarını fark etmek, özgüvenini

artırılmış ve başarı kaygısını azaltmıştır. Aile ile yapılan görüşmeler, aile içi iletişimin terapi sürecine olumlu katkısını ortaya koymuştur.

Süreç değerlendirme aşamasında, danışanın duygu, düşünce ve davranışlarının ihtiyaçlarını anlamada bilişsel yeteneklerinin etkili olduğu belirlenmiştir. Danışanın sosyal ilişkilerindeki iyileşme ve başarı kaygısındaki azalma, terapi sürecinin olumlu etkilerini göstermektedir.

Terapi süreci, danışanın özgüveninde artış, duygusal rahatlama, uyku ve beslenme düzeninin düzelmesi gibi olumlu sonuçlar doğurmuştur. Aile ile yapılan son görüşme ve süreç değerlendirme sonrasında, danışanın problemlerinde belirgin azalma görüldüğü için terapi süreci tamamlanmıştır. Danışan, ihtiyaç duyarsa gelecekte terapist ile iletişime geçme olanağına sahiptir."

Grafik 8. DANIŞAN-8'e Ait Ön Test ve Son Test Grafiği

Tablo 10. DANIŞAN-8'e Ait Ön Test ve Son Test Puanları

	Ön Test	Son Test
Sınav Kaygısı	44	45
İyi Oluş	43	74

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma; "Bilişsel Davranışçı Psikoterapi Uygulamalarının danışanın Sınav Kaygısı toplam puanını azaltıcı bir etkisi var mıdır?" ve "Bilişsel Davranışçı Psikoterapi Uygulamalarının danışanın iyi oluş toplam puan, mutluluk alt boyutu, bağlılık alt boyutu, kararlılık alt boyutu, iyimserlik alt boyutu, ilişkililik alt boyutu puanında yükseltici bir etkisi var mıdır?" alt problemlerine ilişkin elde edilen bulgular neticesinde; bilişsel davranışçı psikoterapi uygulamalarının danışanların sınav kaygısı toplam puanını

azaltmış olup, bunun yanında İyi Oluş toplam puanı ve alt boyutları puanlarını yükselttiği gözlenmiştir. Bu konuda yapılan benzer çalışmalar incelendiğinde Bacanlı ve Sürücü (2006) tarafından yapılan araştırma bulgularına göre ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin başa çıkma durumları ve karar verme durumlarında kullanmış oldukları stillerin sınav kaygılarının önemli bir yordayıcısı olduğunu göstermiştir. Bacanlı ve Sürücü (2006) tarafından elde edilen bulgu bu çalışmanın sonuçlarından birini destekler niteliktedir. Özellikle ergenlik dönemlerinde hayatı ve yaşamın geri kalan kısmını belirlediği düşünülen ve özellikle ülkemizde oldukça önemli görülen sınavlara hazırlanırken duygularımızın ve düşüncelerimizin büyük bir çoğunluğu sınava ve beraberinde getirdiği kaygıya yoğunlaşmaktadır. Düşüncelerin yoğun ve karmaşık olması gibi sebeplerden dolayı karar verme konusunda zorluklar yaşanmakta ve çoğu zaman kararsızlıkla boğuşulmaktadır.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre toplam sınav kaygısı puanlarının karşılaştırılması için yapılan analizlere göre, kadın ve erkeklerin sınav kaygısı düzeylerinin anlamlı şekilde farklılaştığı gözlenmiştir. Elde edilen bulgular, kadın katılımcıların istatistiksel olarak erkek katılımcılardan daha düşük düzeyde sınav kaygısına sahip olduğunu göstermiştir. Bacanlı ve Sürücü (2006) tarafından yapılan çalışmada benzer sonuçlar bulunmaktadır. Bunun tam tersi olarak Çakmak (2017) tarafından yapılan bir çalışmaya göre kadınlar erkeklere oranla daha yüksek düzeyde sınav kaygısı yaşamaktadırlar. İlgili araştırmada erkeklerin çalışmak ve para kazanmak için herhangi bir statüye sahip olmaları gerekmeyeceği, iş hayatında ilgi ve beceriyle kolaylıkla istihdam edilecekleri düşüncesiyle kadınlardan daha az sınav kaygısı yaşadıkları şeklinde tartışılmıştır.

Sonuç olarak bu araştırmada, bilişsel davranışçı psikoterapi uygulamalarının ergenlerin sınav kaygısı ile iyi oluş düzeyleri üzerinde anlamlı ve olumlu bir etki oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara ulaşılmasının nedeninin psikoterapi süreci çerçevesinde aile, okul, öğretmen gibi iç ve dış dinamiklerle beraber terapiyi destekleyici uygulamaların da sürece katkısının olabileceği değerlendirilmektedir. Ancak konunun net olarak anlaşılabilmesi için, daha fazla sayıda farklı uygulama bulgularına ihtiyaç olduğu değerlendirilmektedir.

Öneriler

Bu çalışmada ortaya koyulan sınav kaygısı ve iyi oluş arasındaki ilişkiye bakıldığında, iyi oluş ve psikolojik sağlamlılık kavramının kullanım alanlarının yaygınlaştırılması için aileler ve öğretmenlerin iyi oluş kavramını iyi tanımaları ve öğrenme, öğretme, sınava hazırlanma

sürecinde psikolojik sağlamlığı geliştirici uygulamalara ağırlık vermeleri, gerekirse sınava hazırlanma dönemlerinde oluşan, sınava ve başarıya dair otomatik ve çarpıtılmış düşüncelerin ortadan kalkmasına yönelik olarak bilişsel davranışçı psikoterapi uygulamalarına yönlendirilmesinin yararlı olabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada gösterildiği gibi; iyi oluş ve sınav kaygısı gibi hayatın birçok alanında etkin rol oynayan kavramların üzerinde etkili olan bireysel ve aile görüşmeleri konusunda da farkındalık yaratan çalışmaların yapılması önerilmektedir. Bu çalışmalar seminerler ve eğitsel faaliyetler ile desteklenebilir.

Araştırmanın farklı yaş grupları için daha geniş bir örneklem grubu ve daha uzun sürebilecek olan psikoterapi uygulamaları ve aynı zamanda daha ayrıntılı analiz yöntemleriyle test edilmesiyle araştırmanın zenginleştirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Ailenin gelir durumu, sosyo-ekonomik düzeyi, anne babanın hayatta olup olmadığı gibi bilgilerden de yararlanılarak yürütölen araştırmalar yeni araştırmacılar ışık tutacaktır.

Kaynakça | References

- Akçabozan, N. B. & Hatipoğlu Sümer, Z. (2016). Adler yaklaşımında aile danışmanlığı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 6(46): 87-101.
- Algan, T. (2016). Aile danışmanlığı uygulaması: dünü, bugünü ve yarını. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(7): 2208-2217.
- Bacanlı, F. & Sürücü, M. (2005, Eylül). *İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin sınav kaygıları ve karar verme stilleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. VIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, İstanbul.
- Beck, A. T. (2015). *Bilişsel terapi ve duygusal bozukluklar* (V. Öztürk, A. Türkcan, Çev.). İstanbul: Litera Yayıncılık. (Orjinal çalışma basım tarihi 2005).
- Bozkurt, S. (2012). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde sınav kaygısı, matematik kaygısı, genel başarı ve matematik başarıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Duman, K. G. (2008). *İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin durumluk sürekli kaygı düzeyleri ile sınav kaygısı düzeyleri ve ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Erözkan, A. (2004). Üniversite öğrencilerinin sınav kaygısı ve başa çıkma davranışları. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(1): 13-38.
- Keleş, H. N. (2011). Pozitif psikolojik sermaye: tanımı bileşenleri ve örgüt yönetimine etkileri. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 343-351.
- Korkut, Y. (2001). Aile danışmanlığı ve aile terapisi hizmetleri. *Studies in Psychology*, 22(0), 111-133.
- Oruç, E. (2015). *Pozitif psikolojik sermayenin politik davranışlara etkisi: akademisyenler üzerine bir çalışma* (Yayınlanmamış doktora tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Otrar, M. (2003). *Sınav kaygısı: nasıl baş edebilirim?* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Türk, F. & Buğ, A. & Çekiç, A. & Hamamcı, Z. (2017). Bilişsel-davranışçı yaklaşıma dayalı grup müdahalelerinin çocuk ve ergenlerin işlevsel olmayan düşünceleri üzerindeki etkisi: meta-

analiz alışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(49): 45-61.

Türkçapar, M. H. & Sargın, A. E. (2012). Bilişsel davranışçı psikoterapiler: tarihçe ve gelişim. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmaları Dergisi*, 1(1): 7-14.

Üstündağ, A. (2014). Yapısal aile danışmanlığı ve bir olgu örneği. *Sosyal Politika alışmaları Dergisi*, 14(33): 113-126.

Değerlendirme	İki Dış Hakem / ift Taraflı Krleme
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Turnitin
ıkar atışması	çıkar atışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Etik Bildirim	dergi@isavak.org
Lisans	Yazarlar dergide yayımlanan alışmalarının telif hakkına sahiptirler ve alışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Plagiarism Checks	Yes – Turnitin
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Complaints	dergi@isavak.org
License	CC BY-NC 4.0 This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Değerleri ile Aile İlişkilerine Dair Nitel Bir Araştırma*

Zehra DEMİRCİ**

Öz

Yapılan çalışmada, okul öncesi eğitim alan çocukların annelerinin aile hayatı ile ilgili görüşleri ve çocuklarının değerlere ilişkin kazanımları arasındaki ilişki nitel veriler doğrultusunda incelenmiştir. Çalışma için 29 anne ve 29 okul öncesi dönemi çocuk araştırmaya katılmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu içerisinde, annelere, aile hayatı, aile iletişimi, ailede saygı ve sorumluluklara ilişkin sorular yöneltilmiştir. Çocuklara ise, sevgi, saygı, iyilik, sorumluluk değerlerine ilişkin sorular ve örnek olaylar sorulmuştur. Çalışmada, annelerin aile hayatının işlevselliğine ilişkin vermiş olduğu yanıtlar ve demografik değışkenler nicel verilere dönüştürülerek betimsel istatistiksel yöntemlerle değerlendirilmiştir.

Çalışmanın bulguları doğrultusunda, annelerin vermiş olduğu yanıtların çoğunluğunun, ailedeki bireylerin sorumluluklarını yerine getirdiği, duygularını ifade edebildiği, problemleri birlikte çözebildikleri, kuralların esnek olduğu, yardımlaşmanın olduğunu göstermektedir. Öte yandan, çocukların ifadeleri doğrultusunda, çoğunluğunun aile üyelerini sevdiğini, saygı duydukları kişilerin ise öğretmenleri ve arkadaşları olduğu sonucu elde edilmiştir. Ayrıca, aileye ilişkin sorumluluk anlayışının, çocuklar için ebeveynlerin yerine getirdiği görevler olduğu sonucu elde edilmiştir. Çocukların, ailedeki sorumluluklar hakkında görüşlerinin annenin ev işlerini yapması ve babanın çalışması şeklinde olduğu görülmektedir. Ayrıca, çocukların saygı duyma anlayışının ise daha iyi bir insan olmaya yönelik bir gereklilik olduğu görülmektedir. İyilik değerine ilişkin çocuklara yöneltilen ve örnek olay içeren soruların ise işlevsel ve kurallara uygun yanıtlar içerdiiği saptanmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçların, çocukların okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin aile işlevselliği ile bütünleştiği ve ailedeki işlevselliğin ve çocuğun eğitim hayatında ve ailede görmüş olduğu tutum ve davranışları doğru ve sağlıklı bir biçimde içselleştirmelerine olanak sağladığını göstermektedir. İleri çalışmalarla okul öncesi dönem çocuklarında değerler anlayışının kapsamının geliştirilebileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Çocuk, Değerler, Okul Öncesi Eğitim

Sorumlu Yazar:

Zehra Demirci

E-Posta:

zehrademirci34@gmail.com

e-ISSN: 3023-641X

Geliş Tarihi: 15.08.2023

Kabul Tarihi: 21.09.2023

Yayın Tarihi: 31.12.2023

* Bu makale Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Değerleri İle Aile İlişkilerine Dair Nitel Bir Araştırma isimli tezden üretilmiştir.

** | ORCID: 0009-0006-3557-3820 | zehrademirci34@gmail.com

Atf: Demirci, Z. (2023). Okul öncesi dönem çocuklarının değerleri ile aile ilişkilerine dair nitel bir araştırma. *Aile Dergisi*, 1(1), 60-83. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10561116>

Qualitative Research On Preschoolers'values And Family Relationship*

Zehra DEMIRCI**

Abstract

In this study, the relationship between the mothers' opinions on the family life and the values of the pre-school children were examined according to the qualitative data. 29 mothers and 29 preschool children participated in the study. In the semi-structured interview form developed by the researcher, mothers were asked questions about family life, family communication, respect and responsibilities. Children were asked questions and case studies about love, respect, goodness, responsibility values. In this study, mothers' responses to the functionality of family life and demographic variables were transformed into quantitative data and evaluated with descriptive statistical methods. According to the findings of the study, the majority of mothers' responses indicate that the individuals in the family fulfill their responsibilities, express their feelings, solve problems together, and the rules are flexible and there is cooperation among family members. On the other hand, in line with the statements of the children, it was concluded that the majority of them loved their family members, and the people they mostly respected were their teachers and friends. In addition, it was concluded that children's responsibility concept for the family was the duties of the parents. It was also seen that children's views on responsibilities in the family are in the way that their mothers do the housework and that their fathers works. Furthermore, it was seen that respect for children is a necessity to be a better person. It was determined that the questions directed to the children about the value of goodness and which included case studies included functional and rules-appropriate answers.

The results of the study show that children's values in pre-school education integrate with family functionality and enable the functionality of the family and the children to internalize their attitudes and behaviors in their educational life and family in a correct and healthy manner. It is thought that the scope of values understanding in preschool children can be improved with further studies.

Keywords: Children, Family, Preschoolers, Value Education.

Corresponding author:

Zehra Demirci

E-Mail:

zehrademirci34@gmail.com

e-ISSN: 3023-641X

Received: 15.08.2023

Accepted: 21.09.2023

Published: 31.12.2023

* This article is extracted from my master thesis dissertation entitled Qualitative Research On Preschoolers'values And Family Relationship (Istanbul/Turkey, 2019).

** ORCID: 0009-0006-3557-3820 | E-mail zehrademirci34@gmail.com

Citation: Demirci, Z. (2023). Qualitative research on preschoolers' values and family relationship. *Aile Journal*, 1(1), 60-83. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10561116>

Giriş

Değerler, tarih boyunca filozofların, psikologların, sosyologların, bilim adamlarının çalışmalarının ortak noktası olmuştur. Değerler, bir toplumun ulaşabileceği en iyi, en güzel, duygu, düşünce ve davranışlardır. Toplumun geleceği için, herkesçe kabul gören, herkesçe onaylanan kurallar ve yargılardır. Toplumun ideal düşüncesini ve davranış kalıplarını yansıtır (Turan & Ulusoy, 2016). İnsanın dünyaya gelmesiyle birlikte 6 yaşa kadar olan kritik bir dönemi kapsayan okul öncesi dönem her alanda olduğu gibi çocukların değer kazanımı açısından da çok önemli bir dönemdir. (Oktay, 2002:111), okul öncesi dönemi diğer dönemlerle karşılaştırıldığında gelişim alanlarının birbirleriyle ilişkisinin en fazla olduğu dönem olarak nitelemiştir. Sosyal, duygusal, bilişsel, dil gelişimi ve hareket gelişimi gibi alanlar adeta birbirinin içinde gibi birbirlerini etkiler. Bu sebeple bu dönemde kazanılacak değerler, çocuğun sosyal çevresinden ve onla kurduğu etkileşimden payını alacağı için çocuğun ilk sosyal ortamı olan ailede, ilişkilere zen gösterilerek, okul öncesi dönemde değer kazanımına önem verilmelidir.

Teknoloji ve sanayileşmeyle birlikte gelişen ve başkalaşan dünyamızda değerleri yaşam biçimi haline dönüştürmek ve kalıcılığını sağlamak her geçen gün daha da zorlaşmaktadır. Herkes tarafından kabul edilebilir iyi insan olmanın kriterlerini oluşturan evrensel ve milli değerlerimizi çocuklarımıza aktarma süreci olan değerler eğitimi çok önemlidir. Albert Einstein' in dediği gibi başarılı bir insan olmaya çalışmaktan ziyade değerli bir insan olmaya çalışmak yani çocuklarımız için en az akademik başarı kadar, olumlu davranış kazandırmak son derece önemlidir. Ekinci'ye (2018: 47) göre, her ev adeta bir okuldur. Ebeveynler de bu okulun ğretmenleridirler. Çocuklar ise bu okuldan eğitim alırlar. Bu nedenle değerlerin ilk olarak kazanılacağı ve iselleştirileceği yer ailedir.

İnsan, erken yaşlarda sağlanacak imkanlarla bilgi, beceri ve yeteneklerini geliştirir. Okul ncesi dönem, bireyin hayatında önemli bir aşamadır ve çevresi bu dönemde gelişimini etkiler. Oktay (2002) bu dönemde çocuğa verilenlerin, geleceğini belirlediğini ve ebeveynlerin ve eğitimcilerin arzuladığı Şeyin ocuğun sağlıklı bir Şekilde gelişmesi olduğunu vurgular.

ocuk, ailede temel gereksinimlerini karşılamakla birlikte, sevgi, saygı, yardımlaşma ve sorumluluk gibi değerleri de öğrenir. Aile içindeki güven, sevgi ve saygıyla bağlılık, sağlıklı ve mutlu çocukların yetişmesini sağlar (Güder, 2015).

Aile tanımı konusunda farklı bakış açıları mevcuttur. Bunlar literatürde dört ana başlık altında incelenmiştir. Birinci tanıma göre, aileyi bir üyenin

düşünceleri, duyguları ve fantezileriyle tanımlayan psikiyatrik bir yaklaşım mevcuttur. Kültürel açıdan ele alınan ikinci tanımlamada ise aile, en temel ve geniş bir kurum olarak betimlenir. Sosyal psikoloji ve sosyoloji, aileyi bu şekilde tanımlar. Üçüncü tanıma göre aile, bir sosyal birimdir ve çeşitli parçalardan oluşan bir sistemdir. Dördüncü tanım ise aileyi toplumun değerleriyle sınırlı bir grup olarak tanımlar (Nazlı, 2014: 17). Türk aile yapısı özel ihtisas komisyonu (DPT, 1989:3) ise aileyi kan bağı, evlilik veya yasal ilişkilerle birbirine bağlı, aynı evde yaşayan ve bireylerin çeşitli ihtiyaçlarını karşılayan, topluma uyum sağlayan ve düzenleyen bir temel birim olarak tanımlar.

Bu tanımlardan anlaşıldığı üzere, aile bireyin temelini oluşturur. Çocukluk yıllarından itibaren, bireyin psikolojik, sosyal ve kültürel gelişimi büyük ölçüde aile tarafından şekillendirilir. Dolayısıyla, çocuğun yetişmesinde ailenin oynadığı rol oldukça önemlidir. Aile, genellikle toplumun en küçük yapı taşı olarak kabul edilir ve çocuklar ilk deneyimlerini ve yaşam adımlarını burada öğrenirler.

Yirminci yüzyıl, endüstriyel ve sanayi gelişimiyle birlikte büyük değişimlere sahne olmuş bir dönemdir. Bu değişimler, toplumun en küçük birimi olan aileyi de etkilemiştir. Değerler eğitimi, bu değişen toplumsal ortamlarda çocuk yetiştirme konusunda önemli hale gelmiştir, çünkü aileler ve eğitim kurumları bu değerleri aktarmak ve öğretmek konusunda zorluklar yaşamaktadır.

İçinde yaşadığımız 20. Yüzyıl endüstri ve sanayileşmenin gelişmesiyle birlikte değişime uğrayarak dikkatleri üzerine topladığı bir yüzyıldır. Toplumsal yapıların hızla değiştiği bir dönemdeyiz. Bu değişimlerle birlikte, eski olgular ve değerler yerini yeni olgulara ve değerlere bırakmaktadır. Bu durum, toplumun en küçük birimi olan aileyi de etkilemektedir (Aslan,2002: 25). Sosyal ve kültürel değerlerini gelecek nesillere aktarmak isteyen aileler ve ülkeler için değerler eğitiminin, ailelerin ve eğitim kurumlarının değişen bu toplumsal ortamlarda çocuk yetiştirmek ve çocuk eğitimi konusunda çaresiz kalmasından dolayı, önemli hale geldiği söylenebilir.

Değerler eğitimi son zamanlarda daha fazla vurgulanmaktadır. Bu durum, aslında değerın öneminden ziyade, bu alandaki eksikliklerin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir (Zavalsız, 2014: 10). Değerler eğitimi, toplumun ve evrensel olarak kabul edilen değerlerin benimsenmesini amaçlar ve bu eksikliği eğitim yoluyla telafi etmek en uygun yoldur.

Çocuklar büyük bir kısmını okulda geçirirken, değerlerin ilk olarak ailede aşılandığı unutulmamalıdır. Günümüzde, çocuklar medya ve sanal dünyayla erken yaşta karşılaşmaktadır ve bu durum onları olumsuz

etkileyebilir. Bu zararların en aza indirgenmesi yine ailelerin sorumluluğundadır.

Aile ve değerler eğitimi birbirinden ayrılamaz. Aile, toplumun değerlerini yansıtan ve çocuk yetiştirmenin en önemli kurumlarından biridir. Bu nedenle, okul öncesi çocuklarının değerleriyle annelerinin aile ilişkilerine dair görüşlerini araştırmak, bu alanda çalışma yapmak isteyenlere yardımcı olabilir, çünkü bu konuda detaylı çalışmalar literatürde sınırlı olduğu söylenebilir.

Yapılan literatür taramasında değerler ve değerler eğitimi dair pek çok değişken açısından incelenmiş fakat aile ilişkileri açısından incelenmediği görölmüştür. Bu çalışmada okul öncesi çocuklarının değerleri ile annelerinin aile ilişkilerine dair görüşleri betimsel olarak analiz edilerek yorumlanacaktır.

Bu araştırma, okul öncesi dönemdeki çocukların değerleri ile aile ilişkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Literatür taramasında benzer bir konuyu inceleyen önceki çalışmalara rastlanmamıştır, bu da araştırmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

Bu amaçlar doğrultusunda araştırmanın temel amacı, okul öncesi çocuklarının değerleri ile annelerinin aile ilişkileri hakkındaki görüşlerinin nitel olarak incelenmesidir. Araştırmanın temel sorusu bağlamında belirlenen alt problemler aşağıda verilmektedir:

Alt Problem 1: Okul öncesi çocuklarının sevgi, saygı, sorumluluk ve iyilik değerleri algısı nedir?

Alt Problem 2: Okul öncesi çocuklarının annelerinin aile ilişkilerine dair görüşleri nasıldır?

Alt Problem 3: Okul öncesi çocuklarının değer algıları ile annelerinin aile ilişkilerine dair görüşleri arasında ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Okul öncesi çocukların değer algıları ile annelerinin aile ilişkilerine dair görüşlerinin incelendiği nitel araştırmada, olgu-bilim (fenomenoloji) yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, insan deneyimlerini anlamlandırarak kişinin tecrübelerinin yansımalarını temel alır (Baş & Akturan, 2017:91). Olgubilim, farkında olduğumuz ancak tam olarak anlamlandıramadığımız olgulara odaklanır. Araştırmacılar için olgu-bilim (fenomenoloji), bu tür olguları anlamak için uygun bir araştırma desenidir (Yıldırım & şimşek,

2016:69). Ayrıca, fenomenoloji ile çalışan araştırmacılar genellikle tek bir kişinin deneyimleri yerine kişiler arasındaki benzerlikleri incelerler (Seggie & Bayyurt, 2015:73).

Araştırmaya katılan annelerden, katılımcı onay formu doldurularak araştırmanın amacı ve gönüllülük esasıyla izin alınmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak betimsel analiz yöntemiyle veri toplanmıştır. Veriler, çocuk görüşme formu, aile ilişkileri formu ve kişisel bilgi formuyla elde edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme tekniği ile belirlenmiş Aksaray ilinde okul öncesi eğitim alan 48-72 ay yaş grubundan 29 çocuk ve anneleri oluşturmaktadır. Araştırmaya 29 anne ve 29 çocuk katılmıştır. Annelerin vermiş olduğu yanıtlara göre, annelerin yaş dağılımı %3,4 oranında 21-25 yaş, %17,2 oranında 26-30 yaş, %51,7 oranında 31-35 yaş, %17,2 oranında 36-40 ve %10,3 oranında 41-45 yaş arasındadır. Eşin yaşı değişkenine göre %3,4 26-30, %37,9 31-35 yaş, %34,5 36-40, %17,2 41-45 ve %6,9 46 yaş ve üzeridir. Çocuk cinsiyeti değişkenine göre %34,5 kız öğrenci ve %65,5 erkek öğrenci bulunmaktadır. Çocuk sayısı değişkenine göre bir çocuğu olan anneler %6,8, %44,8 iki çocuk, %37,9 üç çocuk ve %10,9 diğer olarak bildirmiştir. Araştırmaya katılan çocuğun kaçınıcı çocuk olduğu değişkenine göre ilk çocuk olanlar %20,7, ikinci çocuk olanlar %48,3 ve üçüncü çocuk olanlar %27,6'dır. Ayrıca %3,4 üçüncü sonrası olarak diğer kategorisinde yer almaktadır. Çocuk bakımıyla kimin ilgilendiği değişkenine göre %68,9'u ebeveynin, %20,7'si büyükanne, %6,9 büyükbaba ve %3,4 diğer olarak yanıtlanmıştır. Aile fertleri dışında ailede yaşayan başka bireyler %34,5 ve olmayanlar %65,5 oranındadır. Ailede yaşayan akrabalar değişkenine göre 10 kişinin yanıtladığı soruda %90'ı dede, babaanne ya da anneanne; %10 ise amca ya da dayı şeklinde yanıt vermişlerdir.

Eğitim düzeyi değişkenine göre ilkokul mezunu anneler %37,9, %17,2 oranı ortaokul, %13,8 oranı lise, %3,4 oranı önlisans, %24,1 oranı lisans ve %3,4 oranı yüksek lisans mezunudur. Eşlerin eğitim düzeyi değişkenine göre %27,6 oranı ilkokul mezunu, %17,2 oranı ortaokul mezunu, %17,2 oranı lise mezunu, %3,4 oranı önlisans mezunu, %34,5 oranı lisans mezunu ve %27,6 oranı lisansüstü mezunudur. Annelerin bildirdiği evlenme yaşı değişkenine göre %51,7'si 15-20, %34,5 21-25, %10,3 26-30 ve %3,4'ü 31-35 yaş arasındadır. Evlilik süresi değişkenine göre 0-5 yıl

%3,4, 6-10 yıl %24,1 oranında, 11-15 yıl %44,8 oranında ve %20,7 oranı 16-20 yıl olarak yanıtlanmıştır. Annelerin %27,6'sı çalışmakta ve %72,4'ü çalışmamaktadır. Eşlerin ise %93,1'i çalışmakta ve %6,9'u çalışmamaktadır. Eş mesleği değişkenine göre çiftçi olanlar %17,2, işçi olanlar %17,2, %27,6 serbest meslek erbabı, %27,6 diğer, %6,9 öğretmek ve %3,4'ü avukat olarak bildirilmiştir. Gelir düzeyi değişkenine göre %6,9 oranında düşük gelir seviyesi, %86,2 orta düzey ve %6,9 oranı yüksek gelir seviyesi bildirmiştir. Hastalık durumu değişkenine göre %6,9 oranı hastalığın olduğunu %93,1'inde ise hastalık olmadığı görölmektedir. Eşlerin ise %96,6'sında hastalık olmadığı ve %3,4 oranında hastalık durumu olduğu görölmektedir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, katılımcıların demografik bilgilerini öğrenmek amacıyla Kişisel Bilgi Formu, çocukların değer algılarını öğrenmek amacıyla araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış olarak hazırlanan Okul Öncesi Çocuk Değerleri Görüşme Formu ve annelerin aile ilişkilerine dair görüşlerini öğrenmek amacıyla yine araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu olarak hazırlanan Aile İlişkileri Anne Görüşme Formu uygulanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Bu çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilip akademik danışman tarafından incelendikten sonra son şekli verilerek oluşturulan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Formda; Anasınıfına devam eden çocuğunuzun cinsiyeti, çocuk sayısı, anaokuluna devam eden çocuğun kaçınıcı çocuk olduğu, anne-babanın yaşı, anne-babanın mesleği, annenin ve babanın çalışma durumu, ailenin gelir düzeyi, ailedeki çocuk sayısına, annenin ve babanın eğitim durumu ile ilgili sorular yer almaktadır.

Okul Öncesi Çocuğun Değerleri ile İlgili Görüşme Formu

Bu form 6 yaşındaki anasınıfına devam eden çocukların sahip oldukları değer algılarını değerlendirme amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu olarak hazırlanmıştır. Form hazırlanırken Okul öncesi öğretmenlerinin ve bu konuda uzman kişilerin fikirleri ve önerileri alınarak çocukların gelişim düzeyine uygun olarak hazırlanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığının (2013: 11) Okul Öncesi Eğitim Programında Okul Öncesi Eğitimin Temel İlkelerinin 5. Maddesinde, okul öncesinde verilecek eğitimle çocukların sevgi, saygı, iş birliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma gibi değerlerinin geliştirilmesi gerektiği ilkesi belirtilmiştir. Bu nedenle okul öncesinde en çok verilen üzerinde durulan değerlerden sevgi, saygı, sorumluluk ve iyilik değerleri tercih edilerek okul öncesi çocuk değerleri formunda bu değerlerle ilgili sorulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Çocuk Görüşme Formunda Yer Alan Sorular

Sevgi	Sen en çok kimi seversin?
	Sevgini nasıl gösterirsin?
	Sizin ailede herkes birbirini sever mi?
Saygı	Sen en çok kime saygı duyarsın?
	Nasıl saygı gösterirsin?
	Ailendekiler dışında başka kime saygı duyarsın?
Sorumluluk	Okulda kime saygı duyarsın? Neden?
	Evde ve okuldaki sorumluluklarından bahseder misin?
	Sizin evde herkes sorumluluğunu yerine getirir mi?
İyilik	Sorumluluklarımızı yerine getirmesek ne olur?
	Hiç iyilik yaptın mı? Yaptığın iyiliklerden bahseder misin?
	Karşıdan karşıya geçmek isteyen ama gözleri görmeyen birine nasıl iyilik yapabiliriz?
	Ellerinde ağır poşetleri olan ve taşımakta güçlük çeken yaşlı bir teyzeye nasıl iyilik yapabiliriz?"

Anneler İçin Aile İlişkileri Görüşme Formu

Yarı yapılandırılmış görüşme formu olarak hazırlanan bu form annelerin aile ilişkilerine dair görüşlerini öğrenmek amacıyla hazırlanmıştır. Aile üyelerinin birbirlerine olan davranışlarının nasıl olduğu, ailede kararları kimin verdiği, nasıl alındığı, kuralların esnek olup olmadığı, problemlerin nasıl çözüldüğü ve birlik beraberlik duygusunun olup olmadığına dair sorular yer almaktadır.

Tablo 2. Anne Görüşme Formunda Yer Alan Sorular

Ailenizde herkes duygu ve düşüncelerini açık ve rahat bir şekilde ifade eder mi? Büyük Küçük herkesin fikri önemsenir mi?	Ailenizle ilgili kararları kim verir? Ya da nasıl karar verilir?
	Aile üyeleri birbirine saygılı mıdır?
	Aile üyelerini birbirlerine seslerini yükseltir mi?
Ailenizde kurallar esnek midir yoksa uygulanma konusunda katıdır	Ailede herkesin belli sorumlulukları var mı?
	Herkes sorumluluklarını yerine getirir mi?

Aile üyeleriniz problemlerini birlikte mi çözerler? yoksa herkes kendi başına mı halleder?	Aile üyeleri ne gibi konularda yardımlaşır?
Ailenizde birlik beraberlik duygusu var mıdır?	Aile üyeleri sevgi şefkat gibi duygularını belli eder mi? Aile üyeleri birbirine sevgisini nasıl gösterir?

Verilerin Toplanması

Veriler gönüllülük esasına dayalı olarak gönüllü annelerden oluşan 29 anne ve çocuğuyla yapılan görüşmelerden elde edilmiştir.

Araştırmaya katılan annelere araştırmanın amaçlarını açıkça belirten, gönüllülük ve gizlilik esasına dayalı olduğunu bildiren katılımcı onay formu doldurtulmuştur.

Araştırmada bilimsel etik ilkeleri dikkate alınarak sorulara yanıt veren annelerin ve çocukların isimlerine kodlar verilmiştir.29 anneye 1’den 29’a kadar A1, A2, A3,A28,A29 kodları verilmiştir. Katılımcı çocuklara da anneleriyle uyumlu olacak şekilde aynı sayılarla Ç1, Ç2,Ç3,Ç28,Ç29 şeklinde kodlar verilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Veriler betimsel analiz yoluyla yorumlanmıştır. Betimsel analizde veriler, önceden belirlenmiş temalara göre özetlenir. Gözlem ve görüşme tekniğinden sağlanan verilerin dikkat çekici olması için doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Betimsel analizin amacı, elde edilen verilerin düzenlenip ve yorumlanarak paylaşılmasıdır. Bu sebeple veriler, öncelikle planlanarak betimlenir, sonra da bu betimlemeler sebep-sonuç ilişkisine dayanarak karşılaştırılır ve sonuçlara ulaşılır. Temaların analiz edilerek çözümlenmesi ve yorumlanması araştırmacının yorumlarının derinliğine bağlıdır (Şimşek ve Yıldırım,2016:239).

Bulgular

Anne görüşme formuna verilen yanıtlar doğrultusunda oluşturulan temalar, alt temalar ve kodlar aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 3: Anne Görüşme Formu İçin Oluşturulan Temalar ve Kodlar

Temalar ve Alt Temalar	Kodlar
Aile İlişkileri	
Ailede Duyguların İfadesi	Evet Hayır Bazen Birlikte
Ailede Alınan Kararlar	Eş Diğer aile üyeleri
Ailede Saygı	Evet Hayır
Ailede Yüksek Sesle Tepki	Evet Hayır
Ailede Kurallar ve Sorumluluklar	
Ailede Kurallar	Katı Esnek
Ailede Sorumluluk	Evet Hayır
Ailede Problem Çözümü ve Yardımlaşma	
Ailede Problem Çözümü	Kendi başına Birlikte Ev işleri Yemek Alışveriş
Ailede yardımlaşma	
Ailede Sevgi ve Şefkat	
Ailede Birlik Beraberlik	Evet Hayır
Ailede sevgi	Evet Hayır
Ailede şefkat	Evet Hayır

Annelerin Aile İlişkileri Hakkında Görüşlerinin Betimsel İstatistikleri ise aşağıda Tablo 4'te verilmiştir.,

Tablo 4. Annelerin Aile İlişkileri Hakkında Görüşlerinin Betimsel İstatistikleri

Annelerin Aileye İlişkin Görüşleri		f	%
Ailenizde herkes duygu ve düşüncelerini açık ve rahat bir şekilde ifade eder mi?	Evet	28	96,6
Büyük Küçük herkesin fikri önemsenir mi?	Pek Değil	1	3,4

Ailenizle ilgili kararları kim verir?	Birlikte	18	62,1
	Eşim	10	34,5
	Diğer	1	3,4
Aile üyeleri birbirine saygılı mıdır?	Evet	27	93,2
	Biraz	1	3,4
	Değil	1	3,4
Aile üyelerini birbirlerine seslerini yükseltir mi?	Bazen	18	62,1
	Hayır	11	37,9

Annelerin, yarı yapılandırılmış görüşme formunda vermiş oldukları yanıtlar doğrultusunda aile ilişkilerine yönelik alt boyutlar oluşturularak vermiş oldukları yanıtlar sınıflandırılmıştır. Tablo 2’de aile ilişkileri hakkındaki görüşlerinin betimsel istatistiklerine göre “*Ailenizde herkes duygu ve düşüncelerini açık ve rahat bir şekilde ifade eder mi? Büyük Küçük herkesin fikri önemsenir mi?*” sorusuna %96,6 oranında “Evet” yanıtı verilmiştir. “Aile ile ilgili kararları kim verir?” sorusunda ise %62,1 oranında “Birlikte”, %34,5 oranında “Eşim” ve %3,4 oranında “Diğer” yanıtı verilmiştir. “*Aile üyeleri birbirine saygılı mıdır?*” sorusunda %93,2 oranında “Evet”, %3,4 oranında “Biraz” ve %3,4 oranında “Değil” yanıtı verilmiştir. “*Aile üyeleri birbirlerine seslerini yükseltir mi?*” sorusuna %62,1 oranı bazen ve %37,9 oranı “Hayır” yanıtını vermiştir.

Annelerin duyguların ifadesi ile ilgili birkaç katılımcı görüşü aşağıdaki şekildedir;

“Herkes duygu düşüncelerini aşırı derecede ifade eder. Anneden babadan çok korkmazlar ama saygıda kusur etmezler. Herkesin fikri önemsenir. Eşimin yanında biraz daha fazla önemsenir. (A7) ³.”, “Evet aile içinde herkes rahat hareket eder ve herkesin fikri önemsenir (A17) .”, “Çoğunlukla rahat ifade edilir ve fikirler önemsenir (A26).”

Annelerin ailede alınan kararlar ile ilgili birkaç katılımcı görüşü şöyledir;

“Baba karar verir. O evet dedi mi zaten düşünmüşse bizim, evet ya da hayır dememiz bir şey değiştirmez (A6).”, “Çoğunlukla babası karar verir.

³ Araştırmada bilimsel etik ilkeleri dikkate alınarak sorulara yanıt veren annelerin ve çocukların isimlerine kodlar verilmiştir. 29 anneye 1’den 29’a kadar A1, A2, A3, A28, A29 kodları verilmiştir. Katılımcı çocuklara da anneleriyle uyumlu olacak şekilde aynı sayılarla Ç1, Ç2, Ç3, Ç28, Ç29 şeklinde kodlar verilmiştir.

Birlikte konuşuruz en son kararı baba verir (A10).”, “Ailemizi ilgilendiren tüm kararlar ortak verilir (A18).”, “Birlikte karar veririz (A28).”

Annelerin ailede saygı ile ilgili birkaç katılımcı görüşü ise şöyledir;

“Eşim çok saygılı değildir bana karşı (A4).”, “Elbette saygılıdır (A19).”

Annelerin ailede yüksek sesle tepki ile ilgili soruya dair katılımcı görüşlerinden bazıları şunlardır;

“Çocuklara yükseltmeyiz ama eşim ve ben bazen sesimizi yükseltiriz (A6).”, “*Pek değil.*, (A8).”, “*Ara sıra olur* (A14).”

Tablo 5. Annelerin Ailedeki Problem Çözme ve Yardımlaşmaya İlişkin Görüşlerinin Betimsel İstatistikleri

Annelerin Ailedeki Problem ve Yardımlaşmaya İlişkin Görüşleri	F	%
Aile üyeleriniz problemlerini birlikte mi çözerler? yoksa herkes kendi başına mı halleder?	Kendi Başına Halleder	5 17,2
	Birlikte Hallederiz	24 82,8
	Evet	27 93,2
Herkes sorumluluklarını yerine getirir mi?	Hayır	2 6,8
	Her konuda	12 41,3
Aile üyeleri ne gibi konularda yardımlaşır?	Ev işleri	15 51,9
	Yemek	1 3,4
	Alışveriş	1 3,4

Tablo 5’te annelerin, ailedeki problemleri çözme ve yardımlaşmaya ilişkin görüşlerinin dağılımı incelendiğinde, “*Aile üyeleriniz problemlerini birlikte mi çözerler? yoksa herkes kendi başına mı halleder?*” sorusuna %17,2’si “Kendi başına halleder” ve %82,8’i “Birlikte hallederiz” yanıtını vermiştir. “*Aile üyeleri ne gibi konularda yardımlaşır?*” sorusuna %41,3’ü “Her konuda”, %51,9’u “Ev işleri”, %3,4’ü “Yemek” ve %3,4’ü “Alışveriş” yanıtını vermiştir.

Ailede kurullarla ilgili soruya ilişkin birkaç katılımcı görüşü şu şekildedir; “*Kurallar, normal o kadar da katı değildir* (A3).”, “*Aşırı derecede kuralcı değiliz* (A7).”, “*Kurallar vardır ama yerine göre esniyor* (A17).”

“Ailede herkesin belli sorumlulukları var mı? ” sorusuyla ilgili birkaç katılımcı görüşü ise şöyledir; “*Vardır. En çok sorumluluğu ben alıyorum*

(A5).”, “Anne-baba olarak çalışıyoruz. Ev işlerine eşimde yardım eder. Büyük çocuklar sorumluluklarının tamamını yapar. Küçükler yapmaz. Sorumlulukları yapmak biraz yaşa göre değişiyor (A12).”

Tablo 6. Annelerin Ailedeki Sevgi ve Şefkate İlişkin Görüşlerinin Betimsel İstatistikleri

Annelerin Ailedeki Sevgi ve Şefkat ile İlgili Görüşleri		F	%
Ailede birlik beraberlik duygusu var mıdır?	Evet	29	100,0
Aile üyeleri sevgi ve şefkat gibi duygularını belli eder mi?	Evet	27	93,2
	Hayır	2	6,8
Aile Üyeleri birbirine Sevgisini Nasıl Gösterir	Sözel Olarak	13	44,8
	Sarılarak kucaklaşarak	12	41,3
	Davranışsal Olarak	4	13,6

Tablo 6’da annelerin, ailedeki sevgi ve şefkatle ilgili görüşlerinin dağılımı incelendiğinde “Ailede birlik ve beraberlik duygusu var mıdır?” sorusunda tüm katılımcılar “Evet” yanıtını vermiştir. “Aile üyeleri sevgi ve şefkat gibi duygularını belli eder mi?” sorusuna %93,2’si “Evet” ve %6,8’i “Hayır” yanıtını vermişlerdir. “Aile üyeleri birbirine sevgisini nasıl gösterir?” sorusuna %44,8’i “Sözel olarak”, %41,3’ü “Sarılarak, kucaklaşarak” ve %13,6’sı “Davranışsal olarak” yanıtını vermiştir.

Annelerin aile de birlik beraberlikle ilgili soruya ilişkin katılımcı yanıtlarından bazıları şöyledir; “Bizim ailemizde birlik beraberlik yok (A5).”, “Çok aşırı vardır. Sahurda bile güle oynaya hep beraber oluruz (A7).”, “Birlik beraberlik vardır. Abla-kardeş okuyor herkes yardım ediyor (A10).”

Annelerin ailede sevgi ve şefkat ile ilgili soruya verdikleri yanıtlardan birkaçı şunlardır; “Eşim çok sever ama çok belli etmez sevgisini. Biraz küçük oğlanı şımartır. Ama ayırt etmeyiz çocukları (A9).”, “Birbirimizi dinleyip, demokrat bir çerçevede genelde kelimelere döküp birbirimizi çok sevdiğimizi hissederiz (A18).”, “Evet bir de evde yaşlılar büyükler olunca çocuklara sevgi ve şefkat son raddede yaşanıyor. Bazen çocukların şımartıklarını hissediyorum (A 22).”

Tablo 7. Çocuk Görüşme Formu İçin Oluşturulan Temalar ve Kodlar

Temalar ve Alt Temalar	Kodlar
Sevgi	
Sevilen kişi	Ebeveyn Abla, abi veya kardeş Öğretmen
Sevgi gösterimi	İyi davranışlar sergilemek Paylaşmak Dinlemek Sevgi göstermek
Ailede sevgi	Sevgi gösterilir
Saygı	
Saygı Duyulan kişi	Anne Baba Arkadaş Öğretmen
Saygı gösterme biçimi	Yardım ederek İyi davranarak
Aileden başka birine saygı	Akraba Öğretmen Arkadaş
Okulda saygı	Arkadaş Öğretmen
Sorumluluk	
Ev ve okulda sorumluluklar	Ev işlerine yardım etmek Öğretmene yardım etmek Ödevleri yapmak
Evde sorumluluk	Evet Hayır
Sorumsuzluk sonucu	Kötü sonuçlanır Dağınıklık, karmaşa
İyilik	
Yapılan iyilikler	Paylaşmak Yardım Etmek İyi davranmak
İyi davranış örneği	Yardım edilir
İyi davranış örneği II	Yardım edilir
Farklı canlılara iyilik	Bakım üstlenmek Zarar vermemek Dünyanın kötü bir yer olması
İyilik olmayan dünya	Doğanın zarar görmesi Olumsuzluklar

Sevgi temasına çocukların vermiş olduğu yanıtlar aşağıda tablo 8’de belirtilmiştir.

Tablo 8. Sevgi Temasına Çocukların Vermiş Olduğu Yanıtlar

Sevgi (n=29)	F
En çok kimi seversin?	
Anne-baba	10
Abla-Abi-Kardeş	5
Akraba (dede, babaanne, abla,abi)	5
Arkadaş	10
Sevgini nasıl gösterirsin?	
Yardım ederek	3
Sevdiğimi söyleyerek	1
Sevdiğimi göstererek	15
Uslu durarak	1
Oyun oynayarak	4
Sevgi olmasaydı ne olurdu?	
Küslük olurdu	13
Savaş olurdu	1
Mutlu olmazdık	8

Çocukların yarı yapılandırılmış görüşme formu doğrultusunda sevgi değerleriyle ilgili sorulan sorulara yönelik vermiş oldukları yanıtlar sınıflandırılmıştır. Tablo 8’ de sorulara verilen yanıtların frekans değerleri verilmiştir.

Çocukların “*En çok kimi seversin?*” sorusuna ilişkin verdikleri yanıtlardan bazıları şöyledir; “*Ablamı, kuzenimi, annemi, babamı, kepçemi (dede) severim (Ç1).*”, “*Ev sahibimizi çok severim (Ç20).*”, “*Arkadaşım Emin ve Kemal’i çok severim (Ç26).*”

Çocukların “*Sevdiğini nasıl gösterirsin?*” sorusuna ilişkin verdikleri yanıtlardan bazıları da aşağıdaki şekildedir; “*Sevdiğimi iyilik yaparak gösteririm (Ç15).*”, “*Mutlu olup kucaklaşırsak onlara sevgimizi göstermiş oluruz. Onlara bakıp ellerinden tutup, onlara güzel sözcük kullanarak, Anneme yardım ederek sevgimi göstermiş olurum. (Ç9).*”, “*Hasta olduğu için dedeme sevgimi veriyorum, sarılıyorum (Ç29).*”

Çocukların “*Sevgi olmasaydı ne olurdu?*” sorusuna vermiş oldukları yanıtlardan birkaçı da şöyledir; “*Hiçbir şey olmazdı. Sevgi olmazsa ayrılık olur (Ç3).*”, “*Herkes birbiriyle savaşıp öldü (Ç7).*”, “*Herkes birbirine*

küserdi ve dünya çok kötü bir yer olurdu (Ç14).”, “Kimse kimseyi sevmezdi. Hiç kimse birbiriyle oynamazdı (Ç22).”

Tablo 9. Saygı Temasına Çocukların Vermiş Olduğu Yanıtlar

Saygı (n=29)	F
En çok kime saygı gösterirsin	
Allah	1
Anne-baba	15
Abla-Abi-Kardeş	2
Öğretmen	1
Akraba	2
Herkes	3
Arkadaş	3
Nasıl saygı gösterirsin?	
Akıllı davranarak	10
Yardım ederek	5
Sürprizler yaparak	7
Aile dışında başka kime saygı duyarsın?	
Arkadaş	9
Öğretmen	5
Akraba	12
Herkes	5
Okulda kime saygı duyarsın?	
Öğretmen	18
Arkadaş	16

Tablo 9’da çocukların saygı değeriyle ilgili sorulara vermiş oldukları yanıtların frekans değerleri verilmiştir. Katılımcıların “*En çok kime saygı gösterirsin?*” sorusuna Ç15 “*Anneme babama*” yanıtını vermiştir.Ç14 “*En çok aileme saygı duyarım*” demiştir. Ç8 “*Anneme. Çok sevdiğim için saygı duyuyorum.*” yanıtını vermiştir. Çocukların “*Saygını nasıl gösterirsin?*” sorusuna verdikleri yanıtlardan birkaçı ise şöyledir;

“Öğretmenimizi üzersek saygısız oluruz. Annemize babamıza bağırırsak saygısız oluruz (Ç1).”, “İyi ve güzel davranışlarla (Ç19).”, “Onu, dedemi koruyarak gösteririm. Dedem öksürünce çabucak su getiriyorum (Ç29).”, “Ailen dışında başka kime saygı duyarsın?” sorusuna verilen yanıtlardan bazıları ise şöyledir; “İnsanlara saygı duyarım. Askerlere saygı duyarım. Meleklerle saygı duyarım. Çünkü askerlerin paraları yok. Onlar kötülerini öldürüyor o yüzden saygı duyarım (Ç7).”, “Annem, ablam, babam, kardeşim dışında birde teyzeme saygı duyarım (Ç13).”, “Mesela arkadaşlarıma saygı duyarım (Ç16).” Çocukların “Okulda kime saygı

duyarsın? ” sorusuna verdikleri yanıtlardan bazıları ise şu şekildedir; “Öğretmenimize saygı duyarım, bir şeyler öğrettiği için (Ç3).”, “Öğretmenimize. Çünkü öğretmenlerimiz bize dersler öğretir. Öğretmenimizi dinleyerek saygı gösteririz (Ç4).”, “Öğretmenimize, arkadaşlarımıza. Tehlikeli davranışlarda bulunan arkadaşlarımızı uyarmalıyız. Öğretmenimiz bize kızdığı için saygı duyarız. Öğrettiği için saygı duyarız. Çok çok güzel öğrettiği için saygı gösteririz. Güzel davranarak ona saygı göstermeliyiz. Çok güzel çocuklar hadi toplanın dedi mi toplanırız (Ç9).”, “Herkes. Çünkü herkes beni seviyor ben de onları seviyorum (Ç12).”, “Bayrağa saygı duyarım. Atatürk’ümüze rahmet. Bir de öğretmenime bir sürü saygı duyarım (Ç16).”

Tablo 10. Sorumluluk Temasına Çocukların Vermiş Olduğu Yanıtlar

Sorumluluk (n=29)	F
Evde ve okuldaki sorumluluklar	
Ev işlerine yardım etmek	7
Okulda oyuncakları paylaşmak	3
Oyuncakları dağıtmamak	11
Arkadaşlarla iyi geçinmek	3
Öğretmeni dinlemek	3
Vücuda zarar vermemek	1
Evde herkes sorumluluğunu yerine getirir mi? – Anne ve babanın sorumlulukları	
Baba işe gider	22
Anne ev işi yapar	23
Sorumlulukları yerine getirmezsek ne olur?	
Dünya kötü bir yer olur	4
Karmaşa olur	7
Mutsuz olurduk	3
Günah olur	2
Kimse çalışmaz	6

Tablo 10’da çocukların sorumluluk değerine ait görüşlerinin frekans değerleri yer almaktadır. Çocukların “*Evde ve okuldaki sorumluluklarımız nelerdir?*” Sorusunda verdikleri cevaplardan bazıları şöyledir; “*Öğretmenimizi dinlemek, oyun saatinde arkadaşlarımızla kavga etmemek, öğretmenlerimizden izinsiz bir şey almamalıyız. Oyun saatinde sonra sınıfı toplarız. Yemek saatinde yemeğimizi hemen üstümüze dökmeden yemeliyiz. Hikaye saatinde öğretmenimizi sessizce dinlemeliyiz. Evde annemizle oyun oynarız. Oyuncaklarımızı toplamalıyız Odamız düzenli olmalı, dağınık olmamalı (Ç4).*”, “*Okulda öğretmenlerimizi çok güzel*

dinleyerek, öğretmenimiz ne derse yaparak, oyun yerini toplayarak, hikâye saatinde düzgünce oturarak, yemek saatinde güzelce oturup arkadaşlarımızı ve üzerimizi kirletmeden yemeğimizi yemeliyiz. Evde; annemize yardım etmek, evi toplamak, evi düzenlemek, kardeşime bakmak (Ç9).”, “Oyuncaklarımı topluyorum, resim kitaplarımı, kalemlerimi topluyorum. Öğretmeni dinlemeliyiz. Çöpleri yere atmamalıyız. Çöpe atmamız (Ç18).”, Çocukların “Evde herkes sorumluluğunu yerine getirir mi? Annenin ve babanın sorumlulukları nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlardan bazıları ise şöyledir; “Evet getirir. Mesela anneler ezan okununca namazını kılar yemeklerini yapar. Babam işe gider, annemin yaptığı yemekleri yer, televizyona bakar (Ç5).”, “Evet, herkes yapar ama kardeşim yapmaz, O bazen yapar. Annem kahvaltı hazırlar. Babam öğretmen olmaya gider (Ç11).”, “Getirir. Annemin sorumluluğu her gün yemek yapar. Babamın ki işe gitmek, her gün gider (Ç15).”, Çocuklar “Sorumlulukları yerine getirmesek ne olur?” sorusuna ise şöyle yanıtlar vermişlerdir; “Savaşlarda herkes ölürdü. Birbirine yardım etmezlerdi ve her zaman mutsuz yaşarlardı. İnsanlar hep birbirinden para istemek zorunda kalır. O da günah olur. Herkes aç kalır (Ç7).”, “Allah bizi sevmez (Ç18).”, “Her yer dağınık olur. Bir şeyler alacak paramız olmaz. Annem de bulaşıkları yıkamazsa kirli kalır (Ç19).”

İyilik temasına çocukların vermiş olduğu yanıtlar tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. İyilik Temasına Çocukların Vermiş Olduğu Yanıtlar

İyilik (n=29)	F
Yapılan iyilikler	11
Yardım etmek, Paylaşmak	5
Karşıdan karşıya geçmek isteyen ama gözleri görmeyen birine nasıl iyilik yapabiliriz?	
Elinden tutup karşıya geçiririz	22
Ellerinde ağır poşetleri olan ve taşımakta güçlük çeken yaşlı bir teyzeye nasıl iyilik yapabiliriz?	
Ellerinden poşetleri alıp taşımak	22
Bitkilere ve hayvanlara da iyilik yapabilir miyiz? onlara nasıl iyilik yaparız?	
Bitkilere su dökmek	23
Hayvanları beslemek	24
İyilik olmasaydı dünya nasıl bir yer olurdu?	
Kötü bir yer olurdu	21
Karmaşa olurdu	1

Kavgı olurdu	1
İnsanlar mutsuz olur	2
Allah kimseyi sevmezdi	1

Tablo 911’de çocukların iyilik değerine ilişkin sorulan sorulara verdikleri yanıtların frekans değerleri belirtilmiştir. “Hiç iyilik yaptın mı? Yaptığın iyiliklerden bahseder misin?” sorusuna Ç8 “Evet yaparım. Anneme, abime. Annemin dediklerini yaparak; “Mendil istediğinde getiririm” Babam su bidonunu istediğinde getirerek yardım ederim. Aileme yardımcı olurum.” yanıtını vermiştir. Ç19 ise “Yaptım. Hatta herkese iyilik yaptım. Ama yabancılara değil. Mesela annem sofrayı hazırlarken ekmeği ve sofrı bezini götürüyorum.” yanıtını vermiştir. Ç28 ise “Evet saygılı dururum balıklara yem atarım onların da kalbi var” yanıtını vermiştir. Çocukların “Karşıdan karşıya geçmek isteyen ama gözleri görmeyen birine nasıl iyilik yapabiliriz?” sorusuna verilen yanıtlardan bazıları ise şöyledir; “Elinden tutup sağa sola bakıp söylemeliyiz. Karşıya geçirmeliyiz (Ç7).”, “Mesela elinden tutarız. Arabaların durması gerekir (Ç12).”, “Ona yardım edebiliriz. Onla beraber yürürüz. Bütün yolları birlikte yürüyerek, onu karşıya geçiririz (Ç13).”, Çocukların “Ellerinde ağır poşetleri olan ve taşımakta güçlük çeken yaşlı bir teyzeye nasıl iyilik yapabiliriz ?” sorusuna verdikleri yanıtlardan bazıları ise şu şekildedir; “Poşetlerinin birazını alıp eve kadar götürür, taşımaya yardım ederiz (Ç11).”, “Elindeki bazı yükleri alarak yardım edebiliriz (Ç14).”, “İki üç tanesini ya da bir tanesini ben taşıyabilirim (Ç16).” Çocukların “Bitkilere ve hayvanlara da iyilik yapabilir miyiz? Onlara nasıl iyilik yaparız?” sorusuna verilen yanıtlardan bazıları ise şu şekildedir; “Aslana ve kaplana yapamam. İneğe yapabilirim. Kediye de. Otlara sahip çıkarım. Her zaman sularım (Ç16).”, “Yapabiliriz. Mesela onlar kendi yiyecek bulamadığı için onlara yiyecek veririz. Bitkileri de sulayarak, büyüterek, çiçeklerin açmasını sağlayarak iyilik yapabiliriz (Ç19).”, “Evet yapabiliriz. Hastalanunca yardım isteriz veterinerine götürebiliriz. Hayvanlardan biri aç kalırsa ona yiyecek veririz. Bitkiler için her gün su dökeriz. Çürümezler (Ç29).” Çocuklardan “İyilik olmasaydı dünya nasıl bir yer olurdu?” sorusuna Ç3 “Kötü olurdu. Annelerimiz babalarımız birbirine kırılırdı. Karmaşa olurdu.” Yanıtını vermiştir. Ç7 “Çok kirli, ağaçlar yıkılmış, sinekler ölmüş, insanlar ölmüş, çöp kovaları dökülmüş olurdu.” yanıtını vermiştir. Ç14 ise “Çok kötü bir yer olurdu. Herkes birbirine ‘ben sana yardım etmeyeceğim’ filan derdi. Herkes hep kötülük yapardı.” Yanıtını vermiştir.

Çocukların Değer Algılarını Kapsayan Yanıtların Annelerin Aile İlişkilerine Dair Görüş Bildirdiği Yanıtlarla Karşılaştırılması

Bu çalışmada, çocukların değer algıları ile annelerin aile içi ilişkilerine dair bakış açıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma kapsamında çocuklara sevgi, saygı, sorumluluk ve iyilik değerlerine yönelik sorular sorulmuş ve bu değerleri annelerinin aile dinamikleriyle karşılaştırmak amaçlanmıştır.

Sevgi odaklı sorulara verilen yanıtlar genellikle çocukların aile üyelerini en çok sevdiklerini ve bu sevgiyi sözlerle ve davranışlarla ifade ettiklerini göstermektedir. Ancak, bazı çocukların yanıtları annelerin görüşlerinden farklılık göstermektedir. Örneğin, bir çocuğun en çok arkadaşlarını sevdiğini belirtmesi, annenin aile içinde sevgiyi ifade etme şekline dair yanıtlardan ayrılmaktadır.

Saygı değerine ilişkin soruların incelenmesi, çocukların genellikle aile üyelerine ve okuldaki öğretmenlerine büyük bir saygı gösterdiklerini göstermektedir. Ayrıca, çocukların sorumluluk anlayışları incelendiğinde, ev ve okuldaki sorumlulukları tutarlı bir şekilde yerine getirdikleri gözlemlenmiştir.

İyilik değerine dair sorular, çocukların yardımsever ve düşünceli davranışlar sergilediğini ortaya koymaktadır. Hayvanlara ve bitkilere karşı gösterilen duyarlılık, çocukların toplumsal değerlere önem verdiğini göstermektedir.

Sonuçlar, çocukların değer algılarının aile içindeki ilişkilerle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. Olumlu aile ilişkileri içinde yetişen çocukların, sevgi, saygı, sorumluluk ve iyilik gibi değerleri daha içselleştirdikleri gözlemlenmiştir. Bu bulgular, aile içindeki ilişkilerin, çocukların değer sistemlerini nasıl etkileyebileceği konusunda önemli bir perspektif sunmaktadır.

Bu bağlamda, çocukların değer algılarının oluşumunda aile içi ilişkilerin rolünün incelenmesi, ebeveynlerin çocuklarına değerleri nasıl öğretebileceği ve bu değerlerin nasıl pekiştirilebileceği konusunda önemli ipuçları sunabilir. Ayrıca, çocukların sosyal çevreleriyle olan etkileşimleri ve toplumsal değerleri nasıl algıladıkları konusunda daha detaylı çalışmaların yapılması önemlidir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, okul öncesi dönem çocuklarının değerlere ilişkin görüşleri incelenmiş ve elde edilen bulgular, annelerin aile iletişimi ve değerler

konusundaki tutarlı ifadelerini ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçları, aile içindeki iletişim ve değerlerin çocukların psikososyal gelişimi üzerinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Annelerin demografik özellikleri incelendiğinde, genel olarak 31-35 yaş arasında olduğu görölmektedir. Eğitim düzeyleri ilkokul düzeyinde ağırlıklı olarak bulunurken, eşlerin eğitim düzeyi genellikle lisans düzeyindedir. Çalışma durumuna göre annelerin çoğu çalışmamaktadır, ancak eşlerin büyük bir çoğunluğu çalışmaktadır. Gelir düzeyi orta düzeyde bildirilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, aile içinde alınan kararlar genellikle eşler arasında veya ortak bir karar alma süreciyle gerçekleşmektedir. Ayrıca, aile üyelerinin birbirlerine saygılı oldukları, duygularını ifade edebildikleri ve evde kararlar alırken ortak hareket ettikleri belirtilmiştir. Bu durum, aile içi iletişimin sağlıklı olduğunu göstermektedir.

Kurallar ve sorumluluklar konusunda, ailelerin çoğunlukla esnek kurallara sahip olduğu ve sorumluluklarını yerine getirdikleri sonucuna varılmıştır. Çocukların ise görev ve sorumluluklarının genellikle ebeveynlerin görevleriyle ilgili olduğu belirtilmiştir. Aile içinde alınan kararlarla paralellik gösteren, aile üyelerinin sorunlarla karşılaştıklarında ortak bir çözüm buldukları ifade edilmiştir.

Çocukların değerlere ilişkin sorulara verdikleri yanıtlar, annelerin aile içindeki değerleri nasıl aktardıklarını göstermektedir. Çocukların sevgi, saygı, sorumluluk ve iyilik değerlerini içselleştirdikleri ve bu değerlere uygun davranışlar sergiledikleri görölmüştür.

Araştırma, annelerin tutarlı aile içi iletişim ve değer ifadelerinin, çocukların değer algısını ve psikososyal gelişimini etkilediğini belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır. Ailelerin genellikle ortak kararlar aldığı ve iletişimde saygı ve duygusal ifadeye önem verdiği gözlemlenmiştir. Bu dinamikler, çocukların temel değerleri, özellikle sevgi, saygı, sorumluluk ve iyilik gibi unsurları nasıl benimsediklerini ve bu değerlere uygun davranışlar sergilediklerini göstermiştir.

Araştırma sonuçları, aile içi iletişim ve değerlerin çocukların duygusal ve sosyal gelişiminde kritik bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Bu bağlamda, çocukların ailelerinden aldıkları değer eğitiminin, onların bireysel karakterlerini oluşturmada ve sosyal ilişkilerinde nasıl şekillendiğini anlamak önemlidir. Aile içi iletişim ve değerlerin güçlendirilmesi, çocukların sağlıklı bir gelişim süreci geçirmelerine katkı sağlayabilir.

Bu bulgular, değerlerin aktarılmasının sadece aile içinde değil, aynı zamanda okul ve toplum düzeyinde de ele alınması gerektiğini

göstermektedir. Okul öncesi eğitimde, çocuklara sadece akademik bilgi aktarmakla kalmayıp, onların değerlerini de güçlendirecek programların uygulanması önemlidir. Bu programlar, çocukların ailelerinden aldıkları değerlerle uyumlu olarak bütünsel bir eğitim deneyimi yaşamalarına yardımcı olabilir.

Ayrıca, bu araştırma aile içi iletişim ve değerlerin çocukların yaşamında uzun vadeli etkileri üzerinde daha derinlemesine çalışmaların önemini vurgulamaktadır. Değerlerin nasıl aktarıldığı, çocukların hangi değerleri benimsediği ve bu değerlerin uzun vadede nasıl şekillendirdiği gibi konuları içeren daha kapsamlı çalışmalar, değerler eğitiminin etkilerini ve önemini daha iyi anlamamıza olanak tanıyabilir. Bu şekilde, çocukların sadece bugünün değil, geleceğin yetişkinleri olarak nasıl şekillendiklerini daha iyi anlayabiliriz.

Öneriler

Çalışmada elde edilen sonuçların, annelerin ve çocukların aile iletişimi ve değerler hususunda tutarlı ifadeleri olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, çalışmanın yönetsel olarak hem uygulayıcılara hem de araştırmacılara yönelik önerileri aşağıda belirtilmiştir:

Uygulayıcılar için;

Anne değerler eğitiminin hem aile işlevselliği ve çocuğun psikososyal gelişimini etkilemesi sebebiyle okul öncesi dönem çocuklarının annelerine çocuklarının okulları tarafından sağlanabilecek değerler eğitimine tabi tutulabileceği düşünülmektedir.

Öğretmenlerin değerler eğitimi ile ilgili olarak veliler ve çocuklarla ortak çalışmalar düzenleyebileceği düşünülmektedir.

Öğretmenlerin aile içerisindeki sorumluluklar ve işlevsel davranışlara yönelik eğitim çalışmalarının kapsamını genişletebileceği ve çocukların okulda uyguladığı kural ve sahip olunan sorumlulukların ev ortamında da devamlılığına katkıda bulunabileceği düşünülmektedir.

Araştırmacılar için;

Çalışmanın örneklemini geniş tutularak, çocuklara yöneltilen soruların nicel değerlendirme araçları ile değerlendirilmesi ve anne ifadeleriyle birlikte karma yöntem uygulanabileceği düşünülmektedir.

Çocukların değerleri ne denli içselleştirdiğini tespit edebilmek amacıyla, genel olarak sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi gerekliliği düşünülmektedir.

Anneyle ilgili olarak yapılan ölçümlerin yapılandırılması maksadıyla hem nitel hem de nicel yöntemlerin dâhil edilmesinin sonuçların karşılaştırılması açısından önemli bulgular sağlayabileceği düşünülmektedir.

Değerlere ilişkin işlevsel olmayan özellikleri önleyebilmek amacıyla yapılan incelemelerle hem anne baba hem de öğretmene uygulanacak ölçümlerin daha kapsamlı sonuçlar sağlayabileceği düşünülmektedir. "

Kaynakça | References

- Aslan, K. (2002). Değişen Toplumda Aile ve Çocuk Eğitiminde Sorunlar. *Ege Eğitim Dergisi*, 1(2).
- Baş, T., & Akturan, U. (2017). Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Destekli Nitel Araştırma Yöntemleri (3. b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bayyurt, Y., & Seggie, F. N. (2015). *Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- DPT. (1989). *Türk Aile Yapısı(VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Raporu)*. Ankara: DPT.
- Ekinci, H. (2018). *Okulda ve Ailede Değerler Eğitimi*. İstanbul: Kayıhan Yayınları.
- Güder, S.Y.(2015). *Okul Öncesi ve İlkokul Döneminde Değerler Eğitimi*. Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Ankara.
- Nazlı, D. S. (2014). *Aile Danışmanlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Oktay, P. (2002). *Yaşamın Sihirli Yılları*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Turan, R., & Ulusoy, K. (2016). *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Zavalsız, Y. (2014). *Değerler Eğitimi*. İstanbul: Ensar Neşriyat.

Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Turnitin
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Etik Bildirim	dergi@isavak.org
Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Plagiarism Checks	Yes – Turnitin
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Complaints	dergi@isavak.org
License	CC BY-NC 4.0 This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

Evli Bireylerde Öznel Mutluluk ve İlişkisel Mutluluğun Evlilik Doyumuna Etkisi*

Ahmet Burak KOYUNCU**

Öz

Mutluluk; bireyin yaşamına dair olumlu düşünce ve olumlu duygularının miktarca üstün olma durumudur. Bu araştırmanın amacı evli bireylerde öznel mutluluk ve ilişkisel mutluluğun evlilik doyumuna etkisinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda veri toplama araçları olarak kişisel bilgi formunun yanı sıra “öznel mutluluk ölçeği”, “ilişkilerde mutluluk ölçeği” ve “evlilik yaşamı ölçeği” kullanılmıştır. Katılımcıların öznel mutluluk, ilişkisel mutluluk ve evlilik yaşamı memnuniyet dereceleri demografik değişkenlere göre incelenmiştir. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu çalışmanın örneklemi 2017 – 2018 yılında İstanbul İli Anadolu Yakasında yaşayan 188 Kadın, 186 Erkek toplam 374 evli bireyden olmaktadır. Veri analizi SPSS 25.0 paket programı ile yapılmıştır. Analiz sürecinde betimleyici istatistik, korelasyon analizi ve regresyon analizleri kullanılmıştır.

Bulgular, öznel mutluluk ile ilişkisel mutluluk ve evlilik doyumunu puanları arasında pozitif yönlü, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. İlişkisel mutluluk ve evlilik doyumunu puanları arasında da istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir ilişki vardır. İlişkisel mutluluk ve evlilik doyumunu düzeylerinin eğitim düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı görölmüştür. Flört ederek evlenen katılımcıların öznel mutluluk, ilişkisel mutluluk ve evlilik doyumunu düzeylerinin “görücü usulü” ile evlenen katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Eşi çalışan katılımcıların ilişkisel mutluluk düzeylerinin eşi çalışmayanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Regresyon analizi sonuçları öznel ve ilişkisel mutluluk puanlarının evlilik doyumunun anlamlı birer yordayıcısı olduklarını göstermiştir. Buna göre, öznel ve ilişkisel mutluluk puanları birlikte evlilik doyumundaki varyansın %47,3’lük kısmını açıklamaktadır.

Sonuç olarak, eşlerin eğitim düzeyleri, flört ederek evlenmiş olmaları, eşlerin her ikisinin çalışması onların öznel mutluluk ve ilişkisel mutluluk düzeylerini arttırmaktadır. Hem öznel mutluluk hem de ilişkisel mutluluk evlilik doyumunun anlamlı birer yordayıcısıdır.

Anahtar Kelimeler: Öznel Mutluluk, İlişkisel Mutluluk, Evlilik Doyumu.

Sorumlu Yazar:

Ahmet Burak Koyuncu

E-Posta:

koyuncu.aburak@gmail.com

e-ISSN: 3023-641X

Geliş Tarihi: 15.08.2023

Kabul Tarihi: 21.09.2023

Yayın Tarihi: 31.12.2023

* Bu makale Evli Bireylerde Öznel Mutluluk Ve İlişkisel Mutluluğun Evlilik Doyumuna Etkisi isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** ORCID: 0009-0009-4011-7717 | koyuncu.aburak@gmail.com

Atf: Koyuncu, A. B. (2023). Evli bireylerde öznel mutluluk ve ilişkisel mutluluğun evlilik doyumuna etkisi. *Aile Dergisi*, 1(1), 84-100. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10561135>

The Effect of Subjective Happiness and Relational Happiness on Marital Satisfaction in Married Individuals*

Ahmet Burak KOYUNCU **

Abstract

Happiness is the positive thinking and positive feelings of the individual's life. The aim of this study is to investigate the effect of subjective happiness and relational happiness on marital satisfaction in married individuals. For this purpose, in addition to personal information form, subjective happiness scale, relational happiness questionnaire scale, marital life scale were used as data collection tools and administered to married individuals. The subjective happiness, relational happiness and marital satisfaction levels of the participants were examined according to their demographic variables as well. Relational survey research model was used in the study. The sample of this study consisted of 374 married individuals living in the Anatolian side of Istanbul in 2017-2018. Data analysis was done by SPSS 25.0 software package. Descriptive statistics, correlation analysis and regression analysis were used in the analysis process.

The results showed that there was a positive and statistically significant relationship between subjective happiness and relational happiness and marriage satisfaction scores. There is also a statistically significant positive relationship between relational happiness and marriage satisfaction scores. Relational happiness and marriage satisfaction levels differed significantly according to education level variable. The participants who married by flirting were found to have higher levels of subjective happiness, relational happiness and marital satisfaction than the participants who were married by arranged marriage. It was determined that relational happiness levels of the participants whose spouses work were higher than those whose spouses did not work. Regression analysis results showed that subjective and relational happiness scores were a significant predictor of marriage satisfaction. Accordingly, subjective and relational happiness scores account for 47.3% of the variance in marital satisfaction.

As a result, the education levels of spouses, getting married by flirting, and both spouses having a work life increase their subjective happiness and relational happiness levels. According to the results of the multiple linear regression analysis, subjective happiness and relational happiness are statistically significant and meaningful predictors of marital satisfaction.

Keywords: Subjective Happiness, Relational Happiness, Marital Satisfaction.

Corresponding author:
Ahmet Burak Koyuncu

E-Mail:
koyuncu.aburak@gmail.com

e-ISSN: 3023-641X

Received: 15.08.2023

Accepted: 21.09.2023

Published: 31.12.2023

* This article is extracted from my master thesis dissertation entitled The Effect Of Subjective Happiness And Relational Happiness On Marital Satisfaction In Married Individuals (Istanbul/Turkey, 2019).

** ORCID: 0009-0009-4011-7717 | koyuncu.aburak@gmail.com

Citation: Koyuncu, A. B. (2023). The effect of subjective happiness and relational happiness on marital satisfaction in married individuals. *Aile Journal*, 1(1), 84-100.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.10561135>

GİRİŞ

Evlilik kurumuna baktığımızda neslin devamının sağlanması nedeniyle kurulan aile ve akrabalık ilişkilerinin oluşmasında ilk adım olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumdan topluma, kültürden kültüre evliliğin tanımı, kapsamı ve türleri farklılık göstermektedir. Evlilik iki karşı cinsin yaşamı paylaşmak maksadıyla eşlerin birbirlerine güçlü bir şekilde bağlandığı üniversal bir olaydır. Ananevi makro aileyi içeren, içtimai çoğalmayı düzenleyen evlilik aynı zamanda eşler arasındaki ilişkinin iktisadi, toplumsal, seksüel ve meşru yönlerini içeren bir birlikteliktir (Demiray, 2006: 1-2). Çağdaş toplumlarda evlilik seksüel birlikteliğin tanınması amacıyla iki yetişkin insanın resmi (formel) nikah ile sağlandığı birliktelik olarak tanımlanmaktadır (Güneş, 2011: 29-41; Güvenç, 2015: 270-275). Aile kavramı evlilik ile kurulur. Evlilik yolu ile kurulan aile toplumun temel yapı taşlarından biri olarak görülür. Evlilik sonucu kurulan ailenin yıkılmaz temellere dayandırılması hem eşlerin hem çocukların hem de toplumun ne kadar sıhhatli olacağına göstergesidir (Güngör, 2007: 1-15).

İnsanların birçoğu evlilikte yaşanan mutluluğu yaşamlarındaki önemli bir faktör olarak görmektedirler. “Mutluluk kavramını tanımlayacak olursak esasına baktığımızda bu durum bir duygudur ve bu duygu sırasında bireyin sezgilediği durum olarak tanımlanabilir.” “Epikuros ‘insanın hayatında deneyimleyebileceği en iyi şeyin mutluluk ve hazla dolu bir yaşamın olduğu’ fikrine varmıştır.” Hakiki mutluluğu yalın ve gösterişsiz hazlarda aramanın daha doğru olacağını, böyle yapıldığı takdirde mutluluğu elde etmenin irak olmadığını ifade etmiştir” (Klein, 2013: 10-30).

Mutluluk pozitif psikolojinin en çok ilgilendiği kavramlar arasında gelmektedir. Pozitif psikoloji alanı mutluluğu “öznel iyi oluş” olarak tanımlamıştır. İyi oluş kavramı ilgili literatürde farklı isimlerle ve yapılarla ele alınmıştır. Bu isimler arasında, “iyi oluş (Yarcheski, Mahon, & Yarcheski, 2001: 163-181), öznel iyi oluş (Lucas & Diener, 2004: 669-676; Diener, 2000: 34-43; Rice & Steele, 2004: 633-647), mutluluk (Kim-Prieto, Diener, Tamir, Scollon, & Diener, 2005: 261-300), psikolojik iyi oluş (Oosterwegel & Oppenheimer, 2002: 548-555; Ryff & Keyes, 1995: 719-727), duygusal iyi oluş (Dzokoto, Hicks, & Miller, 2007: 511-522), Ruhsal iyi oluş (Kamya,2000: 231-240), yaşam kalitesi, kişisel iyi oluş (Weston & Hughes, 1999; Edwards, 2000: 538-546) yer almaktadır.” “Öznel iyi oluş kişinin hissettiği olumlu duyguların olumsuz duygulardan çok olması ve genel olarak yaşamdan alınan doyum olarak tanımlanmaktadır” (Diener, 1984: 542-575). Öznel iyi oluş tek boyutlu bir yapı değildir. Öznel iyi oluş üç yapıdan meydana gelmektedir. Bunlar

olumlu duygular, olumsuz duygular ve yaşam doyumdur (Andrews & Withey, 1976; Diener, 1984: 542-575). Duyuşsal boyutta, pozitif ve negatif duygular, bilişsel boyutta ise yaşam doyumu duygusu yer almaktadır (Diener, 1984: 34-43). İlişkisel mutluluk ise; eşler arasındaki ahengin artması, çatışmanın azalması, iletişim güvenilir bir biçimde sağlanması ve mutluluğun artması olarak tanımlanmaktadır (Çolak, 2017: 1-6). Evlilikte eşlerin mutluluk algılarının üst düzeyde olması ve hem evlilikten hem de birbirlerinden hoşnut olarak doyum sağlaması evlilikte uyumu da beraberinde getirmektedir (Sardoğan & Karahan, 2005: 89-102).

Ülkemizde bu değişkenlerin bir arada olduğu araştırmalara rastlanmamakla birlikte son zamanlarda artan boşanma olayları neticesinde ülkemizde aile ve evlilik ile ilgili araştırmalar konu olmaya başlanmıştır. Bu araştırmalara daha fazla ihtiyaç olduğu ve çalışmaların daha da artacağı düşünülmektedir. Araştırmadan elde edilecek bilimsel bulgular neticesinde, eşlere yönelik düzenlenecek olan seminerlere, eğitimlere ve eğitimcilere yön vereceği, ileri zamanlarda eş olacak bireylere ve topluma olumlu katkı sağlayacağı, eşlerin evliliklerinde karşılaşacağı sorunlara ışık tutacağı, ilgili literatüre, aile danışmanlığı eğitimi ve eğitimi alanına pozitif anlamda katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak bu araştırmanın amacı evli bireylerde öznel mutluluk ve ilişkisel mutluluğun evlilik doyumuna etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışma grubuna “Öznel Mutluluk Ölçeği”, “İlişkisel Mutluluk Ölçeği” ve “Evlilik Yaşam Ölçeği” kullanılmıştır. Ana amaç doğrultusunda, aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir:

Alt Problem 1: Evli bireylerin öznel mutluluk, ilişkisel mutluluk ve evlilik doyumu arasında ilişki var mıdır?

Alt Problem 2: Evli bireylerde öznel mutluluk ve ilişkisel mutluluk evlilik doyumunu yordamakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada evli bireylerin öznel mutluluk ve ilişkisel mutluluğun, evlilik doyumuna etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada “İlişkisel Tarama Modeli” kullanılmıştır.

İlişkisel tarama modeli; değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek ve muhtemel sonuçları tahmin etmek için kullanılır. İlişkisel tarama yöntemi

iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişki düzeyini istatistiksel testler kullanarak ölçmeye çalışır.

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evreni 2017 – 2018 yılında İstanbul ili Anadolu yakasında yaşayan evli bireyler oluşturmaktadır. Örneklem kartopu örnekleme yöntemi ile oluşturulmuştur. Kartopu örneklemede bir veya birkaç denek ile veri toplanmaya başlanılır. Süreç ilerledikçe isimler bir kartopu gibi büyüyerek yeni kişilere ulaşma yolu ile istenilen sayıya ulaşılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 122). Çalışmamızın evreni 188 Kadın, 186 Erkek toplam 374 evli bireyden oluşmaktadır. Katılımcıların yaşlarına bakıldığında 30 yaş altı 106, 31- 40 yaş arası 151, 41-50 yaş arası 92 ve 51 yaş üzeri 25 kişidir. Katılımcıların 46'sı temel eğitim, 101'i lise, 150'si lisans ve 77'si lisansüstü eğitim mezunudur. Katılımcıların 119'u 3000 TL altı, 85'i 3001-5000 TL arası, 82'si 5001-7000 TL arası ve 88'i 7000 TL üstü gelire sahiptir. Katılımcıların evlilik türlerine baktığımızda ise 241 birey flört ederek, 133 birey ise görücü usulü ile evlenmiştir. Katılımcıların 65'i köy ve kasaba, 74'ü ilçe ve 235'i şehir de büyümüştür. Katılımcıların 118'i 5 yıl ve altı, 74'ü 6-10 yıl, 64'ü 11-15 yıl, 50'si 16-20 yıl, 68'i 21 yıl üzeri süredir evlidir. Katılımcıların 274'ünün eşi çalışmakta, 100'ünün ise çalışmamaktadır. Son olarak 91'inin çocuğu bulunmamaktadır. 100 katılımcının bir çocuğu, 128 katılımcının iki çocuğu ve 55 katılımcının üç ve üzeri sayıda çocuğu bulunmaktadır.

Tablo 1: Demografik Değişkenler İçin Sayı ve Yüzde Dağılımı

Tablolar	Gruplar	Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	188	50,3
	Erkek	186	49,7
	Toplam	374	100,0
Yaş	30 Yaş ve Altı	106	28,3
	31-40 Yaş	151	40,4
	41-50 Yaş	92	24,6
	51 ve Üzeri	25	6,7
	Toplam	374	100,0
Eğitim Düzeyi	Temel Eğitim	46	12,3
	Lise	101	27,0
	Lisans	150	40,1
	Lisans Üstü	77	20,6
	Toplam	374	100,0

Gelir Durumu	3000 TL ve Altı	119	31,8
	3001-5000 TL	85	22,7
	5001-7000 TL	82	21,9
	7000 TL ve Üstü	88	23,5
	Toplam	374	100,0
Büyünülen Yer	Köy ve Kasaba	65	17,4
	İlçe	74	19,8
	Şehir	235	62,8
	Toplam	374	100,0
Evlilik Süresi	5 Yıl ve Altı	118	31,6
	6-10 Yıl	74	19,8
	11-15 Yıl	64	17,1
	16-20 Yıl	50	13,4
	21 Yıl ve Üstü	68	18,2
	Toplam	374	100,0
Evlilik Türü	Flört	241	64,4
	Görücü Usulü	133	35,6
	Toplam	374	100,0
Eş Çalışma Durumu	Evet	274	73,3
	Hayır	100	26,7
	Toplam	374	100,0
Çocuk Sayısı	Çocuk yok	91	24,3
	1 çocuk	100	26,7
	2 çocuk	128	34,2
	3 ve üzeri çocuk	55	14,7
	Toplam	374	100,0

Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir

Veri Toplama Araçları

Bireylerle ilgili demografik bilgileri elde etmek amacıyla “demografik bilgi formu” oluşturulmuş ve katılımcılara sunulmuştur. Bireylerin öznel mutluluklarına ulaşmak için “Öznel Mutluluk Ölçeği”, ilişkilerindeki mutluluklarını belirlemek için “İlişkilerde Mutluluk Ölçeği” ve evlilik doyumlarını ölçmek için “Evlilik Yaşamı Ölçeği” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Evli bireylerin; cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, gelir durumu, bireyin büyüdüğü yer, evlilik süresi, çocuk sayısı, evlilik türü ve eşin çalışma durumu hakkında bilgi almak için araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi formudur.

Öznel Mutluluk Ölçeği

Öznel Mutluluk Ölçeği'nin (Lyubomirsky & Lepper, 1999) orijinal hali 7'li likert türü ölçme aracı olan Öznel Mutluluk Ölçeği 4 betimsel maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin 4. Maddesi ters kodlanmaktadır. Ölçeğin alt boyutları olmamakla birlikte ölçekten en az 4, en fazla 28 puan alınmaktadır. Ölçekten alınacak yüksek puanlar bireyin öznel mutluluğunun yüksek olduğuna işaret etmektedir. Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya'dan 2732 katılımcı ile yapılan 14 çalışma ölçeğin iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı .86 olarak bulunmuştur. Üç hafta arayla elde edilen test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise .72 olarak bulunmuştur.

Öznel Mutluluk Ölçeği'nin (Subjective Happiness Scale) Türkçe formu Türkçeye çevrilmiş ve geçerlik güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır (Akın & Satıcı, 2011: 65-77). Araştırma 340 üniversite öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Dilsel eşdeğerlik çalışmasında, Öznel Mutluluk Ölçeği'nin Türkçe ve orijinal formlarında bulunan maddeler arasındaki korelasyon katsayıları .72 ile .82 arasında bulunmuştur. Açımlayıcı faktör analizinde 4 maddenin toplam varyansın %46'sını açıkladığı ve maddenin tek boyutta toplandığı görülmüştür. Ölçeğin faktör yükleri .34 ile .84, madde toplam korelasyonu puanları ise .55 ile .76 arasında sıralanmaktadır. Öznel mutluluk ölçeğinin iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı .86, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise .73 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar Öznel Mutluluk Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada ise ölçeğin güvenilirlik katsayısı .619 olarak hesaplanmıştır.

İlişkilerde Mutluluk Ölçeği

İlişkilerde Mutluluk Ölçeği (Relationship Happiness Questionnaire) 6 maddelik ve 7'li likert bir ölçme aracıdır. Ölçek maddeleri; sevgi, mutluluk, genel doyum, ilişkinin devamı, sorunların ciddiyeti ve ilişkiye bağlılık düzeyi ile ilgili algıları ölçmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 6, en yüksek puan ise 42'dir.

Ölçeğin orijinalinin iç tutarlılık katsayısı .87'dir. İki ve yedi hafta arasında değişen iki uygulamadan elde edilen test- tekrar test güvenilirlik katsayısı .90'dır. Ölçüt geçerliği çalışmasında "Triangular Love Scales" kullanılmış ve geçerlik katsayısı .82 bulunmuştur. Triangular Love Scales üçgen Sevgi Kuramına dayanmaktadır. Ölçeğin Türkiye'de standardizasyonu yapılmış olup ölçeğin orijinal bulgularına yakın bulgular elde dirmiştir. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .80 olarak bulunmuştur. Ölçeğin iki yarım test güvenilirlik değeri .80 ve test- tekrar test güvenilirlik katsayısı .86 bulunmuştur. Ölçeğin geçerlik katsayısı ise .69 olarak hesaplanmıştır (Kışlak, 2002: 37-43). Bu araştırmada ise ölçeğin güvenilirlik katsayısı ,609 olarak hesaplanmıştır.

Evlilik Yaşamı Ölçeği

Araştırmada bireylerin evlilik doyum düzeylerini belirlemek amacıyla Tezer (1996) tarafından geliştirilmiş olan Evlilik Yaşam Ölçeği kullanılmıştır. Evlilik Yaşam Ölçeği, 10 madde ve beşli likert tipli bir ölçektir. Ölçekte her maddeye verilecek yanıt " Kesinlikle Katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım", "Katılıyorum" ve "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneklerinden meydana gelmektedir. Ölçekte puanlama 1-5 arasında ağırlık verilmiştir. Ölçekte bu sıra olumsuz madde içeren 2. 4. ve 5. sorularda 5-1 arasında ağırlık verilmiştir. Bu araştırmada ise ölçeğin güvenilirlik katsayısı ,865 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 2: Ölçeklerin Güvenirlik Analizi

Ölçekler	Cronbach's Alfa
Öznel Mutluluk Ölçeği	,619
İlişkilerde Mutluluk Ölçeği	,609
Evlilik Yaşamı Ölçeği	,865

Tablo 2'de Öznel Mutluluk Ölçeği, İlişkilerde Mutluluk Ölçeği ve Evlilik Yaşamı Ölçeği Cronbach's Alfa güvenilirlik katsayıları verilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamında ulaşılan verilerden elde edilen bulgular yer almaktadır.

Tablo 3: Araştırmada Kullanılan Ölçeklere Ait Betimleyici İstatistikler

Ölçekler	Min	Max	Çarpıklık	sh	Basıklık	sh	\bar{x}	ss
Öznel Mutluluk Ölçeği	4	28	-,504	,126	,583	,252	20,90	4,22
İlişkilerde Mutluluk Ölçeği	16	42	-,735	,126	,480	,252	33,22	4,23
Evlilik Yaşamı Ölçeği	16	50	-,756	,126	,218	,252	39,92	7,06

Öznel Mutluluk Ölçeği, İlişkilerde Mutluluk Ölçeği ve Evlilik Yaşamı Ölçeği puanları için minimum - maksimum değerler, eğiklik-basıklık değerleri ve standart hataları, ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3'te gösterilmiştir.

Öznel Mutluluk Ölçeği için puan aralığı 4 - 28 arasında, çarpıklık =-,504 olarak ve standart hatası=,126 olarak, basıklık=,583 ve standart hatası=,252, ortalama=20,90 ve standart sapma=4,22 olarak hesaplanmıştır.

İlişkilerde Mutluluk Ölçeği için puan aralığı 16-42 arasında, çarpıklık=-,735 olarak ve standart hatası=,126 olarak, basıklık=,480 ve standart hatası=,252, ortalama=33,22 ve standart sapma=4,23 olarak hesaplanmıştır.

Evlilik Yaşamı Ölçeği için aralık 16-50 arasında, çarpıklık=-,756 olarak ve standart hatası=,126 olarak, basıklık=,218 ve standart hatası=,252, ortalama=39,42 ve standart sapma=7,06 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 1: Öznel Mutluluk, İlişkilerde Mutluluk ve Evlilik Yaşamı puanları Arasındaki İlişkiye Dair Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

	ÖMÖ	İMÖ	EYÖ
Öznel Mutluluk Ölçeği	r 1	,339	,475
	p	,000	,000
İlişkilerde Mutluluk Ölçeği	r ,339	1	,629
	p ,000		,000
Evlilik Yaşamı Ölçeği	r ,475	,629	1
	p ,000	,000	

Tablo 4'te Öznel Mutluluk Ölçeği, İlişkilerde Mutluluk Ölçeği ve Evlilik Yaşamı Ölçeği puanları arasındaki ilişkiye dair korelasyon analizi sonuçları verilmiştir.

Öznel Mutluluk Ölçeği ile İlişkilerde Mutluluk Ölçeği puanları arasında pozitif yönlü, istatistiki olarak anlamlı seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=,339$; $p<0,05$). Öznel Mutluluk Ölçeği ile Evlilik Yaşamı Ölçeği puanları arasında pozitif yönlü, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=0,475$; $p<0,05$).

İlişkilerde Mutluluk Ölçeği ile Evlilik Yaşamı Ölçeği puanları arasında pozitif yönlü, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=,629$; $p<0,05$).

Evlilik Yaşamı puanlarının Öznel Mutluluk ve İlişkilerde Mutluluk Puanlarıncaya Yordanmasına Dair Regresyon Analizi sonuçları aşağıda verilmiştir. Bunun için öncelikle regresyon varsayımları incelenmiştir.

Regresyon analizlerinden geçerli sonuçlar elde edebilmek için bazı varsayımların karşılanması gerekmektedir. Regresyon analizlerinin sağlaması gereken varsayımlar aşağıda belirtilmiştir:

- 1) Çoklu doğrusal bağlantı varsayımı
- 2) Otokorelasyon varsayımı
- 3) Artıkdeğerlerin normalliği varsayımı
- 4) Artık değerlerin ortalaması varsayımı
- 5) Sabit varyans varsayımı

Regresyon modellerinin varsayımlarının test edilmesi sonucunda ulaşılan bulgular aşağıdaki Tablo 5’te sunulmuştur:

Tablo 5: Regresyon Modelleri İçin Varsayımların Sınanması

Model	Çoklu Doğrusallık Varsayımı		Oto korelasyon Varsayımı	Artık Değerlerin Normalliği Varsayımı	Artık Değerlerin Ortalaması Varsayımı	Sabit Varyans Varsayımı
	VIF	Tolerans	Durbin Watson			
1	1,000	1,000	1,798	Çarpıklık: -374 Basıklık: .310	0,000	$\chi^2(2)=3,74$; $p<0,05$
2	0,885	1,130	1,781	Çarpıklık: -,302 Basıklık: ,155	0,000	$\chi^2(5)=18,04$; $p>0,05$

Tablo 5’te yer alan veriler değerlendirildiğinde, kurgulanan 1. regresyon modellerinin çoklu doğrusal bağlantı varsayımının, otokorelasyon varsayımının, artık değerlerin ortalaması varsayımının, sabit varyans varsayımının ve artık değerlerin normalliği varsayımının sağlandığı belirlenmiştir. 2. Regresyon modelinin varsayımları incelendiğinde, çoklu doğrusal bağlantı varsayımının, otokorelasyon varsayımının, artık değerlerin ortalaması varsayımının ve artık değerlerin normalliği varsayımının karşılandığı fakat sabit varyans varsayımının karşılanmadığı belirlenmiştir. Kurgulanan regresyon modeli sabit varyans varsayımının karşılandığı varsayımlar olarak yorumlanmıştır.

Tablo 6: Evlilik Yaşamı puanlarının Öznel Mutluluk ve İlişkilerde Mutluluk Puanlarıncaya Yordanmasına Dair Regresyon Analizi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B(b)	B’nin Standart Hatası	Beta	t	p
Evlilik Yaşamı (Model 1)	Sabit	5,127	2,250	-	2,278	,023
	İlişkisel Mutluluk	1,047	,067	,629	15,589	,000
Evlilik Yaşamı (Model 2)	Sabit	,335	2,202	-	,152	,879
	İlişkisel Mutluluk	,880	,067	,528	13,185	,000
	Öznel Mutluluk	,495	,067	,296	7,381	,000
Model	R ²	s.d	F	Model (p)		
Model 1	0,395	1/372	243,024	0,000		
Model 2	0,473	1/371	166,226	0,000		

Tablo 6’da Evlilik Yaşamı Ölçeği puanlarının Öznel Mutluluk Ölçeği ve İlişkilerde Mutluluk Ölçeği puanlarınca yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları verilmiştir

Regresyon analizinde ‘Stepwise’ yöntemi tercih edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda iki model elde edilmiştir. İlk modelde Evlilik Yaşamı Ölçeği puanlarının yordayıcısı olarak İlişkilerde Mutluluk Ölçeği puanları bulunmuştur. Test edilen regresyon modeli istatistiki açıdan anlamlı bulunmuştur ($F(1/372)=243,034$; $p<0,001$). İlişkilerde Mutluluk Ölçek toplam puanının Evlilik Yaşamı Ölçek puanının %39,5’lik kısmını açıkladığı belirlenmiştir.

İkinci modelde Evlilik Yaşamı Ölçeği puanlarının yordayıcısı olarak İlişkilerde Mutluluk Ölçeği ve Öznel Mutluluk Ölçeği toplam puanları bulunmuştur. Kurulan model istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F(2/371)=166,226$; $p<0,001$). Öznel Mutluluk Ölçeği ve İlişkilerde Mutluluk Ölçeği toplam puanının Evlilik Yaşamı Ölçeği puanının %47,3’lük kısmını açıkladığı belirlenmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Çalışmada öncelikle “Evli bireylerin öznel mutluluk, ilişkisel mutluluk ve evlilik doyumu arasında ilişki var mıdır?” şeklinde ifade edilen araştırma sorusuna cevap aranmıştır. Araştırma sonucuna öznel mutluluk ile ilişkide mutluluk arasında orta düzeyde, öznel mutluluk ile evlilik doyumu arasında orta düzeyde pozitif anlamlı ilişki bulunmaktadır. İlişkide mutluluk ile evlilik doyumu arasında ise yüksek düzeyde pozitif anlamlı ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki, beklenen bir durumdur. Elde edilen bulguların literatürle uyumlu olduğu görülmüştür. Kaya (2017) tarafından kadınlar üzerinde yapılan çalışmada evlilikte doyum ile ilişkilerde mutluluk arasında orta düzeyde pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. Kaya’nın tespit ettiği ilişki düzeyi bu çalışmada tespit edilene göre daha düşüktür.

Canbulat ve Çankaya (2014) öznel iyi oluş ve evlilikte doyum arasında orta düzeyde pozitif ilişki tespit etmiştir. Bu sonuçlar, bireyin genel mutluluğunun evliliğindeki mutlulukla alakalı olduğu ikisinin birbirini etkilediği söylenebilir. Yani evliliğinde doyum sağlayan ilişkilerinde mutlu olan kişiler genel olarak da mutludur denilebilir.

Çalışmada sonrasında “Evli bireylerde öznel mutluluk ve ilişkisel mutluluk evlilik doyumunu yordamakta mıdır?” şeklinde ifade edilen araştırma sorusuna yönelik sonuç ve tartışma yer almaktadır. Araştırma kapsamında

ayrıca evlilik doyumun, öznel mutluluk ve ilişkilerde mutluluk tarafından yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Öznel mutluluk hem tek başına hem de ilişkilerde mutluluk ile birlikte evlilik doyumunun anlamlı birer yordayıcılarıdır. Özel mutluluk tek başına evlilikte doyumun yüzde 40'ını yordamaktadır. Özel mutluluk ve ilişkilerde mutluluk, birlikte evlilikte doyumun yüzde 47'sini yordamaktadır. Literatürde bu çalışmaya benzer bir çalışmaya rastlanmıştır. Çağ ve Yıldırım (2016) tarafından yapılan araştırmada, algılanan eş desteği, cinsel yaşam memnuniyeti ve eğitim düzeyinin, evlilik doyumunun anlamlı yordayıcıları olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmada elde edilen sonuca göre evlilikte doyum için bireyin hem genel doyumunda hem de evliliğinde mutlu olması gerektiği söylenebilir.

Mutluluğun tek başına evlilikte doyumun çok kuvvetli bir açıklayıcısı olduğu anlaşılmaktadır. Buradan mutlu evlilerin evliliklerinin sağlıklı yürüdüğü sonucuna varılabilir.

Öneriler

Araştırma bulgularına dayalı olarak aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

- Evlilik alanında çalışan uzmanlar, evli bireylerle ilgilenirken, onlara destek verirken, genel mutluluk ve evlilikte mutluluğu göz önünde bulundurmalıdır.
- Evlilik doyumunu üzerine yapılacak olan eğitim çalışmalarında mutluluk kavramına özel önem verilmelidir.
- Literatürde evlilikte doyum, öznel mutluluk ve ilişkilerde mutluluk kavramları arasındaki açıklayıcı ve yordayıcı ilişkiyi ortaya koymaya yönelik bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma bu yönüyle bir ilk özelliği taşımaktadır. Sonuçların net ortaya koyulması açısından benzer araştırmaların yapılması önerilmektedir.

Kaynakça | References

- Akın, A., & Satıcı, S. A. (2011). Öznel Mutluluk Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(21): 65-77.
- Andrews, F., & Withey, S. (1976). *Social indicators of well being*. New York: New York Plenum Press.
- Canbulat, N., & Çankaya, Z. C. (2014). Evli bireylerin öznel iyi olma düzeylerinin yordanması. *Ege Eğitim Dergisi*, 2(15): 556-576.
- Çağ, P. & Yıldırım, İ. (2016). Evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39).
- Çolak, A. M. (2017). *Kadınların cinsel doyumunun ilişki mutlulukları üzerine etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demiray, Ö. (2006). *Evlilikte uyumun demografik özelliklere göre incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Diener, E. (1984). Subjective well being. *Psychological Bulletin*, 95(3): 542-575.
- Diener, E. (2000). Subjective well-being: the science of happiness and a proposal for a national index. *American Psychologist*, 55(1): 34-43.
- Dzokoto, V., Hicks, T., & Miller, E. (2007). Student lifestyles and emotional well-being at a historically black university. *Faculty Working Papers from the School of Education*, 127(4): 511-522.
- Edwards, C. (2000). Grade inflation: The Effects on educational quality and personal well being. *Education Journal*, 120(3): 538-546.
- Güneş, F. (2011). Aile, evlilik, akrabalık ve hane. A. Kasapoğlu, & A. Karkıner içinde, *Aile Sosyolojisi* (s. 29-41). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Güngör, H. C. (2007). *Evlilik doyumunu açıklamaya yönelik bir model geliştirme* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güvenç, B. (2015). *İnsan ve kültür*. İstanbul: Boyut Yayın Grubu.

- Kamya, H. (2000). Hardiness and spiritual well-being among social work students: implications for social work education. *Journal of Social Work Education*, 36(2): 231-240.
- Kaya, N. (2017). *Kırsal ve kentsel alanda yaşayan evli kadınların evlilik uyumu evlilik doyumu ve ilişkilerde mutluluk düzeylerinin karşılaştırılması ve incelenmesi*(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).T.C İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kim-Prieto, C., Diener, E., Tamir, M., Scollon, C., & Diener, M. (2005). Integrating the diverse definitions of happiness: A time-sequential framework of subjective well-being. *Journal of Happiness Studies*, 6, 261-300.
- Klein, D. (2013). *Filozofun mutluluk seyahatnamesi epikuros'la felsefi yolculuklar*.(A. Sezgintüredi, Çev.) İstanbul: Aylak Kitap.
- Lucas, R., & Diener, L. (2004). *Encyclopedia of applied psychology*(Cilt 3). Elsevier Academic Press.
- Lyubomirsky, S., & Lepper, H. (1999). A measure of subjective happiness: preliminary reliability and construct validation. *Social Indicators Research*, 46(2): 137-155.
- Oosterwegel, A., & Oppenheimer, L. (2002). Jumping to awareness of conflict between self-representations and its relation to psychological wellbeing. *International Journal of Behavioral Development*, 26(6): 548-555.
- Rice, T., & Steele, B. (2004). Subjective well-being and culture across time. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 35(6): 633-647.
- Sardoğan, M. E., & Karahan, T. F. (2005). Evli bireylere yönelik bir insan ilişkileri beceri eğitimi programının evli bireylerin evlilik uyum düzeylerine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38(2): 89-102.
- Tezer, E. (1996). Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: evlilik yaşamı ölçeği. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7): 1-6.
- Weston, R., & Hughes, J. (1999). *Family forms: Family well being*. Australian Institute of Family Studies.
- Yarcheski, A., Mahon, N., & Yarcheski, T. (2001). Social support and well-being in early adolescents: the role of mediating variables. *Clinical Nursing Research*, 10(2): 163-181.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık

Değerlendirme	İki Dış Hakem / ift Taraflı Krleme
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Turnitin
ıkar atışması	çıkar atışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Etik Bildirim	dergi@isavak.org
Lisans	Yazarlar dergide yayımlanan alışmalarının telif hakkına sahiptirler ve alışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Plagiarism Checks	Yes – Turnitin
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Complaints	dergi@isavak.org
License	CC BY-NC 4.0 This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

Grupla Psikolojik Danışma Uygulamalarının Boşanmış Ebeveyne Sahip Ergenlerin Depresif Belirtilerine Etkisinin İncelenmesi*

Rana BULDUK**

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, boşanmış ebeveynlere sahip ergenlere grupla psikolojik danışma uygulaması yapıldığında, ergenlerin depresyon durumlarında değişim olup olmadığını incelemektir. Bu araştırma İstanbul İli, Beyoğlu İlçesi, Kasımpaşa Anadolu Lisesi 9 ve 11. sınıf öğrencileri ile çalışılmıştır. Öğrencilerin 10'u kız, 10'u erkek olmak üzere toplam 20 öğrenci deney grubunu oluşturmaktadır. Kontrol grubunda ise 7 kız 13 erkek olmak üzere toplam 20 öğrenci bulunmaktadır.

Grupla psikolojik danışma programının oluşturulmasının akabinde çalışma yapılacak ergenlik çağındaki öğrencilerden çalışma grubu seçilmiştir. Gruplar gönüllülük esası göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur. Uygulamaya başlamadan önce deney ve kontrol grubuna ön-test olarak Beck Depresyon Envanteri uygulanmıştır. Deney grubuna Grupla Psikolojik Danışma uygulamaları kapsamında haftada bir gün 90 dakika olmak üzere 12 oturumluk grupla psikolojik danışma uygulamaları çalışılmış, kontrol grubu ile herhangi bir çalışma ya da uygulama yapılmamıştır. Yapılan araştırmada, "4x2'lik ön-test-son-test kontrol gruplu deneysel desen" kullanılmış olup "p<0,05" değeri kabul edilmiştir. Ardından istatistiksel testlerin anlamlılık düzeyine bakılmıştır. Araştırmadan elde edilen veri sonuçlarının analizinde kişi sayısının 30'dan az olması sebebi ile "Non-Parametrik testler" kullanılmıştır. Veri analizlerinde "Mann Whitney U testi ve Wilcoxon işaretili sıralar testi" kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına bilgisayar ile SPSS istatistik paket programı kullanılarak ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda, anne ve babası boşanmış olan, bir gelişim dönemi olan ergenlik döneminde bulunan öğrencilere uygulanan grupla psikolojik danışma uygulamalarının, ergenlerin depresyon düzeyi puanlarının azalmasına etki ettiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, Depresyon, Boşanma, Grupla Psikolojik Danışma Uygulamaları

Sorumlu Yazar:

Rana Bulduk

E-Posta:

ranabulduk@yandex.com

e-ISSN: 3023-641X

Geliş Tarihi: 03.10.2023

Kabul Tarihi: 25.11.2023

Yayın Tarihi: 31.12.2023

* Bu makale, "Grupla Psikolojik Danışma Uygulamalarının Boşanmış Ebeveyne Sahip Ergenlerin Depresif Belirtilerine Etkisinin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** ORCID: 0009-0008-6027-1140 | ranabulduk@yandex.com

Investigation Of The Effects Of Group Psychological Counseling On Depressive Symptoms Of Adolescents With Divorced Parents*

Rana BULDUK**

ABSTRACT

Purpose of this study, when group counseling is applied to adolescents with divorced parents, it is aimed to examine whether there is a change in depression status of adolescents with divorced parents.

This research was carried out on the 9th and 11th grade students at the Kasımpaşa Anatolian High School in Beyoğlu, İstanbul.

A total of 20 students, 10 girls and 10 boys, 20 students were the experimental group, 7 girls and 13 boys, 20 students were the control group. After the training program was prepared, the student group was chosen. Groups were formed on a voluntary basis. Beck Depression Inventory was applied to the experimental and control groups as a pre-test.

In the experimental group, with in the scope of group psychological counseling practices, 12 sessions of group counseling sessions were applied 90 minutes in a week and the control group was not subject to any treatment.

In the study, 4x2 statistical pre-test-post-test control group experimental design pattern was used, and $p < 0.05$ was accepted and statistical tests were evaluated. In the analysis of the data obtained from the study, non-parametric tests were used because the number of people was less than 30. Mann Whitney U test and Wilcoxon Signed Sort test were used for data analysis.

There sults of the analysis were obtained by using SPSS statistical software. As a result of the study, it was seen that psychological counseling with the group applied to students whose parents were divorced in adolescents led to a decrease in the depression level scores of the adolescents.

Keywords: Subjective Happiness, Relational Happiness, Marital Satisfaction

Corresponding author:
Rana Bulduk

E-Mail:
ranabulduk@yandex.com

e-ISSN: 3023-641X

Received: 03.10.2023

Accepted: 25.11.2023

Published: 31.12.2023

* This article is extracted from master thesis dissertation entitled "Investigation of The Effects of Group Psychological Counseling On Depressive Symptoms Of Adolescents With Divorced Parents" (Istanbul/Turkey, 2019).

** ORCID: 0009-0008-6027-1140 | ranabulduk@yandex.com

Citation: Bulduk, R. (2023). Investigation of the effects of group psychological counseling on depressive symptoms of adolescents with divorced parents. *Aile Journal*, 1(1), 101-121. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10561135>

GİRİŞ

Araştırmada, 15- 18 yaş arası ergenleri kapsayan çalışma üç ay süre ile düzenli olarak haftada bir gün olacak şekilde grupla psikolojik danışma etkinlikleri ile yapılmıştır. İlk olarak 9. ve 11. sınıf seviyelerinden oluşturulan örnekleme Beck Depresyon Envanteri uygulanmıştır. Eşit sayılarda bireylerden oluşan deney ve kontrol grupları oluşturulmuş ve deney grubuna 12 oturumluk grupla psikolojik danışma etkinlikleri uygulanırken, kontrol grubuna herhangi bir uygulama yapılmamıştır. Üç aylık çalışma tamamlandıktan sonra tekrar Beck Depresyon Envanteri uygulanarak depresyon seviyeleri ölçülmüştür.

Bu araştırmada; boşanmış ebeveynlere sahip ergenlerin depresif belirtilerine grupla psikolojik danışma uygulamalarının etkisinin olup olmadığı incelenmektedir.

Araştırmada temel olarak, boşanmış ebeveyne sahip (15-18 yaş arası) ergen bireylerdeki depresif belirtilere grupla psikolojik danışma uygulamalarının etkisinin var olup olmadığı problemi ele alınmaktadır.

Araştırmanın diğer alt problemleri ise şunlardır:

Alt Problem 1: Deney ve kontrol gruplarının ön test puanları arasında anlamlı fark var mıdır?

Alt Problem 2: Deney ve kontrol gruplarının son test puanları arasında anlamlı fark var mıdır?

Alt Problem 3: Deney gruplarının ön test ve son test puanları arasında anlamlı fark var mıdır?

Alt Problem 4: Kontrol gruplarının ön test ve son test puanları arasında anlamlı fark var mıdır?

Bu çalışmanın amacı; boşanmış ebeveynlere sahip ergenlere grupla psikolojik danışma uygulaması yapıldığında, boşanmış ebeveynlere sahip ergenlerin depresif belirtilerinde değişim olup olmadığının araştırılmasıdır.

Bu araştırmanın temel amaçlarına ek olarak, boşanmış ebeveyne sahip lise öğrencilerinin depresyon puanlarının cinsiyetlerine, yaşlarına, sınıf düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi amaçlanmaktadır.

Çocuk ve ergenlerin fiziksel ve ruhsal gelişimlerinde ailenin rolü oldukça önemlidir. Aygır (2017) araştırmasında, bir ergenin boşanmış ebeveynlere sahip olup olmaması, onun zihinsel ve ruhsal gelişiminde etkili olan

etmenlerden biri olduğunu belirtmektedir. Ülkemizde son yıllarda giderek artan boşanma oranı, doğal olarak boşanmış ebeveyne sahip çocuk sayısında da artışa sebep olmaktadır. Bu boşanmaların gerçekleşme şekilleri de çocuğun psikolojik sağlığı açısından büyük önem taşımaktadır. Yaşanan boşanmaların içerisinde, çocuğun ruhsal gelişimini olumsuz etkileyecek şekilde gerçekleşen boşanmaların oranı az değildir. Boşanma sürecinde çocuğun maruz kaldığı olaylar, düşünce sistemini olumsuz etkileyebilmektedir. Bu dönemde çocuğun maruz kaldığı yaşantılar ve düşünce sistemindeki değişmeler, depresif duygularını ve akılcı olmayan inançlarını artırabilmektedir.

Çalışmanın temel amacı boşanmış ebeveynlerin çocuklarının depresif belirtilerinin grupla psikolojik danışma sürecinden etkilenip etkilenmediğinin ortaya çıkarılması olarak belirlenmiştir.

Bugüne kadar boşanma ve depresyon arasında ilişki olabileme ihtimali ile ilgili ülkemizde ya da yabancı kaynaklarda çeşitli çalışmalar mevcuttur. Bu mevcut çalışmalar sonrasında boşanmanın depresyona etkisi olduğu saptanmıştır. Ayrıca gelişim dönemlerinden biri olan ergenlik evresinin taşıdığı özelliklerin de başlı başına depresyona neden olabileceği yapılan araştırmalarca belirlenmiştir. Boşanmış ebeveynlerin çocuklarında görülen depresyon düzeylerinin ya da ergenlik döneminin getirmiş olduğu depresyon konularında ayı ayrı pek çok çalışma yapıldığı tespit edilmiştir. Fakat boşanmış anne-babaya sahip ergenlerde depresyon düzeyinin incelendiği çalışmalar hatta 15-18 yaş aralığı ile çalışılmış benzer nitelik taşıyan araştırmalara rastlanmamakla birlikte, ergenlerde depresyon düzeyini azaltmaya yönelik grupla psikolojik danışma uygulamalarının kullanıldığı çalışmalara da rastlanmamıştır. Bu nedenle çalışmanın kendi alanında özgün bir çalışma olacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel teknikler ile deneysel uygulama ve verilerin analizi anlatılmaktadır.

Araştırmanın Deseni

Bu çalışma; grupla psikolojik danışma uygulamalarının ergenlik döneminde bulunan, anne ve babası boşanmış lise öğrencilerinin Beck Depresyon Envanteri ile ölçülen depresyon düzeyi üzerindeki etkisini test etme amacına hizmet eden deneysel bir araştırmadır. Çalışmada Beck Depresyon Envanteri ön test ve son test olarak tüm grup üyelerine uygulanmıştır.

Araştırmada sosyal bilimlerde, özellikle de eğitim ve psikoloji dallarında çoğunlukla kullanıldığı görülen desenlerden biri olan “ön-test son-test kontrol gruplu (splitplot) deneysel desen” kullanılmıştır. Çalışmadaki desen 4x2'lik ön test - son test kontrol gruplu deneysel desendir. Bu desende birinci etmen farklı deneysel işlem koşullarını yani kontrol - deney gruplarını, ikinci etmen ise zamana bağlı olarak değişimleri tespit edebilmek amacıyla yapılan tekrarlı ölçümleri (ön test ve son test) göstermektedir. Yapılan araştırma iki deney grubu ve iki kontrol grubu olmak üzere toplam dört gruptan oluşmaktadır. Bu dört gruba ön test ve son test olmak üzere iki işlem olarak Beck Depresyon Envanteri uygulanmaktadır. Yani bu çalışmada (4x2), birinci etmen grup sayıları, ikinci etmen Beck Depresyon Envanteri'nin ön test-son test olarak iki kere uygulanmasıdır.

Bu araştırmanın temel amacı, grupla psikolojik danışma uygulamalarının katılımcıların depresyon düzeyi üzerindeki etkilerini araştırmaktır. Bu bağlamda araştırmanın “bağımsız değişkeni”, tüm grup üyelerine uygulanan ön-test ve son-test arasında yalnızca deney gruplarında yer alan bireylere uygulanmış olan 90 dakikadan meydana gelen haftada 1 kez olmak şartıyla 12 oturumluk grupla psikolojik danışma uygulamalarıdır. Araştırmanın bağımlı değişkenleri ise, Beck Depresyon Ölçeği ile ölçülen depresyon düzeyleridir.

Deneysel uygulamaların öncesinde katılımcılar; deney ve kontrol gruplarına atanmışlardır. Yapılan araştırmada deney ve kontrol gruplarında bulunmakta olan katılımcılara deneysel işlemin öncesinde Kişisel Bilgi Formu ve Beck Depresyon Envanteri uygulanmıştır. Ardından deney gruplarında yer alan katılımcılara her bir oturum ortalama 90 dakika olmak üzere planlanan toplam 12 oturumluk grupla psikolojik danışma uygulamasına geçilmiştir. Bu zaman diliminde kontrol grubuna araştırma süresince herhangi bir işlemde bulunulmamıştır. Deney gruplarına uygulanan deneysel işlem sonlandıktan sonra deney ve kontrol gruplarına tekrar Beck Depresyon Envanteri uygulanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmaya katılım sağlayan bireyler, İstanbul ilinde ikamet eden, 15-18 yaş aralığında, lise eğitimine devam etmekte olan ve ebeveynlerinin boşanmış olduğu bilgisine ulaşılan 9. ve 11. sınıf öğrencileridir. 51 öğrenci içerisinde, Beck Depresyon Ölçeği uygulandıktan sonra (ön-test) sonucunda belirlenen ölçütlere uyan, çalışmalara düzenli katılmaya istekli ve grupta yer almaya gönüllü olan 9 ve 11. sınıf öğrencilerinden deney grupları oluşturulmuş olup deney grubunu da kendi içinde seviye grubu olarak ikiye ayrılmıştır. Seviye grupları on kişi olarak oluşturulmuştur. Deney grubu içinde yer alan; 9. sınıf öğrencileri ile deney-1 grubu ve 11. sınıf öğrencileri ile deney-2 grubu olarak çalışılmıştır. Kontrol gruplarında yer almayı kabul eden öğrencilerden 9. sınıf öğrencileri ile kontrol-1 ve 11. sınıf öğrencileri ile kontrol-2 grupları oluşturulmuştur. Deney-1 grubunda 5 kız, 5 erkek öğrenci; deney-2 grubunda 5 kız, 5 erkek öğrenci bulunmaktadır. Kontrol-1 grubunda 6 kız, 4 erkek öğrenci ve kontrol-2 grubunda ise 7 erkek, 3 kız öğrenci yer almaktadır. Grup dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Grup Dağılımı

Grup	Sınıf	Cinsiyet	Sayı
Deney-1	9. Sınıf	Erkek	5
		Kız	5
Deney-2	11. Sınıf	Erkek	5
		Kız	5
Kontrol-1	9. Sınıf	Erkek	4
		Kız	6
Kontrol-2	11. Sınıf	Erkek	7
		Kız	3
Toplam			40

Tablo 2: Cinsiyet Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri

	F	%
Erkek	27	57,5
Kız	23	42,5
Toplam	40	100,0

Anne- babası boşanmış durumda olan lise öğrencilerinden gönüllülük esasına göre oluşturulan örnekleme; tablo 3.1’de görüldüğü üzere, örneklem grubunun 17’si (%42,5) kız; 23’ü (%57,5) erkek olmak üzere toplam 40 bireyden oluşmaktadır.

Öte yandan, boşanmış ebeveyne sahip örneklem grubunu oluşturan bireylerin 20'si (%50) 15 yaş grubunda ve 20'si (%50) 17 yaş grubunda bulunmaktadır. Grupların homojen olması için çalışılmış fakat gönüllülük esası ön planda tutulmuştur.

Çalışma Gruplarının Oluşturulması

Deney ve kontrol grubuna dahil edilecek öğrencilerin seçimi sürecinde, ebeveynleri boşanmış 51 öğrenciye Beck Depresyon Envanteri (ön test) uygulanmıştır. Ancak eksik doldurma, boş verme veya gönülsüzlük sebebiyle Beck Depresyon Envanteri uygulanan 11 katılımcının formları değerlendirme dışı bırakılarak toplam 40 katılımcının formları analize tabi tutulmuştur.

Gruplar oluşturulurken bu araştırma kapsamında, araştırmaya katılmaya kişisel değişkenleri saptamak ve kontrol altına alabilmek amacıyla hazırlanan bir kişisel bilgi formu da uygulanmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanmış olan kişisel bilgi formunda öğrencilerin yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi olmak üzere araştırmanın sürecini ve sonuçlarını etkileyici niteliğe sahip olduğu düşünülen faktörlerin belirlenmesi amacıyla çeşitli sorular yer almaktadır. Belirlenen kıstasları sağlayan ve görüşmeye çağrılan 40 öğrenci ile yapılan ön görüşmede gönüllülük esası hatırlatılarak bu çalışmaya zaman ayırabilecek ve katılmak isteyen öğrenciler belirlenmiştir. Netice itibariyle araştırma bulguları deney gruplarında 20 ve kontrol gruplarında 20 olmak üzere toplamda 40 katılımcı üzerinden hesaplanmıştır. Deney ve kontrol gruplarının uygulanan envantere ilişkin ön test sonuçları Tablo 3 ve 4'te verilmiştir.

Tablo 3: Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Sonuçları

Ölçek	Grup	Sayı	Ortalama	Standart Sapma
Beck Depresyon Ölçeği	Deney-1	10	18,30	6,50
	Kontrol-1	10	16,70	6,78
	Deney-2	10	23,10	13,18
	Kontrol-2	10	14,00	6,90

Beck Depresyon Envanteri sonuçlarına göre; deney-1 grubunda cevapların puan ortalaması 18,30, kontrol-1 grubunda cevapların ortalaması 16,70'tir. Standart sapma puanları ise deney-1 grubunun 6,50, kontrol-1 grubunun 6,78 olduğu görülmektedir.

Deney-2 grubunda cevapların puan ortalaması 23,10, kontrol-2 grubunun cevap ortalamaları 14,00'dır. Standart sapma puanlarına baktığımızda deney-2 grubunun 13,18, kontrol-2 grubunun 6,90 olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Deney ve Kontrol Grupları Ön Test Sonuçları Mann Whitney U-Testi Sonuçları

	Gruplar	Sayı	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Beck	Deney-1	10	11,30	113,00	42,00	0,54
	Kontrol-1	10	9,70	97,00		
Ölçeği	Deney-2	10	12,90	129,00	26,00	0,07
	Kontrol-2	10	8,10	81,00		

Deney-1 ve kontrol-1 grupları için ($U=42.00$, $p>0.05$) Beck Depresyon Envanteri'nden elde edilen ön test puanları açısından gruplar arasında işlem öncesinde anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Deney-2 ve kontrol-2 grupları için ($U=26.00$, $p>0.05$) Beck Depresyon Envanteri'nden elde edilen ön test puanları açısından gruplar arasında işlem öncesinde anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada bağımlı değişken ölçümü, aşağıda anlatılan ölçme araçları yardımıyla gerçekleştirilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu, çalışmaya katılmış olan bireylere; cinsiyeti, yaşları, sınıf düzeyleri gibi konuları belirlemek amacıyla beş soru içeren bir formdur.

Beck Depresyon Envanteri

Aaron Beck ve arkadaşları tarafından geliştirilen (1961) Beck Depresyon Envanteri'nin Türkçe uyarlaması, 21 maddeden oluşmakta ve envantere kişi kendisini değerlendirmektedir. Beck Depresyon Envanteri'nin her maddesi ayrı ayrı depresyonla ilgili davranışsal özellikleri belirtmektedir. Her maddenin puan aralığı aynı olmakla birlikte 0-3 puan aralığında bir değer alınmaktadır (Kırdök, 2017: 28).

Beck Depresyon Envanteri'nin amacı, bireyin depresyon belirtilerinin seviyesini sayısal olarak ifade etmektir, depresyon tanısı koyma amacı

gütmemektedir. Ölçekte yer alan 21 madde, depresif psikiyatri hastaları ve depresif olmayan psikiyatri hastalarının klinik gözlemleri sonucu üretilmiştir. Her iki hasta grubunun sıklıkla ve nadiren sergiledikleri tutum ve davranışların bütünüdür (Avşar, 2007: 51).

Beck Depresyon Envanteri, bireyin depresyonun evreleri ve şiddetini ölçmek için, 4'lü likert tipi, 21 soru şeklinde düzenmiş ve cevaplama ortalama olarak 10 ila 15 dakika kadar zaman almaktadır (Avşar, 2007: 52).

Beck Depresyon Envanteri'nde bulunan sorular şu şekilde sınıflandırılmaktadır; 1. Üzüntü 2. Karamsarlık 3. Başarısızlık duygusu 4. Memnuniyetsizlik 5. Suçluluk 6. cezalandırılma beklentisi 7. Kendini hor görme (beğenmeme) 8. Kendini suçlama 9. İntihara eğilimli düşünceler 10. Ağlama nöbetleri 11. Asabiyet 12. Sosyallikten uzaklaşma 13. Kararsızlık 14. Bedensel imaj değişimi 15. Geciktirme 16. Uykusuzluk 17. Bitkinlik 18. İştah kaybı 19. Kilo kaybı 20. Fiziksel Kaygılar 21. Cinsel isteksizlik (Avşar, 2007: 53).

Bunlardan 11 tanesi bilişsel, 2 tanesi duygusal, 2 tanesi açıkça gözlenen tutum, 1 tanesi ise kişiler arası problemler, 5 tanesi somatik belirtileri ölçmeye yaramaktadır. Ölçekten 17 puan alınması klinik depresyonu belirlemede yeterli olmaktadır. Her sorunun 0-3 puan aralığında bir değer alabildiği envanteri cevaplayan kişinin seçtiği maddeye göre toplam puanı elde edilmektedir. Cevaplayan kişi en az 0, en fazla 63 puan alabilmektedir. Değerlendirmesi ise şu şekildedir: 05-09 aralığında minimal depresyon (normal), 10-16 aralığında hafif depresyon, 17 – 29 orta depresyon, 30 – 63 şiddetli depresyondur. Ayrıca 4 puan ve altı alınan puan, depresyonu inkar, sahte iyilik hali olarak değerlendirilir ve bu da normal olarak adlandırılmamaktadır (Avşar, 2007: 53).

Beck Depresyon Envanteri, özellikle tıbben problemi olduğu bilinen hastalarda depresyon taraması gayesi ile çeşitli araştırmalarda kullanılmıştır. Türkçe versiyonu incelendiğinde; tedavi gerektirebilecek 17 puan ve üzeri puan alan bireylerin depresyonun %90'lık bir oranla doğru ayırt edebildiği görülmüştür (Avşar, 2007: 54).

Deneyisel Uygulama

Deneyisel uygulamalarda, gönüllü olarak araştırmaya katılım sağlayan bireylerden oluşturulan deney grubuna üç ay boyunca devam eden her biri 90 dakika süren ve 12 oturumdan oluşan grupla psikolojik danışma oturumları şeklinde uygulanmıştır. Araştırma öncesinde katılımcıların ailelerine gerekli bilgilendirmeler yapılmış ve gerekli izinler alınmıştır. Bu süre içerisinde kontrol gruplarına başlangıçta ve sonlandırmada deney

gruplarına uygulanan Beck Depresyon Envanteri uygulanmış fakat onlara deneysel işlem ile alakalı herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Grup danışmanlığı süreci 5 Mart 2018 ile 26 Mayıs 2018 tarihleri arasında yürütülmüştür. Deney-1 ve deney-2 gruplarıyla farklı günlerde olmak üzere her iki grupta da haftada bir oturum gerçekleştirilmiştir. Her bir oturumun uygulamasının planı Tablo 5’te sunulmaktadır.

Oturumlara ilk olarak grubun birbirini anlaması, saygı duyması, grup bilincinin oluşması ve güven ilişkisinin kurulmaya başlaması sağlanmıştır. Oturumlarda “olumlu ve olumsuz duyguların farkına varma, kaygıyla başa çıkma eğitimi, model olma, hedef belirleme, rol oynama ve gevşeme” gibi egzersiz çalışmalarında bulunulmuştur. İşlevsel olmayan düşünceler yerine işlevsel düşüncelerin konması hedeflenmiştir. “Kendini kabul, olumlu benlik algısı, sosyal çevreye güven duygusunu arttırmak, özellikle kaygı veren durumlarla ilgili farkındalık oluşturma ve işlevsel olmayan düşüncelerin yerine işlevsel düşüncelerin konulmasını sağlamanın yanı sıra sorumluluk bilinci geliştirmeye” yönelik çalışılmıştır.

(Oturumların uygulama aşamaları, oturum planları ile birlikte bulgular bölümünde verilmektedir).

Tablo 5: Oturum Planları

Oturum Sayısı	Oturum Adı	Oturum Hedefleri
1	Tanışma ve Grup Kuralları	Grup kavramını anlamlandırabilme. Oluşturulan her grupta uyulması gereken temel kuralları grup üyeleri ile birlikte belirleyebilme. Karşılıklı saygının önemini anlayabilme. Gizlilik kuralı ve güven duygusunun grup için önemini kavrayabilme.
2	Duyguları İfade Edebilme	Olumlu ya da olumsuz duyguları beden dili ile ifade edebilme. Sözsüz iletişimin kişiler arası ilişkilerdeki yeri ve önemi. Karşılıklı ilişkilerde jest ve mimik kullanımı.
3	Duyguları Tanımlama	Olumlu ya da olumsuz tüm duyguları fark edebilme ve bunları sosyal ortamda ifade edebilme. Duyguların kendisine ait olduğunu kabul edebilme. Sahip olduğu duygularla birlikte kendisini bir bütün olarak algılayabilme.
4		Kendi özelliklerini fark etmesini sağlama.

	Benlik Algısı Geliştirme	Benlik algılarını genişletmelerine yardımcı olma.
5	Karşılıklı Kabul Etme ve Birbirini Destekleme	Kendini kabul etmiş ve destek olan bireyleri fark edebilme. Kendini olumlu ve olumsuz özellikleri ile kabul edebilme. Çevresindeki bireyleri tüm özellikleri ile kabul etme.
6	Benliğin Olumlu Kabulü	Bedenini olumlu algılama. Olumlu yönde benlik algısı oluşturabilme.
7	Kendini Değerli Hissetme	Grup üyelerinden aldığı güç ve onay ile kendini değerli görebilmek. İlgi ve sevgiye tüm insanların ihtiyacı olduğunu anlama. Kendisinde bulunan olumlu özellikleri fark edebilme ve kendine saygı duyabilme.
8	Endişelerim	Sahip olduğu endişeleri tanımlama. Endişeleri ile yüzleşme. Kendisinde bulunan endişelerin üstesinden gelebilme yöntemleri bulma.
9	Hedeflerim	Ulaşılabilir hedef belirleme. Belirlenen hedefe ulaşmak için plan yapabilme özelliği kazanma.
10	Sorumluluklarım	Sorumluluklar hakkında farkındalık yaratma. Sorumluluk ve özgürlüğün birbiriyle ilişkili olduğunu fark edebilme. Sorumluluk ve özgürlük arasındaki çizgiyi ayırt etme.
11	Girişken Olabilmek	Girişkenlik becerisi geliştirmek. Sosyal ilişki kurabilme yetisi geliştirmek. Sosyal çevrede güven duygusu arttırmak.
12	Sonlandırma	Tüm grup sürecini değerlendirme. Amaçlara ulaşip ulaşılmadığı konusunda duygu ve düşünceleri söyleme.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan veriler, bilgisayar ortamında "SPSS (v21) istatistik programı" kullanılarak analiz edilmiştir. Bu çalışmada, farklı deneysel şartlar "deney gurubu & kontrol grubu" ve zamana bağlı tekrarlı ölçümleri "ön test, son test" göstermek üzere "4x2'lik desen (splitplot)" şeklinde tasarlanmıştır.

Araştırmalara katılım sağlayan katılımcı sayısının 30'un altında olduğu durumlarda analiz için non-parametrik testlerin kullanılması gerekliliği bilinmektedir. Yapılan çalışmada deney ve kontrol grupları toplam 20'şer kişiden oluştuğu için toplanan verilerin analizinde "non-parametrik testler" in kullanılmasına karar verilmiştir. Bu çerçevede, araştırmada kullanılan analizler şunlardır: "Wilcoxon işaretli sıralar testi, Mann Whitney U testi" dir.

Grupların grup içi karşılaştırmaları yani ön-test, son-test ve izleme ölçümleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla Wilcoxon Testi kullanılmıştır. Wilcoxon işaretli sıralar testi; iki bağımlı örnek değerleri arasındaki farkın negatif ya da pozitif olup olmadığını araştırmak için kullanılmıştır.

Mann Whitney U-Testi iki bağımsız grup için elde edilen puanların birbirinden anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test etmek için uygulanmaktadır. Mann Whitney U-Testi grupların ortanca (medyan) değerlerini karşılaştırmaktadır. Sürekli değişkenlerin, iki grup içerisinde değerlerini sıralı hale dönüştürür. Böylece iki grup arasındaki sıralamanın farklı olup olmadığını değerlendirir. Bu araştırmadaki deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin sayısı 30'un altında olduğu için ön test ve son test depresyon düzeylerinin karşılaştırılması bu test ile yapılmıştır.

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, çalışmada öne sürülmüş olan hipotezleri test etmek üzere yapılmış olan istatistiksel analizlere ve bu analizler neticesinde elde edilmiş olan bulgulara yer verilmektedir.

Tablo 6: Deney ve Kontrol Grupları için Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	F	%
Deney-1	10	25,0
Deney-2	10	25,0
Kontrol-1	10	25,0
Kontrol-2	10	25,0
Toplam	40	100,0

Boşanmış anne-babaya sahip öğrencilerde grup sayılarının önemli olduğu kendilerine belirtilmiş ve 12 oturum süresince aksatmadan etkinliklere

katılmaya istekli olan bireylerin katılımı ile Tablo 6'dan anlaşıldığı üzere, 20 öğrenci ile grupla psikolojik danışma etkinlikleri yapılırken, 20 öğrenciye ise hiçbir işlem uygulanmamıştır.

Deney-1 grubu 10 kişi (%25), deney-2 grubu 10 kişi (%25) ; kontrol-1 grubu 10 kişi (%25), kontrol-2 grubu 10 kişi (%25) olmak üzere toplam 40 kişiden oluşmaktadır.

Örnekleme oluşturan bireylerden 20'si (%50) 9. Sınıf seviyesi; 20'si (%50) 11. Sınıf seviyesinden oluşmaktadır. Elde edilen bilgiler doğrultusunda, okul genelinde 9 ve 11. sınıf seviyelerindeki öğrencilerde boşanmış anne-babası olan öğrencilerin diğer seviye öğrencilerine kıyasla sayılarının fazla olması ve ders aksatmadan gönüllü olarak devam etmek istedikleri görülmüştür. 12. sınıf öğrencileri sınav hazırlığı sebebi ile 10. Sınıf öğrencileri ise oluşacak gruplarda sayılarının az olması sebebi ile azınlıkta kalmak istemediklerini belirterek katılım sağlamak istemediklerini dile getirmişlerdir.

Beck Depresyon Envanteri'ne Dair Bulgular

Araştırmamızın “grupla psikolojik danışmanlık oturumlarına katılım sağlayan deney grubu öğrencilerinin, bu oturumlara katılmayan kontrol grubu öğrencilerine göre depresyon düzeylerinde anlamlı bir azalma olacaktır” denencesine dair bulgular aşağıda verilmiştir.

Yapılan araştırmada deney ve kontrol grupları üyelerine deney öncesi ve deney sonrası Beck Depresyon Envanteri ölçümlerinden elde edilen aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri aşağıda Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7: Deney ve Kontrol Gruplarının Uygulama Öncesi ve Uygulama Sonrası Boşanmış Ebeveynlere Sahip Ergenlerde Beck Depresyon Envanterinden Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

		B.D.Ö. Ön Test	B.D.Ö. Son Test
Deney-1 Grubu	Ortalama	18,30	12,80
	Standart Sapma	6,50	4,54
Deney-2 Grubu	Ortalama	23,10	15,30
	Standart Sapma	13,18	6,33
Kontrol-1 Grubu	Ortalama	16,70	17,60
	Standart Sapma	6,78	4,25

Kontrol-2 Grubu	Ortalama	14,00	15,60
	Standart Sapma	6,90	8,85

Tablodan da anlaşıldığı üzere deney-1 grubunun ön test aritmetik ortalaması 18,30, deney-1 grubu ön test standart sapması ise 6,50 olarak bulunmuştur. Deney-2 grubunun ön test aritmetik ortalaması 23,10, deney-2 grubu ön test standart sapması ise 13,18 olarak bulunmuştur. Kontrol-1 grubunun ön test aritmetik ortalaması 16,70 ön test standart sapması 6,78 bulunmuştur. Kontrol-2 grubunun ön test aritmetik ortalaması 14,00 ön test standart sapması 6,90 bulunmuştur.

Deney-1 grubunun son test aritmetik ortalaması 12,80 standart sapması 4,54; deney-2 grubunun son test aritmetik ortalaması 15,30 standart sapması 6,33 olarak bulunmuştur. Kontrol-1 grubunun son test puanlarının aritmetik ortalaması 17,60 standart sapması 4,25; kontrol-2 grubunun son test puanlarının aritmetik ortalaması 15,60 standart sapması 8,85 olarak bulunmuştur.

Sonuç olarak; deney gruplarında yer alıp grupla psikolojik danışmanlık oturumlarına katılan öğrencilerin Beck depresyon envanterine göre belirlenen depresyon puanlarının, grupla psikolojik danışma uygulaması öncesi ön testlerden elde edilen depresyon puanlarına göre anlamlı derecede azaldığı tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulguların, deney ve kontrol gruplarındaki ön test- son test değişimlerinin, istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile analiz edilmiş ve sonuçları tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Uygulama Öncesi ve Sonrası Beck Depresyon Envanterinden Elde Edilen Puanların Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Gruplar	Sayı	Sıra Ortalama	Sıra Toplam	Z	p	
Deney-1	Negatif Sıra	7	5,00	35,00	-2,383	0,017
	Pozitif Sıra	1	1,00	1,00		
	Eşit	2				
	Toplam	10				
Deney-2	Negatif Sıra	10	5,50	55,00	-2,812	0,005
	Pozitif Sıra	0	0,00	0,00		
	Eşit	0				

	Toplam	10				
Kontrol-1	Negatif Sıra	2	8,00	16,00		
	Pozitif Sıra	7	4,14	29,00	-0,774	0,439
	Eşit	1				
	Toplam	10				
Kontrol-2	Negatif Sıra	3	2,83	8,50		
	Pozitif Sıra	5	5,50	27,50	-1,338	0,181
	Eşit	2				
	Toplam	10				

Tablo 8’i incelediğimizde, görmüş olduğumuz gibi analiz sonuçları grupla psikolojik danışmanlık oturumları uygulanan deney grupları öğrencilerinin Beck Depresyon Ölçeğinden elde edilen ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farkın olduğu anlaşılmaktadır. ($p < 0.05$).

Deney gruplarını oluşturan öğrencilerin Beck Depresyon Ölçeğinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek için yapılan “Non-Parametrik Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi” sonucunda sıralama ortalamaları arasında fark olduğu anlaşılmış olup, grupla psikolojik danışma oturumları sonunda deney gruplarını oluşturan öğrencilerin depresyon puanları anlamlı düzeyde azalmıştır.

Kontrol gruplarında ise katılımcıların Beck Depresyon Ölçeği ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($p > 0.05$).

Deney ve kontrol gruplarının, ön test ve son test ölçümleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını analiz edilmiş ve ardından grupların son test puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını anlamak amacıyla ilişkisiz ölçümlerde kullanılan “Mann Whitney U- Testi” uygulanmış ve sonuçlar Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9: Deney ve Kontrol Gruplarının Boşanmış Ebeveyne Sahip Ergenler için Beck Depresyon Envanteri Son Test Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Gruplar	Sayı	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
B.D.Ö.	Deney-1	10	7,30	73,00	18,000	0,015
	Kontrol-1	10	13,70	137,00		

Deney-2	10	10,40	104,00	49,000	0,940
Kontrol-2	10	10,60	106,00		

Tablo 9’u incelediğimizde, grupla psikolojik danışmanlık oturumlarına katılan deney-1 grubu öğrencileri ile uygulamaya katılmayan kontrol-1 grubu öğrencilerinin Beck Depresyon Ölçeğinden elde edilen puanlar arasında anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmiştir ($U= 18.00$, $p < 0.05$). Grupla psikolojik danışmanlık oturumlarına katılan deney-2 grubu öğrencileri ile uygulamaya katılmayan kontrol-2 grubu öğrencilerinin Beck Depresyon Ölçeğinden elde edilen puanlar arasında anlamlı bir fark olmadığı gözlemlenmiştir ($U= 49.00$, $p > 0.05$).

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmada araştırmının temel problemi olan “Boşanmış ebeveyne sahip (15-18 yaş arası) ergenlerde depresyon düzeyine grupla psikolojik danışma uygulamalarının etkisi var mıdır?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular neticesinde; deney grubu öğrencilerinde ön-test ile son test karşılaştırmasına bakıldığında boşanmış ebeveyne sahip ergenlerin depresyon düzeylerinde düşme olduğu saptanmıştır.

Yurt dışı çalışmalarına baktığımızda, Richardson ve McCabe (2001) çalışmalarında; anne ve babası boşanmamış olan 91 ergen ile anne ve babası boşanmış olan 76 ergenin üzerinde yapılan araştırmada; parçalanmış aileye sahip ergenlerin yaşam doyumlarının, parçalanmamış aile ile birlikte yaşam süren ergenlerin yaşam doyumuna kıyasla daha düşük olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada; boşanmış ebeveyne sahip ergenlerin, parçalanmamış aile ile yaşayan ergenlere nazaran; depresyon ve stres düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır.

Yine yurt dışı literatüre baktığımızda, Neighbors, Forehand ve Armistead (1992) çalışmalarında; ergenlerin boşanma öncesi ve sonrasında akademik başarılarının düştüğü belirtilmiştir.

Yurt dışında yapılmış olan başka bir araştırmada; Mechanic ve Hansell (1989), boşanmanın depresyon ve sosyal beceri üzerinde etkisi olduğunu göstermektedir. Ev ortamında yaşanan stres ve öfke durumları çocukların kendilerini suçlamasına sebebiyet vermektedir. Suçluluk duygusu da beraberinde uyum sorunları ve depresyonu getirmektedir.

Walczak ve Burns (1999)'e göre; “çocuklar; kızgınlık, kırgınlık, umutsuzluk, başarısızlık, mutsuzluk, ağlama, şaşkınlık, taraf tutma, ebeveyni suçlama, şok olmuşluk, depresif olma, gelecek kaygısı, özgüven eksikliği, nefret, iletişim bozukluğu, fiziksel rahatsızlıklar yaşayabilmektedir.”

Yurt içi yapılan çalışmalara baktığımızda; Çetinkaya (2010)'ya göre; boşanmış ebeveyne sahip ergenler, ebeveyne yönelik düşmanca ve öfkeli tavır takınmakta, depresif yaşama, okul başarısının düşmesi, utangaçlık gibi tepkiler gösterebilmektedir.

Meriç (2007), çalışmasında boşanmış ailelerin çocuklarında, ergenlik çağına geldiklerinde; sosyalleşmede güçlük, öfkelenme, kurallara uymama, depresyon, kaygı, güvensizlik, özgüven eksikliği ve endişe hali gibi problemlerin görüldüğü belirtmiştir.

Başka bir çalışmada Selami (2016); eşler arasında ve aile içi yaşanan anlaşmazlıklar, anne-babanın boşanması, aile üyelerinden birinin ölümü veya intihar etme durumu ergenlerde depresyonun oluşmasında önemli rol oynadığını tespit etmiştir.

Tamar ve Özbaran (2004) çalışmalarında; ergen depresyonu riskini artıran aile etmenleri arasında boşanma da yer aldığını belirtmektedir.

Kartol (2018) çalışmasında; grupla psikolojik danışma uygulamasının depresyon belirtilerini azaltmada etkili bir program olduğu söylemektedir.

Koca (2018) araştırmasında; grupla Psikolojik Danışma Programının uygulandığı deney grubunda yer alan ergenlerin, Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeği'nden aldıkları puanların kontrol grubunda yer alanlara göre anlamlı düzeyde azaldığını söylemiştir.

Yazıcı (2018), grupla psikolojik danışma uygulamalarının ardından deney grubunda yer alan ergenlerin, kontrol grubunda yer alan ve hiçbir işlem görmemiş ergenlere kıyasla psikolojik dayanıklılıklarının arttığını dile getirmiştir.

Eker (2017) yapmış olduğu çalışmada; ergenlerin umutsuzluğunu azaltmada psikolojik danışma uygulamalarının etkili olduğunu belirtmektedir.

Bilgin (2016); düşük ve orta düzeyde özgüven sahibi ergenler ile yapılan grupla psikolojik danışma uygulamalarının, özgüven seviyelerinin artmasında etkili olduğunu gözler önüne sermektedir.

Yapılan araştırma sonucunda parçalanmış aileye sahip ergenlerin depresyon düzeylerini azaltma odaklı grup çalışmasına katılan öğrencilerin

olumlu duygularında, empati ve öfke kontrol becerilerinde artış olduğu, grup içinde şiddete meyilli olanların bu tür duygu ve davranışlardan uzaklaştıkları gözlemlenmiştir. Uygulamanın grup üyelerinin arkadaşlarıyla, aileleriyle hatta öğretmenleriyle ilişkileri üzerinde de olumlu etkileri olduğu gözlemlenmiştir.

Boşanmiş ebeveyne sahip olan öğrenciler tam manasıyla çekirdek aile sevgisinden mahrum kalmış olmaları dolayısıyla kendilerinin sevmeyeceğini ve bir yere ait olamayacaklarını dile getirmişlerdir. İçlerinde yaşattıkları tüm olumsuz duygular ile hayatlarına devam etmeyi kabullendikleri için kendi karakterlerinin bu şekilde olduğunu düşünmekte ve moral bozukluğu olarak adlandırdıkları depresyon seviyelerinin değişebileceğine inanmadıklarını belirtmişlerdir. Uygulanan grupla psikolojik danışma oturumları ile boşanmiş anne-babaya sahip lise öğrencilerinin umut ve öz saygı düzeylerine olumlu yönde bir katkı sağlandığı oturumlar sırasındaki uygulamalarda görölmüştür.

Öneriler

- 1) Ülkemizde ergenlik çağında gözlemlenen depresyona yönelik çalışmaların az olması hatta boşanma ile ilişkilendirilmiş çalışmaların azlığı sebebi ile sorun çözme yetisi ile ilgili çalışmaların artırılmasının ergenlik depresyonunda önleyici olunacağı düşünölmektedir.
- 2) Bu araştırmada denenen grupla psikolojik danışmanlık oturumlarının, bu programa katılan öğrencilerin, depresyon puanlarında etkili bir azalma sağladığı tespit edilmiştir. Araştırmacı tarafından hazırlanıp uygulanan grupla psikolojik danışmanlık oturum içeriği öğrencilere uygulanmıştır. Hazırlanan oturumlar ile uygulanan grupla psikolojik danışmanlık oturumlarının süreci; farklı araştırmacılar tarafından, farklı öğrenci grupları üzerinde uygulanarak, uygulanan programın etkili olma durumu daha objektif olarak değerlendirilebilir.
- 3) Bu araştırma sonucunda elde edilen depresyon puanları 12 oturum uygulaması ardından alınan puanlardır. Araştırmacıların yapacağı farklı grupla psikolojik danışmanlık uygulamaları ile süre arttırılabilir ya da farklı teknikler ekleyerek uygulama yapılacak olunursa depresyon puanlarındaki düşüş daha fazla olacağı ya da daha hızlı sonuç alınabileceği düşünölmektedir.
- 4) Bu araştırma sadece 9 ve 11. sınıf öğrencileri ile yapılmış olup, bu konuda araştırma yapmak isteyen araştırmacılar diğer eğitim seviyelerinde öğrenim gören ergenlere de grupla psikolojik danışma programı uygulayıp sonuçlarına bakabilir.

Kaynakça | References

- Avşar, F. (2007). *Doğrulamalı Faktör Analizi ve Beck Depresyon Envanteri Üzerine Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ayğar, H. (2017). *Boşanmış ve Boşanmamış Ebeveyn Sahip Ortaokul Öğrencilerinin Akılcı Olmayan İnanç ve Depresyon İlişkisinde Ruminasyonun Aracı Rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Bilgin, O. (2016). *Çözüm Odaklı Kısa Süreli Psikolojik Danışmanın Ergenlerin Öz güven Düzeyine Etkisi*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Çetinkaya, B. (2010). *Ruhsal Açından Sağlıklı Aile Sağlıklı Çocuk*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Eker, H. (2017). *Affetme Esnekliği Kazandırma Amaçlı Bilişsel Davranışçı Yönelimli Grupla Psikolojik Danışma Uygulamasının Ergenlerdeki Umutsuzluk Üzerindeki Etkisi*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Kartol, A. (2018). *Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi Temelli Grupla Psikolojik danışma Uygulamasının Ergenlerin Depresyon ve Anksiyete Belirtileri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Kırdök, F. (2017). *Boşanmış ve Boşanmamış Ebeveyn Sahip Bireylerin Depresyon, Aleksitimi ve Öfke Düzeylerinin İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Koca, M. (2018). *Narrative Terapi Temelli Grupla Psikolojik Danışma Programının Ergenlerin İrade ve Kaygı Düzeylerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Entitüsü, Gaziantep.
- Mechanic, D., & Hansell, S. (1989). *Divorce, family conflict and adolescents well-being*. *Journal of Health and Social Behavior*, 30(1): 105-116.
- Meriç, B. (2007). *Boşanmış Ailelerdeki Ergenlerin Uyum Düzeylerini ve Sosyal Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Bir Grup Rehberliği Çalışmasının Sınanması*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Neighbors, B., Forehand, R., & Armistead, L. (1992). *Is parental divorce a critical stressor for young adolescents? Grade point average as a case in point*. *Adolescence*, 27(107): 639.

- Richardson, S., & McCabe, M. P. (2001). *Parantel divorce during adolescence and adjustment in early adulthood. Adolescence, 36*(143): 467-489.
- Selami, F. (2016). *Ergenlerde Anne Baba Tutumlarının Kaygı ve Depresyona Etkisi: Sağlık Meslek Lisesi ve Özel Lise Öğrencileri Üzerinde Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, T.C. İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tamar, M., & Özbaran, B. (2004). *Çocuk ve Ergenlerde Depresyon. Klinik Psikiyatri Dergisi, Ek-2*: 84-92.
- Walczak, Y., & Burns, S. (1999). *Boşanma ve Çocuk Üzerine Etkiler*. (İ. Ersevrim, Çev.) İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yazıcı, B. (2018). *Naratif Terapi Temelli Grupla Psikolojik Danışma Programının Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Turnitin
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Etik Bildirim	dergi@isavak.org
Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Plagiarism Checks	Yes – Turnitin
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Complaints	dergi@isavak.org
License	CC BY-NC 4.0 This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License